

ՈՒՐԱԲԱՆ
ՍՐԱԿԻ
ՆՈՅՆԱՐԵՐԻ
1-3
VENDREDI
DIMANCHE
1-3 NOVEMBRE
1974

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice: ARPİK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

LE NUMERO 1 F.

ՏՈՒՐ ՏԱՐԻ — ԹԻՒՆ 13-152

Օ Ր Ա Յ Ի Ր Ք
ՀՈՐԱԿԻՐ ԶԱՊԱՐԵ ՄԻՍԱԿԻԱՆ
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԶԱՆՈՒԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 ֆր. Վեցամսայ 90 ֆր.
Արտասահման Տար. 200 ֆր. Հասց. 1 ֆր.

50e ANNÉE — N° 13.152

ՄԻՐԵԼԻ ՀԸՆՀՈՒՐ,

Եւ աւանտակ վերջին նամակս, զոր դիմե շատանա: Այլեւս երբեք նամակ դիմե շատանա: Ոչ այ թերե՛: Ու հոս է, հաւանաբար թու ժեմադոյն զրկանքը, այսօր: Այցիւրները կրնան շատայ, ֆեռ-աւելըր աւել ժառշէլի է քան այն րար հանգրանները ուրիշ անցար, դիտաւ ապիւս, դուռ, որ երկու տարի առաջ, Մեռնոյի այս նոյն առաւօտը, հետանիցիք ինծի ու րար:— Վերանձ՛ ի՛նչ դերձման մը բլլային: Գնացեայ ու հարցուցի:— Վե՛նէ՛: Անոցք էր պատասխանը՝ Վե՛նէսու: Կ'ունենայի՛, բոյր: Չանցարաւար թէ որքա՛ն աղուկեայ: Բայց չարա՛մ որ ետը, համայն ինկայ ու եկայ: Այց խաղիկ ետը, չէի կրնար չգալ: Հիւս, գերեման մըն եւ: Ու այսօր, որոշեց այցիւրներ ունենաւ: Բայց, ներք, զիկեյիս, եւ պիտի չգամ: Ամէն օր կրնամ գալ, բայց այլեւս երբեք, Մեռնոյի այս օրը:

Եր իւնիս մեր վերջին ճամբորդու — Քիւնը: Հինգշաբթի, Օգոստ. 22: Ժամը չորսն էր ու առաւօտը դեռ սեփ-սեփ, նման կտորին որով եկար դիտ անոնիս՝ Համ-Արեւիկինը՝ զրան առնել: Դուն պառ-կու էիր փակ տուփի մը մէջ ու միայն ճամբայ կանդ: Կը դաշլի՛ր թէ ժառց եմ: Չեմ գիտեր: Ծոցը դրած էի թու վերջին գրութիւնը՝ Վե՛նէսու երանք էր Գերձգործ: ու կ'երթայիք պարզապէս կառուցիլին վրայ: Մէկ տարուան մէջ, երբորը անցանք էր, որ Բարսիկ այս ճամբան էր ընտելներ: Թե՛ք մը շարաթ՛ տառը, կրկին քեզի հետ հասի իմանիցիք բայց այն ատեն փա-տառը կարծիք կառաւ մը, ու լուռ չէիր, ինչպէս այսօր: Կը խաղէր, էր դիմել, էր խոստէր, էր կատակէր, փորձելով ուղարկութիւնս ցրտել, որպէսիկ աշէկ իրաջի թէ ծիւղի մը կը փառն:

Իսկ անցանք՝ տարի: Հիւսնադատար կառաւ մըն էր, Տե-Ես մը, ինչպէս պա-հանման էր թիւիւրը, որպէսիկ ցնցով լլլայ: Զուարթ էիր, նոյնիսկ մեղի ըն-կիւնցող թիւիւրին ներկայութիւնը դուա-կել էր տառած թէ վիճակը շարք է: Սա լափա փոխել դիմելը թէ դորձողութիւնն չապց մը կայ ու փարկը կը փախարկելը որպէսի՛: Կամ չլլայա, կամ ապառնի պարմաններու մէջ լլլայա: Եր ժառցէր էր ընտել, բայց ճամբ էր չանդ: Տե-րեկին կեցա՛ք ճաշէ համար ու քեզի ընդի տառաց աղի մըն, ու առանց աղի ապար էր: Գէւ ինչպէս խաղաղեման ու Վե՛նէ տուրք պատրաստելը, կարուկ ու վերթմունք: Գաւաթ էր Փոճո՛ղ եւ կտոր էր Բամանդեւ մը պատանցները: Զերի ու պատ մըն եւ այլ բարեկարգ: Վերջոր-թին չեմ սիրեր ըսել ու չէրաք: Ինչո՛ւ ինչ խառնաճաճիք թելի թէ մեկնումին տառը թիւիւր բամբ էր —

« Vous n'arriverez jamais jusqu'à Paris, il va vous claquer entre les doigts ».

Ինչպէս Խառնամանիք քեզի, թէ երբ ընկերացող թիւիւրին արտօնումին ուղած էի դուս մը պառիկ ու չէի մը գրիկ տա-րել, ինչպէս տառէս պատասխանում էր՝ Վե՛նէսու պարզայայ էր ունենալու ան-ցանկերը, մարդը հիւսնադատը մտնէ՛ն տառը, որս դորձողութիւնը սիրով ըլլար, լու մը կ'երթա ու մեռնաւ:

Ու շարունակում էր ճամբան: Մօտ ժամ մը քեզին բրիկ ու յանկարճ հարցոյ-ցիք՝ Հաւաթ, եթէ էր ինչ-որանցիցը լռանմէ: Զարմանած նայուածքի, ան-միջակայ պատասխանները — « Ինձի՛ պատասխան է »:

Եւ նայուելու եւ զայանք մէկ, երբեմն տարբ էր, երբեմն քանի մը շարաթ: Կառ-ըր կ'երթար արդա, քաղաքներու անու-նը՝ Էրասմ-Փորտուսի, Մարտի: Ծար-ժապարկ շատ մեռել փախարկած էր, քան իրաջի զայանք թէ այս մէկը ուրիշ էր, ու հարցոյցները սխալ: Ինչ կրնայի թելը: Ինչպէս քայաքայէի այս գրութիւնը՝ պարզ տարւն, որ կը խառնուանք թէ նոր

կ'անմար որ Հաւաթ լուսած քան մը կայք ու աւել կը գործանար, երբ էր Հաւաթ թէ Հաւաթանան լուսած այ քան մը կայք, որ դուն ՊՅճկ Մը Անո՛շ Սիւրաքը դրած եւ: Չիցայ այ մէկ խաղաղ գոհացայ. Վերջի՛նք էր Սփիւրի մեր վերջին մեծ գրադարը էր փախարկէ՛ք: Ու լռեցի:

Եւ կը նախարարէի քեզի հետ խաղի-տայինք քեզի հետ լուր: Առաւօտը կը սկսէր քայալի: Մուշկոտ տրեւ մը կը սկսէր քարծրանայ, զեռ փա-րանումով՝ Զամրինոյի առաւօտը չէր: Թէեւ օրը կ'ուզէր գիւղեցիկ լլլայ, բայց եւ ապրանքի տուրք էր, աշխարհ տուրք: Լուս որ շատար: Սըր կ'երթայիք, այս-րան արդա, այս ամայն, աշխարհ սիրով ճամբաները: Քեզ ո՛ր կը տանէի, այս տղայն: Փոս մը:

Ու յանկարծ փարսըք մեր լուրիկներ կը խլէր: Չէր համարիկներ լուրիկներ: Այլեւս փառը թէ ամբողջական փախար-րութիւն մը չէ, չէի մը շարաթ մը կը ու կը փախար որ ճախարներ քան մը կ'ընէ: Ա՛նքան զորոշ էր, որ պարզ է, միայն ճախարներ քան մը կրնար խլել: Վերջի՛նք, Տիւրքին, այս տառերուն, շատ լու աշխա-տանք, չէիք հասիր, ամէն օր կաթ-նում, արտ տառնալ, ծովի արկան, արեւահարսութիւն: Փարսըք ստիպուե-լուս նոր պարտանայ անուն, երկ, մե-րինքին հետ, չորս հաւա ուրիշ զրպարիկ գիտեցում ունենէր:

Ու յանկարծ կը լռէր, անպարզաւա-նով, որ սխալ մը գործած էր: Ու ճամ-բան կ'երկարէր մեր առնել, անառնման: Օգոստոսեան այս օրը, դեռ ոչ որ վերա-դարձի ճամբան լուսած էր ու դրիկէ միայն էինք: Եւ կրկին եւս կ'երթայի: Բանի մը օր առաջ էր միայն: Գաւաթն էր, կաթնամշար, ու ուղեցիկ որ քեզի ընկերացում ընտել: Բերած էի վերջին նամակները՝ երկու: Վաշիկիքն էի մէկ թելիկ, զոր ստորագրած էին՝ Յա-րաթ, Զուրաբ, Բարդէս ու Փորտուս եւ օր քեզ աշխարհ ուրախացուց: Ուղեցիկ որ կարած Վաշիկիքնի տպած Զօհրաթի՛ն Զա-մանիքը: Վարանքայ, բայց չառ պղե-ցիր, Էրասմանիցիք ու լուսայ կարգա-րայց էր անոն անմահիկ լուսուցիկը, կե-ցայ: Վաշիկանիկ՛ս պատուիր: Այ՛, պա-տուցիք:

Մարզը երեւոյր էր տողանցիկ աշէկը առնել: Առաւօտըն ու թիւրք մէկ կողմ ընտելի, բայց որովհետեւ աշէկը քան չէր վրիպիլ, լուրք: Վաշիկանիկ՛, եւս տան էր քան: Շարունակեցի ու ետ-միջակայի, դուն զայցիք Փոլս, Սփիւ-րիս, ինչեքը սերունդը որ լիայ: Ահա-ւոր էր տառապանքը ի տես Արեւմտա-Հայաստանի հաւանքին, Արեւմտահայա-թեան վախճանին: Երեւոյցար որ չէի ար-տապած Վաշիկանիքի մէկ փարկի գրութիւնը նախկինը Արեւմտին: Չէի տեսն ու քար ամբխալու: Գնում ան-կառ, գարաթը քայ, վերս, ալին, դիւ-րեւու վրաս պաշան էր: Չարմանալ երեւոյ նայեցի, Եր էր ժայռաքար, դուն այ ուրախ՝ որ լիցողութիւնը ինչ էր, դառանման: Յանկարճ աղեկանայ ուղե-ցիր, դուն որ օրերէ է ինք ճաշ կը քա-րէր, զան որ օրերէ է ինք ճաշ կը քա-րէր՝ Հեռեկի ունիլ, դրիկը ունիլ՝ ըսելով լուսուած, անպարճ ձեռքը ցոյց տալով:

Ուղեցիք թի միջիկարկ ու շատ ճախ-արէ քան մը բոլ:— Վե՛նէսու պատուիր: Եւ՛նան հարցաք: ու հարցանանք թիւր: Վե՛նէսու պատուիր:

Դուստը է ինչպիսի խօսք մը քան սի-րելի անորձեկի հիւսնոյի մը, բայց այն ան-կար ինքնորձեկ ինչիկ այստեղ: Ամի-րան փառքի ինչպիսի կայունութիւնը ջաղէի, աղեկեցիլ:— Վե՛նէ՛սա, ինչպի-ս լուրիկ է, լիցողութիւնը տեղը, լուս էր խառն, գիտնա ընդհանրապէս կաթնում: ունենցողները դուրիկ եւ այս ամբխալ: Ամբխալուց ինքնաքար շահուրեն հիւ-սուցի, ու լուրք: Վե՛ն տառիկ պարտու-թիւն կ'ընէ՛ք:

ՓԱՊԱՆ 1925

Վարդուր կրկին ընդմիջեց մեր լուս-խառնակութիւնը: Բացառյալ էի երբ մար-դը սխալ կրկին հարցումներ ընել: Անիթ էր, կ'ուզէր շարաքանալ ու վերադարձնել գաղտնի իրեննեւուն:— Վերա՛նք, Հա-յաստան մը կայ երբ, հոս Կովկասի ճա-ր, Քուրդիքի րար Հայերն չեն կրնար ըն-կել, անոյց կէտ դուրսի է, կէտ՝ ներսը, դրպակ այ ունին եղեր, եւ ոչ միայն հայերն, այլեւ Քրդանիցիք այ կը դըն:

Ամէն Հայ, Սփիւրիք մէկ, պարսի շա-կած տանիլ կրնն հետ Հայաց պատու-թիւնը: Ինչ հասկցաւ լեւ գիտել, կա-րելու այ չէ, մարդուն խաղաղ երեւ-ունի, Սեւանէնք բայց նաեւ՝ Ամէն ու Արեւմտարեւ, եւ չտույց Աղաքար: Ու չտույց Վե՛նէ Հայերն: Յետոյ կրկին լուրք, հաւանցիք թէ ինչ Թուրք քեզի հետ ու չխառնարէ մեր այս վերջին հա-նգիւրդու:

Եւ կրկին եւս կ'երթայի, Յեռեկիքի հիւսնոյանցը: Կրկնէր թէ ինչ դրոնիկն էր կը պատասխան, որ արդէ դուն եւ մարդիկ Հայ: Արդարեւ է Վաշիկիքին, շարաթ նա եւ, թիւր, կործա՛ն ու պա-տուցիք տառիկներ: Մե՛ք որ չիցարք դրիկ: Յետոյ յանկարճ, կրկին Սեւանցար ու տուրք, ճա՛ն տուրք քանիք թիւր Վե՛նէ կ'ընայ, դիւ դրպարը դիւրիկ ու փառք հեռու տանէր: Ահա, դիւր եմ դրպար, ու կը տանի:

Այնքան արդա կ'երթար կարող, այն-քան պարզապէս ճամբան, որ կանու-ն հաւանք Փարկը: Մեռնաւան պաշտոն — հանքեր մեղի էր պատուիկ կեղեկեղի-րուսը ժամը երկուրեքներ, ու մենք Փարկիկ դուրս հաւանք միջ լլլէին: Կա-րողը շարաթմ երես նայեցաւ:— Վեր՛ջ պիտի խնդր, հիւսնա: Մա՛յ շարաթայալ ու յանկարճ որովհէր Արեւմտն անպար մը քեզ խաղաղաբան տանի: Կրկնեմ կը սկսէր խաղաղաբան ու լուսու՛ն էր թէ դո՛ւ կ'ըլլայ: Հասանք խաղաղաբան ու

հոս մայցիքը շուրջ երկու ժամ: Յետոյ զայցիք կեղեկի:

Ճիշդ երկու ամիս առաջ, չէի մը աւելի, երբ Փարկի էր, կրկին կեղեկիք զայցած էինք, այդպէս փախարած էիր, Հոր — դրաւորուկ այդ տառաքը, երբ եւս կը պատրաստուէի գնումի կրկնայ: Վե՛նէնք — զի տուրք դիւս րար: Ու զայցիք: Շատ կանուր էր ու կեղեկեղիք դիւրիկ պարզ: Շատ արեւոյցար, պատարաք չէր սխալ ու ամբողջ ժամը կրկնեկն զէւ տղեկ վրայ: Յանկարճ Վե՛նէնք՝ ըսել որ մեկնեցիք: Փարկիքի արդարաբաններ դիւրիկ, ըսել թէ ժողովուրդն ուս կուգայ: Չէր կրնար ճամբորդի, պարզ է, փառքի գիտելիք, աւելի քան ունէ մէկը է: Երբ կեղեկեղիքներն էր կը պարզուէին...

Այլեւս հաղիւրաւ եւ հիւսնա: Գանի մը տարի առաջ, Կարսիտանով ուղած էիք Քիւնը ինքնով ինքնով թէ արդե՛ք Սեւն ու Փաշէլի գերեզմանատունը կը թրուած քեզ: Երբ կատակելով պատասխանում էի՝ Վ՛՛՛՛, սիրտը էր նեղուկ, դիտեմ Փոլ Ֆուրի խաղը՝ Փեռ-Լաշէզ կ'ուզէր թողուլէ, որովհետեւ հոս է որ ամբենի շատ ճախթ ունիլ, քեզ Փեռ-Լաշէզ կը տանի: Սիրող հաղապատու այլեւս: Անիկ տառը Երբ Փարկի կան էր, զարման ու մը ուղած էր այցելի: Գաղած էինք նախ Ե-ին (հիւսն Տ-Կուրան) չիքիքին, ապա Աղաքիկիցին, Էլիսաւրի եւ ձեւաբերներու Պարս:

Մեռնոյց է այսօր, Շահաւոր, ու եւս գերեզման պիտի չգամ: Բայց կուսան օր ըստ՝ դիւ կը հաւանքայ այն մարդը, որ երբ կը աղեկը նայի, կը տանի նոյն քարը փոս մը:

Ու նամակս կը վերջանցնեմ, ինչպէս անցնելու, հայերն անմահն լուսով մը, որ երբեք աշխարհ իմաստ էր ունեցած ինձի համար՝

Կարթուկ,

Արիկի

Նոյ. 1, 1974

ԾԱՆՈԹ ԴԵՄՔԵՐ

ՅՈՎԱՀԱՆՆԷՍ ԱՍԿԵՏ.

Սերիկ Շահնուր
վարդիկ պարկի
ի Գարիկ

Ժամանակի ստացող դիրքը, բայց կը
ցախով որ ի վիճակի չկայ նայնհետայն
քեղ իմ շորհակալութիւնս յայտնելու։
Ի՞նչ շահար չառ յաւ, քան որ քրտն եւ
օրհակով իր զիւրկով հաղթէ։ Ինչու որ,
կեր տալիսն անպատ ան պատու հրա-
տարով իր թերթի ձեռով զնախնային մէջ,
չառ ուրիշի կարգով համակարգ շահար
իւ, մեր Սիւստորի զանգիւղի բարեկարգ
տարեկեր վերջը, մէջքան, արդարացած,
Գարիկի աշտար բարեկարգ անցած, ի՞նչ
կարծ էր, ի՞նչ ապագայ կրտար ունենալ։
Կը ցախով որ չի՞նք ի վեր անկարելի կըսծ
է ինձ թերթին կարգով ու ժամ առ ժամ
միտք դառնէ, աշխարհ քանի կամ ար-
դէն միտքին մէջ, ոչ թէ մտարուր քա-
նաւած, այլ անորոշական բայց խնայ -
ուած, զի մեր ալ անկարելի։ Իսկ եթէ
այլ թերթներ պարզ դարձանք ու ժա-
մայն մը չէ, եթէ կ'ընենք անկէ տարու-
թիւններ մը ունենալ, կարելի չէ քանի
կտար կտար ընել, ինչ որ չունենարու հա-
մարձի մը։ Միայն թէ վերջի վերջու ձե-
ռով հրապարակումը ինձ յայտ տուաւ որ
ան որ մը հատորի պիտի վերանայի եւ
անա այլ յայտ իրականացաւ։ Այս մի-
ջոցի համարձակութիւն մէջ վերջու կարգա-
ւոր միջոց եւ ուրիշ մէջ վերջու ալ պատ-
րաստուած էի կարգաւոր անկէ խոր-
բայց այլ երկուքին մէջու պիտի կոր-
ած ձեռնանք տանք երգով։ Տղա-
ւորութիւնն անպատանու կը շարժուի
քեղ, եթէ չէ հրապարակու։ Դառնալով
թերթին շառ չեղածը քրտն եւ ետեղէ
թերթի տալիսն անորոշական կարգաւոր-
անք, չեղածով տարուրութիւն զարկ
ու անվարելի, յառախար կըսծ։ Ծ. Լա-
ր-գրովի զբաղանակներ, իբր նորուր
չառ կործանելու ու ծաղիկով կարեւոր -
ներ յայտնող մէջու կը գրուի, վա-
ռաւաւորին չէ ներշնչող անպէ, մա-
նաւոր չի՛նք։ Բայց կը Ժողովքի մէջ
Բաշականի դարձը յոյժ քաջակարգի
եւ իր քաջապահակալութիւնն իմանալով։ Ըճ-
մարտի հաշիւով կարգաւոր դարձ։ Հինգ
քառ ծաղիկներ... յառախար մարդիկ
պիտակաւ հայտնարով, զոր Բաշական ալ
չառ կը սիրէ ու գիտ անկէ գրածին...
Հին եւ նոր... զարդարանքներ, բան-
կէ ներկայացուցչական անպատանու արդ-
անքու կործէ համակարգով ողորդուած
է։ Ատոր համար կարեւոր, անպէ իսկ
կարգաւոր ըլլալով կը շարժարտով այս
առաւելի յաղորդութիւնը ու անոր արժա-
նաւոր յաղորդութիւնը թաղելով։

Սիւստորի այրածանքի միջոցին վա-
ռաւորներուն վրայ Սիւ. Շահնուրեանին
ու Ժողովքի հետ մեր պարկի յայտնող
որ ունիւթ թալի, եւ որոն օրհակով ե-
րեւոյս, տարեկաններուն մէկուն մէջ, կը-
րեւն որ օրհակի պիտի պատկերներու հա-
տարածուի մէջ, անպատան մէջ առան-
նաւոր ուղար ունենալ։ Կը անտես որ չեմ
մտայած ժամով պարկի բարեկարգ։ Յի-
ւորութիւնն այլ հատարութիւններ ու
համակարգներ առ քեղ Խորանք ունենալ
կը կարեւոր տեսնել. շահնուան մարտու
ու յաղորդած գրով քառ կերպարներու
Մտայածի զգացումներով կը սերծն
անքերը։

Ջիմիթ-ՍԱՐԱՅ
փրմն., 1929 Հոկտեմբեր 19

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱԽԱԿԱՆԻ

Գալիկի, 10 Յուլիս 1931

Սերիկ Շահնուր,

Կը զիւրկ չառով, ոչ թէ Չաղանանի
հետ քրտնով կ'ըլլաւ համար — անմարդկ
է ան — այլ Գարիկի տարց արդարաց շա-
փով մը լեցնելով համար։ Յետոյ, հիմա
ունիւ ժամանակ ունիւ, որովհետեւ մա-
տարու համարութիւնն առ թիւ արդէն
դարձած էմ Վերանիսի աշխատակցելէ եւ
որեւէ դրէն քանիս ժամանակի համար
տարուած ու դրուած է նորէն, բայց
ասիկա դրել չէ այլ խաղի ու պիտի
խաղի որով որ չունիւ ներք կամ հարց
չիւրիկ, երանելի հարց։

Շահնիկ եւ հայի խնդրէն առաջ՝ կը
մտնայի որ տարց խնդրէր կայ։ Բանի
մը օրէ ի վեր հատար է մեր տարց,
40-41 շաղի մէջ՝ հասած անգա շար
կարած էմ ու որ մը առ՝ տեսիլք ունե-
ցալ։ անտես վրայ հաղթանակ կը պը-
տիկուի չաղիով՝ մինչ դեմորի, ուրիշ
սակի, ինձովմ չաղի կը թըլքէ, արդ
չաղիցման պատճառաւ։

Բանի մը որ տարց տանդերեր, Տ. Ե.
Տիւ. Եղան Մարգար, մեկնեցան հոսիկ
ուրիշի շար կորելը (Գալիկ, Վեր, Չոփ
Փրեւեճ) զայս համար. չառ համարելի
պիտի գտն Բաժնուր այլ հաղթող առն-
Գարիկի եւ յոսած թէ հաճելի տի-
քարանով մը կ'ըլլալ ընել։

Անորիկ չէ որ եւ ալ կը Գարիկ
գրած արտարած, անկ պարկի աշխար-
իւր մը տարց ընել, երկնեցիկներէ եւ
Խաթանի գրակով, միտելի կը պարկեր
Ի՞նչ պարկի արարող մինչեւ այս ասան
նորոգուած է թուրքիկին՝ կ'աշխարհի
նորոգելու։

Եւ ասիկա յիշեցող ինձի որ 1908ին,
Օսմ. Մանճարութիւնին անմիջական
հաղթանակ, Չոփարց որ Գարիկ կը գտնուի
եւ չէր կրտար Փոլս կառավար, իր անվի-
լովանով եւ իրականան տնտիւթեան աղ-
ղեցութիւնով, նորից կ'առն է ճիւղան
համարակարգի, Եճէն արար մը կայ
կտարած։ Մանճարութիւնը կըսաւ,
Չոփարց վաղեղ Փոլս կ'առ եւ նեղու-
ած. թաղ. ու գրական հայ եւ Օսմ.
կեանքի մէջ, իրեն թէ նոր Գարիկայն
կ'ընէր ըլլալ... Այսպէս, արարելով կը
կտարին եւ կը չնորիւ. տարկա պարկի
եւ ալ իմ միտք դեմով։

Հիւանդութիւնը, ի հաղթի, տարեկ
տարց մինչ եւ յետոյ անանանութիւնը,
բայց այս երկուքին դարձում... համար-
ութիւնն է, դերպարց դարձան մը դոր
տեսիլքներ ու քաղմութեան մէջ ալ —
թուրքիկի կը յամենարտին այնքան դի-
տարկում որքան թիւիկ հիան իւղ կը
յանմարտով անգլիս տարւո. թիւիկ եր-
բեք ձեռն կ'է իմեր, ոչ ալ, կ'երեւա-
կայեմ, հեղական իւղ։

Նոր վերջի 30 լեւի վրայ 3 լեւ ու-
նեց ըլլալով հայ չէ, բայց այս առթիւ.
միտք կ'առ իմ օր մը, մեկնելու չէ-
տան առաջ, բայի Գարիկի մէջ լե-
ճիւրքը դրիւ նոր վիշակ ներքեւ ու քառ
ըլլալով դրիւով խնդրելի որ յոսծ
ըլլալ։ Պոն, ի՞նչ կ'առ ասիկա. անոր
մաղո՛ւրն է որ կը դրէր թէ առ ուրիշ
քան է. եթէ հայ գրականութիւնը հեա-
րքիւր չէ եւ հեաղքիւր չէ գիտնալու։

Հայ գրականութիւնը, օրիւրիկ, չառ
անարարել եւ ինքնիւրեւ վաղ անցած պա-
տն. մին է՝ դոր այս պիտի ընելի թաղ
տաղով որ ժեմիլ քան թէ մեր պարկեր-
ուի պարկի Եճիւրիւններով ասան ա-
տան քեւ մը դրն թերով կ'ընեն՝ վեր-
ջին իր քաղ յոսիւրիւր, անարարութիւնն
եւ անհաղորդութիւնը անտեսի. համար նա-
րին։ Եթէ յայտնելի ժեմիլ, ոչ մէկ
գրական զիւր կամ յոսած հրապար-
կով հանդիսներու. եւ թերթերու մէջ,
թերթու մարկի զայն հիտնելի եւ անդ-
ձէին, ու այս անգամ քեւ մը հայ ասանի
տարց։ Միջոցիս հիմա...

Ու կարելի է — համարձակ, համարա-
ն ու արտասանար հայ պատկեր, իմալ
իմիւրը հայ գրականութիւնն ունենայ է,
իսկ ասիկա՝ ձիւ կարելի չէ ունենալ։
Հայերէն սորով, պարկերով կ'ըլլալ ար-
դար ընել արդարին աշխարհիլ (ան-
մասն եւ օրտարում) չեն կրտար ունենալ
բայց լեւէ գրականութիւնը (աւտիւր-
փէ), կ'ըստ ասն որ մեր Եճիւրեղը հայ-

նպարտաճառութիւնը պարկայնացման
ունիւ նպատար որ կը համարեն քան
հայ — գրականութիւնը, որուն համար կը
խորհին, արդէն, թէ պէտքին չաղ կայ,
կ'առն ինքնիւրին։ Եւ թաղ, թէ հաղթան
համարաճառութիւն մը ալ ունիւնէ որ
ճիւր շահնիկն ալ կորելը եւ քար-
այակա կը անանի անկէ, մինչ եթէ գրա-
կանութիւնն ունենային՝ անթիւ պիտի
ստակէր։

Բայց սիրով

ՎԱՀԱՆ ԹԵՔԵՆԱՆ

Յ. Գ. Գառարկութիւնն ու անկարա-
ցութիւնը նամակի՝ տարեկ տարց։

28 Փետր. 1930

Պ. Ծ. Բերեալիսիւն, Պարիկ

Սերիկ Շահնուրից,

Այս տղերի ուղարկած. յոսած ան-
պատկեր լինել. չաղիկ դրել տանդը ու-
տարուել. Ձեր գեղեցիկ դործի թերթը —
չոսած. Գիտե՛ք անպար, որ աշխարհի
տարուրթիւր զմտարիկ է դարձում եւ ք-
արաւանք ընկերցում։

Արարեմ եւ ասի, որ ոչ միայն արու-
տի, հաղաւ եւ հաղարակուի ու աղա-
յիկ անաւակներով Ձեր երկը դարձաւ
երեւոյթ է. մեր այս արտած, անպէ ու
անպէ օրեկն ին խաղած Ձեր երկի մէջ.
անցած հատար պատկերովի երեւոյ
նուտարած ու խաղարկուած երեւա -
նալը խոճմաններին ու հոգիներին հե-
կեղցն է այս։

Ձեր մարտ վերջի վրայ գրիւ անպարկ
ու եւ արար եւ մարմարին, արդարիկ
« դարս լեւանի չըղարկ », վաղեկի
« յոսով աղարկ » անանութեան մի
կտար է. ասիական ծաղիկը — մա՛ս։
Երկարաւոր ցատկ է այս երկը ուր
վարկարկել ճիւղան եւ իրար օրտուկ
երկ ցեղի խորակի ցառն ու վերելք չա-
ղիւր ճիւղ։

Տարուածութիւնը. ողորդում եւ Ձեր
նորիւ ու կորովի տարածող եւ ի թուր
արտ յաղարկութիւն եւ մայկութիւն Ձեզ։

Սիրով Ձեր՝

ԱՆԵՏԱՍ ԱՆՏԱՐՈՆԵԱՆ

Փարիկ, 17 Դեկտ. 1933

Յարգելի Պ. Շահնուր,

Թաղ տուր յայտնել Ձեզ իմ արտադի
շորհակալութիւնը այն անանութիւնն աղ-
րածութիւնն համար, որ պատճառեց ինձ
Եւր ճարպակներով դաւանամութիւն
դործի ընկերցում։ Իրեն հայ դարձել
եւ ընկերցում անանութիւնն արար եւ
Հայոց Գրականութեան համար, որ յառ-
մէկ Ձեզ աղի կը դառնալ կամ թեւ Մասն
անանած մէկ նոր տարածել։

Վե՛հէ՛ք յարգող թերթի մէջ կ'ընեն -
դրով յոսածը եւ տայ Ձեզ այս գործին
տարկ։ Բարե չէ՛ք ըլլալ արդեւ
հաղարկուի ինձ, քառ կարելիւր, մա՛ն -
թիւններով, կեանարկան տեղեկ -
իւրեւրեւր Ձեր մայրն — ե՛րբ, ո՛րք, ի՞նչ
քանակից մէջ մա՛ս էք անանութեան
միջակալը, պարկերական երկութիւնը եւ
Եւր կեանք յաղարկ պիտի կըսէ։ Ե՛րբ
սիւսած էք դրիւ, ո՛րք եւ ինչ գործեր ու-
նիք տալու։ Հանարկին կեանք եւ հայ -
նալեցի։ Եւ այս անգամ, որ կը խորհի
թէ անհամար եւ դարձելու որ քաղմա-
կութեան եւ անարարութեան դաճատու-
թեան համար։

Անգամ եւ եւ շորհակալութիւն հա-
ղի Գրականութեան ընտարած Ձեր գե-
ղեցիկ դործին համար։

Ձեր յարգանքներով

ՍԻՄՈՆ ՎԱՅՆԵԱՆ

Քարալիսա

Փարիկ, 28-3-30

Շառ Սերիկ Շահնուր,

Ձեզ պիտի թէ իրական ունի՛մ այս
ձեռով կեղեկը քեւ կը կրտար, երկու
տարեկն անարարացը կըսծ կը կրտար։
Իրական կ'առաւ ինքնիւրեւ, քանի
որ, կըր ինքնան հաղարկացութիւնը

դարձած մը, դէ՛՛թ, իմ կողմէ հոգեկան
ու մտարու կողմ կը մար արկել, ինչ
պէս որ սիւսած կը մար արկել, ինչ
Փարկերան անորոշական կեանքին վեր-
ջեր չառ մը կարելի կը խելի, ինչպէս
կ'ըսծ եւ չառ յարարութիւններու ալ
կ'աղարկէ։

Բայց առան հրաճանքով ընդունել
ինձի դրեւա հատարելի թերթիկի կը-
րակարգով թերթ պատասխան լրագր-
դէն շառալ իմ յարգելի... Ուրեմն կ'աղ-
չէր խաղած նորին եւ չի՛նք մէկն, եւ
անվար կը փոխարար շահնուրիւր։

Վերստին մը առ մի հաղարկի դեղեկ
արձակը հաղարկան անոր որ ինձի ծաղիկ
էին արդէն եւ անպատան մէջ ալ. ան
առ թիւն ձեզ կ'առնէ Բարալեկներ։

Ճառ եւ իր արականութեան համար որ
քառ մարտերուն միտքի պատկեր
ընձ հաղարկի հաղարկան պարկերի մէջ,
թիւն եւն ունենալ անտես ու անտես
գրաւորան մը։ Այս աղար քան մը պա-
հանելիւր իրական չաղի ընել։ Բայց
ինչ կը պատու համակի մը Ծառ չառ
չոր ծաղի ու գրական ինչ որ պիտի ալ
Հայաստանին մինչեւ Մեծարար Կարելի,
Փարիկ եւ այլուր։

Հայաստան ընդէ՛ք հատար մը պիտի
հրապարակէ. ընտարի թերթ թէ զ թոսծ
եւ թէ թերթ եւ որ պիտի խաճարան։
Նոր յոսելը եւ ուղարկ մը ընել։

Սիւստորականն այն է որ Եւրպիկ
փաղցը կը շարժանակի եւ մեր դրա-
կանութեան համահաններուն մէջ եւ։

Ա փրփո՛ւ. երկ հայաստանի մէջ կ'առ
մը հանդիսեղարկ որ ցոյցներուն հայ ալ
խաղէ մառարակներուն լեւոյ վիճա-
կին մասին եւ կը հարցնի թէ ի՞նչ կ'ըսծ
է Արմէն Լիւկանը, ո՛վ կը հեաղարկի
անոր վիճակով, դարձող կայ՝ իր մաղի,
ին միջանտութիւնն պիտի կ'առ ժա-
մայն արտարած անպատկերներով ասոյ
համար։ Այս քառակոյն տարց եւ ան-
տարով դարձող անուն էք, ինչ չա-
հանք, Բարալեկներ եւ իր հիւանդ
յայտնել Ձեզ մը անույ իրար կորել
համար, որ իմ ալ միտք ինչ քան ինչ է։

Ձեզ մտայած քեւ. կ'ընա մէկ եւ մէկ
քառ արարել ընկերացութիւն։ Սիւ. Եւ
քառակոյնը դրիւ հաղաւ եւ ինչ
խաղէ խաղէ մարդիկ կ'ըսծ եւ մեր
Տարց տարեկն իմ վեր ձեռն եւ
դործն եւ քան հաղարկած փայլած մի-
տարի, որպէս ընդունալ իմ եւ իմ
ներու յաղարկ զգացումներուն հաճա-
կան անորին արմը... հայերեւոյ չեն
դառնալ սակաւ...։

Հաղարկան ճարպարացի այս երկով -
նալ քեւ դրելով, վաղեկ քառակոյն
թերթի եւ ճարպարացը ողորդան ճի-
մարի, որպէս ընդունալ իմ եւ իմ
ներու յաղարկ զգացումներուն հաճա-
կան անորին արմը... հայերեւոյ չեն
դառնալ սակաւ...։

Միւս սիրով յայ
ՅԱՄԻՍ ՏԵՐ-ՅԱՄԻՍԵԱՆ

ԾԱՆՈԹ ԴԵՄՔԵՐ

(Տարակարգ ԵՃԵՄԻՍԻ)

Յ. Գ. ՄՈՐԵՐԵԱՆ

6 Novembre 1943

Témoignages Français

Paris, le 19 Août 1974

ARMEN LUBIN

Cher Armen,

Madeleine me dit que vous êtes plus souffrant ces temps derniers, et que l'on vous soigne à l'hôpital. Cette nouvelle m'attriste immensément, je n'ai déjà pas grand goût à vivre cet été, mais je crois que je ne retrouverai un peu de continuité que lorsque je saurais que vous allez mieux et que vous êtes rentré dans votre chambre de l'avenue Lyauté.

Ah, cher Armen, les chagrins se font bien plus fréquents que les joies depuis longtemps pour moi : puissions-nous au moins garder la présence de l'amitié.

J'aurais bien voulu aller vous voir avec Madeleine Follain. Je ne peux plus faire autrement qu'étouffer dans un minuscule logement, et rêver d'espace. Quand je vais en Bretagne, c'est dans un îlot qui n'est bon que pour moi. De plus en plus je pense au Temps, comme dit Whitman, et à tout ce qu'il a apporté et emporté.

Je vous embrasse, cher Armen, de toute mon amitié de tant d'années, de tout mon cœur.

HENRI

N.D.L.R. : Comme le montre sa date d'envoi, Lubin n'a pas « reçu » cette lettre d'Henri Thomas, la dernière d'une longue correspondance qui est l'histoire d'une vieille et grande amitié.

Le 4 Mars 1955

Mon cher ami,

Me permettez-vous de vous appeler ainsi, bien que je ne vous connaisse que par vos œuvres. Je tenais à vous dire tout de suite combien j'avais été émerveillé, déchiré par votre *Transfert Nocturne*. Il y a là des pages prodigieuses dignes de figurer dans n'importe quelle Anthologie. Vous arrivez à émouvoir sans artifice, à nous combler d'art et de poésie et de vérité avec les plus terribles sujets. Toute votre première partie du livre est un terrible « Trafalgar ». La souffrance ne vous aura pas été inutile. Permettez à quelqu'un qui est un malade depuis 50 ans de vous le dire de tout son cœur arthmique mais chaleureux.

Je vous embrasse, cher grand écrivain et ami.

JULES SUPERVIELLE

Paris, le 10 Mars 1952

Cher Armen Lubin,

Permettez-moi de vous adresser les plus vives et chaleureuses félicitations à l'occasion de votre prix Max Jacob.

Depuis longtemps j'admire vos poèmes, faits à la fois de rêves étherés et de réalités douloureuses, de magies mais de tortures, de feuillages que taquinent les bisbes mais de cicatrices où le sang est encore chaud.

Aujourd'hui, je suis moins gêné pour vous dire à quel point vos poèmes me sont proches.

Croyez, je vous prie, cher Armen Lubin, à mes sentiments dévoués et cordiaux.

ALAIN BOSQUET

Le 21 Novembre 1942

Mon cher ami, c'était une grande joie de recevoir de vous ce petit livre, et ce souvenir. Jamais je n'avais mieux senti (si je ne la comprenais pas déjà) l'unité de vos poèmes, et ce qu'ils ont de violent et de combattu, sous tant de grâces. Mais vous, comment allez vous et quels espoirs ? Je vous serre affectueusement les mains.

JEAN PAULHAN

2 Avril 1963

Jean Paulhan s'excuse du retard avec lequel vous parviennent ses remerciements. Il tâchera de mériter votre sympathie, et vous prie de continuer à l'aimer, quoique académicien.

Le 4 Janvier 1944

Très cher ami,

Je rougis de ma balourdise, en lisant tes poèmes et tes lettres qui en sont la suite, quand je dois y répondre avec ma main terrestre et boueuse. Je veux la corriger par une plus grande preuve d'affection : il n'y aura plus de « vous » entre nous mais un joli « tu » au son de flûte.

Je voudrais te parler de tes adorables poèmes. Si l'époque était judicieuse ou juge intègre tu aurais la première place. J'écrivais à Follain qu'il écrit avec des objets et non avec des mots toi, tu écris avec des objets et aussi avec des *maux* tu maintiens dans ce règne du concret une finesse de souffrant et une « pêche à la ligne » d'idées rares exquisites. Tu as plus d'invention que Jean, il est vrai qu'il a plus de volume sculptural que toi. Ta vision du monde est plus vaste que la sienne il voit plus intime et tu vois plus curieux. Tu es un menuire d'Australie, une mouette qui a remonté le cours d'eau jusqu'au village, à cause du froid de l'océan. Vous êtes deux grands types. Ne te plains pas de la maladie à laquelle tu dois une première délicatesse.

En lisant le Passager Clandestin, j'ai ressenti tous mes souvenirs de Lariboisière, noble lieu que j'ai beaucoup fréquenté avant d'habiter St. Benoît s/Loire. Si j'avais le Roi de Boétie, je te l'envierais mais ça doit être épuisé et alors... c'est le marché noir — on n'a rien pour 300 F ! — Dans ce Roi de Boétie il y avait des histoires d'hôpital où tu te mirerais. On fait ce qu'on peut et je suis un lourdaud — toute de même tu t'amuserais de mes folies.

Est-ce que tu me répondras si je t'écris quelquefois ? car je crois que les médecins te laissent lire, écrire et répondre ?

Ne me plains pas ! tout va bien pour moi jusqu'à présent. Paix avec tous les partis, toutes les polices ! Protection évidente du grand Dieu qui connaît ma faiblesse.

Je te vois aimer profondément et ton art et toi.

MAX JACOB

28 Mai 1964

Cher Armen Lubin,

Combien j'aime votre petit livre : *Feux contre feux* ! Il y a là quelques-uns de vos plus beaux poèmes. Ils m'émervellent.

Je vous envoie un amical souvenir.

MARCEL ARLAND

J'ai moi aussi, mon cher Lubin, connu la vie des malades. J'ai passé 4 années en Suisse, en Savoie (j'y ai été malheureux et heureux, très heureux souvent).

Vos poèmes m'enchantent comme mes souvenirs et j'aime qu'ils soient si droits, si dignes parce qu'intelligents. C'est si rare l'intelligence poétique !

Bientôt je vous enverrai quelqueun. Recevez le bien.

Encore une fois, croyez-moi, il y a peu de poèmes aussi pleins de sens, aussi valables que les vôtres.

Je suis votre ami.

PAUL ELUARD

ACADEMIE FRANÇAISE
Le Secrétaire Perpétuel

3 Novembre 1943

Monsieur,

J'ai reçu vos deux recueils. Comment vous dire mon sentiment, sinon ainsi : Vous m'avez donné un profond besoin de reprendre la plume du poète et d'exprimer l'inexprimable. C'est excellent, et d'une grande nouveauté d'accent.

Je reçois beaucoup de livres et leur lecture, souvent, me décourage ; vos amères confidences ont fait tout le contraire : grâces vous en soient rendues.

Croyez, je vous prie, à ma cordiale sympathie.

G. DUHAMEL

21 Mai 1951

Cher Armen Lubin,

L'envoi de votre livre *Saint-Patience* m'a été précieux. Je vous sais gré de n'avoir pas pensé, malgré les trons de temps et d'espace, que je pouvais y être indifférent. Puisque vous avez parfois la visite de la chèvre Madeleine Dinès, sans doute savez-vous ce que fut trop longtemps ma vie.

La lumière m'est rendue, utile à la cuisson des vieilles blessures.

Vous ne saurez jamais combien j'ai pu penser à vous, sans vous le dire, ami de jours irrémédiables.

Follain et moi, nous nous sommes souvent entretenus de vous et de vos travaux.

Sainte Patience ! Vous ajoutez, Armen Lubin, à l'héroïsme exigé, des poètes, *Une lettre arrive en voletant*

A cause des mots qui sont dedans puisse-t-elle être donnée à votre cœur bien fait, à votre belle âme.

L'heure n'est pas trop favorable à la Poésie. Moquez-vous en, mon ami, quand tout vous doit assurer de l'avenir.

Jour vient où

L'Etoile se montre que notre vie soit une chronique fabuleuse.

Je relirai vos vers exquis au sens total du mot. Les savants traitent bien en leur traités et catalogues, de la douleur exquise.

Votre vieil — si vieil ! — ami vous embrasse.

ANDRE SALMON

6 Novembre 1943

Monsieur,

Les jours se suivent si vite, la pile de lettres s'accroît, l'on oublie bien involontairement ces quelques feuillets de poèmes, si émouvants qu'il eût fallu répondre tout de suite à ce don... Pardonnez-moi, et sachez bien que vous avez touché juste, et l'une des cordes les plus sensibles de l'âme. Je reprends vos textes, si simples, si exacts, si nécessaires. Et l'homme se lit en filigrane, confiance précieuse à qui sait en être digne. Soyez remercié d'être si pitoyable, par delà votre propre souffrance, à toute l'humaine douleur.

PIERRE EMMANUEL

ՊԵՐՊԵՏԻՆԱՆ ՎԵՐՔԻՆԻՆԻ ՇԻՐԱՆՆԻՍԻՆԵՐԻ
(1921 թվական 10)

Սեփան Սիմեոնյան — Շահնուր Բերքբեկյան — Խաչիկ Տաթևյան —
Մկրտիչ Պապանյան — Սյուրակ Ոսկան — Հրաչյա Գրգույան
Մելանդին — Շահան Պերպետյան

A R M E N L U B I N

LA MORT DU LOUP

André Gide note ceci, dans *Le Retour du Tchad* : « Si l'on trouve que je me plains beaucoup, je dirai que je ne vois pas pourquoi je m'en ferais faute. Par amour-propre ? Je n'en ai guère, et les mets ailleurs qu'à me taire. Ce silence stoïque, que l'on admire chez Vigny et qui lui fit prêter au loup un des plus mauvais et des plus absurdes vers de notre langue :

*Puis, après, comme moi, souffre
et meurs sans parler.*

« (Comme si c'était de stoïcisme qui retenait de parler les loupes plutôt que les carpes !), je ne l'admire point tant que je ne le trouve ridicule et, comme eût dit Molière, d'affection pure. Quant à moi, j'ai coutume, lorsque je souffre, de pousser de gros soupirs romantiques, je veux dire : plus gros que le mal, de sorte que la douleur me paraisse toute petite à côté ».

Ne dirait-on pas que Gide a raison contre Vigny ? En réalité Gide a tort, et grandement tort, puisque le vers incriminé (souffre et meurs comme moi, sans parler) n'a d'un conseil que l'apparence. Ce prétendu conseil n'est en réalité que la constatation d'un fait général, et ressemble au conseil classique que l'on rassure à un malheureux : « Espérez, mon ami » ; comme si l'ami pouvait vivre sans espérer ! Il ne fait que cela, le frère, quitte à reconnaître le caractère fallacieux de son espoir.

Tous les habitués de l'hôpital connaissent le fait. L'homme souffre et meurt sans parler, je veux dire, sans pousser des soupirs romantiques plus gros que le mal. Cris et gémissements restent inférieurs au mal que l'on endure. Quel est le fait qui met une sourdine à la douleur ? Mais tout ! Le souci de ne pas rendre plus malheureuse la famille qui vous a accompagné jusqu'à la porte ; l'ambiance glaciale de l'hôpital qui vous paralyse ; le masque sévère ou figé du médecin qui semble dire : « Je vous défends de crier et de gigoter, car vous empêchez une célébrité comme moi de faire son travail ». Si le praticien est aimable et coulant, l'effet en est plus radical encore : on se serre promptement les fesses pour faciliter la tâche de cet ami inespéré ; vient aussitôt l'infirmière avec son insulte classique : « Oh ! ces hommes, qu'ils sont douillettes ; pire que des femmes... » ; aussitôt c'est l'amour-propre, c'est l'orgueil, c'est le souci de ne pas éveiller les autres malades et de ne pas se faire incendier par eux. Et comment ne pas citer encore l'aphonie qui résulte de la fièvre forte ou de la piqûre de morphine.

Liste combien longue ! Il nous faut cependant noter encore les faits suivants : ils sont d'importance. Premièrement, on est peuple (on est le grand nombre et le moins bien défendu contre le mal). Et la pauvreté a depuis toujours habité le peuple à se courber, à composer avec l'ennemi, à obéir aux maîtres. Deuxièmement, presque toujours inexpérimenté, on ne sait pas que le Corps Médical joue une comédie soigneusement mise au point, dans le seul but d'obtenir la soumission du malade — qu'on appelle justement le patient. Le patient se montre patient.

Ainsi se fait la nuit ; un peu de la manière dont s'installe la dictature. Et s'il est quelqu'un qui veille dans cette nuit étouffante, c'est bien le plus ancien des malades. L'ancien est un homme qui connaît la musique, puisqu'il ignore plus rien de la soumission des patients, ni de la comédie mise au point. L'ancien

a été relégué tout au bout de la salle, près de la porte d'entrée qui reste constamment ouverte. Au-delà, il se trouve une autre salle commune, de dimensions réduites celle-là, et qui est réservée aux mineurs. L'ancien suffoque dans la nuit aux chaleurs fétides, puisqu'il entend, durant des heures et des heures, ses compagnons provisoires gémir, pleurer, soupirer et divaguer aussi dans leurs cauchemars. Toute cette lamentation qui n'ose pas prendre de l'ampleur, toute cette plainte qui n'ose pas s'élever et s'affirmer, étouffe l'ancien comme d'un nœud coulant.

C'est à ce moment précis que se produit le miracle. Oh joie ! un petit garçon est amené précipitamment et qui se révèle robuste. Aussitôt il s'élève un vacarme à faire réveiller tous les morts de l'amphi. Des cris, des larmes, des vociférations qui vous soulagent, qui vous libèrent, qui vous vengent. En vérité je vous le dis, c'est Gide qui a raison, il faut gueuler. Les hommes qui admettent la souffrance physique, eux qui ont perdu depuis longtemps leur innocence, en restent comme abasourdis. Mais l'innocence devient seigneur au milieu du peuple, mais l'innocence se révolte contre le mal absurde, et, sans se laisser impressionner par qui que ce soit, elle traite de chinois vert le savant praticien. Il y a des chances à ce qu'il soit réellement vert, cet homme sensible, qui ne supporte guère la souffrance des enfants. Immédiatement après se produit la catastrophe tant redoutée. L'enfant s'aperçoit d'une chose effroyable. D'une chose qu'on n'a pas encore vue ici-bas depuis que le monde est monde : Mémée n'est pas là, à côté de lui. Du coup, il dévoile des batteries puissantissimes. Et le mal étant désormais irrémédiable, les événements se précipitent. Atteints par la contagion, les autres gosses se mettent à hurler aussi. C'est bien chez les primitifs et chez les innocents que la révolte se propage mieux.

Il serait absurde d'en conclure que Gide était plus enfant, autrement dit meilleur poète que Vigny. Mais il est certain que Gide supportait moins docilement les servitudes et les entraves. Il se révoltait à sa façon. Au poète stoïque (c'est Leconte de Lisle) qui ose écrire :

*A quoi bon tant de pleurs si tu ne peux
guérir ?
Sois comme un loup blessé qui se tait
pour mourir.*

Gide répond : « J'ai coutume de pousser des soupirs plus gros que le mal, de sorte que la douleur me paraisse toute petite à côté ». On ne saurait imaginer coutume meilleure !

Mais est-ce là une réponse à la question soulevée par Vigny ? Peut-être pas. C'est une erreur que de comparer deux choses dissemblables. Vigny est très clair pourtant lorsqu'il dit : « Toi qui te débats dans les affres de l'agonie, garde le silence ; c'est ce que tu as de mieux à faire ». C'est donc le cas d'un agonisant qu'il choisit (de même que son disciple parnassien prend le cas d'un incurable). Il aurait donc fallu que son contradicteur se plaçât sur la même hauteur que lui, en prenant le cas d'un agonisant fou de douleur. Mais Gide ne parle que des souffrances humaines, au lieu de traiter la souffrance inhumaine. Ce sont deux choses parfaitement distinctes. Il existe, entre les deux souffrances, non seulement une différence de degré, mais encore une différence de nature.

En effet, si Gide avait cette coutume-là (assurément excellente) c'est que ses souffrances étaient, elles aussi d'excellente qualité : des souffrances obéissantes qui se laissaient envelopper. Mais au-delà du fait qu'un mal particulier pourrait fort bien haillonner l'homme et rendre impossibles les gros soupirs adoucissants (mettons une affection des organes vocaux pour ne pas dire un cancer à la gorge), quel parti

doit-on prendre lorsque la douleur dépasse de loin notre cri et se refuse aux enveloppements ? Et que faire encore si cette douleur s'éternise, se révèle sans remède et nous pousse devant le gouffre béant ?

C'est alors qu'il faut revenir vers le loup qui est frappé à mort : non pas, certes, vers le loup romantique qu'on a bizarrement humanisé en le ramenant à la taille de l'homme, mais revenir vers la vraie bête qui vit tout près de la terre. Le souffrant veut s'abaisser lui-même, il veut s'abêtir. Il sent bien que son salut se trouve là et non pas ailleurs. Sa reconnaissance va exclusivement vers les êtres qui l'aident à devenir une bonne bête. Que le secours se fasse attendre, aussitôt la voix s'élève, terrible ou pitoyable : « Ma piqûre ». S'il est des mourants qui « se souviennent des ciels », lui, il est de ceux qui ne veulent penser qu'à la terre. Il a faim de la terre. Manger la terre, et être mangé par elle. Ne pas se tendre vers le haut, à la veille du jour où l'on va redevenir poussière, mais se laisser glisser vers le bas, dans la direction naturelle. Sinon dans la peau d'une bête, c'est du moins dans la peau d'un homme bête qu'il aurait voulu se retrouver. Il a assez de souvenirs pour savoir que l'homme bestial endure mieux que lui la souffrance physique, puisque la sensibilité d'un être est fonction de sa mémoire et de son intelligence, puisque les souffrances sont démultipliées par une imagination dont les créatures inférieures ne sont pourvues que médiocrement. Il est permis de citer ici la *Correspondance* de Flaubert, qui a été le livre de chevet de Gide : « A mesure qu'on s'élève dans l'échelle des âtres, la faculté nerveuse augmente, c'est-à-dire la faculté de souffrir ; souffrir et penser serait-il donc la même chose ? ».

Si l'homme veut se confondre avec la bête dans la souffrance physique, il le veut également dans la jouissance physique qui est la face seconde de la première. Etre bête avec la douleur bête, le devenir également avec une femme qui serait bête. Et c'est Rimbaud qui dit : « L'envia la félicité des bêtes », et c'est Mallarmé qui décrit la jouissance d'un prêtre qui se roulerait sur l'herbe tendre du bois, exactement comme un âne.

La mort bestiale étant la moins intolérable de toutes les morts, n'est-ce pas l'amour bestial qui va rester, jusqu'à la fin, comme le plus net et le plus naturel de tous les amours ? N'est-ce pas cet amour-là qui va contraindre l'homme à se dévorer soi-même ? N'est-ce pas qu'il va s'aimer en se dévorant ? Tant que la vie coulait sans souffrance, l'homme faisait l'autre chose que justifier l'axiome, avec plus ou moins de « bonheur » : *homo homini lupus*. Désormais isolé de ses semblables et resté seul avec son loup personnel, ne sera-t-il pas obligé de lui jeter en pâture sa propre personne intérieure ?

Il me semble qu'il est désormais possible de répondre à la question initiale : faut-il se soumettre au mal avec résignation, ou bien se raidir dans la révolte ? Eh bien, ni l'un ni l'autre. Projeté dans l'enfer de la souffrance physique — de la souffrance inhumaine — l'homme n'a qu'une chose à faire : se laisser envahir par son loup personnel, lui donner en pâture tout son monde intérieur, autrement dit s'abêtir. Après quoi c'est au loup d'en décider. Pas à l'homme. Dans un pays occupé, c'est l'occupant qui commande. La bête fera ce qu'elle voudra, et ce qu'elle pourra. De même que les gens bêtes ne s'expriment que par clichés, et n'utilisent que des phrases toutes faites, de même le loup pourrait bien dire machinalement :

Gémir, pleurer, prier est également lâche.

Après quoi il est bien capable d'étaler sa lâcheté en hurlant, et en évouant la

Louve de son enfance, comme on prie. Il pourra encore se redresser avec tous les signes extérieurs d'un père noble qui déclame :

*J'aime la majesté des souffrances
humaines*

pour lâcher aussitôt ses excréments et se rouler dans l'immondice comme on roule dans l'aviatement. Nous, on ne sait pas. On n'est pas la bête totale. Pas encore.

Mais n'est-il pas vrai qu'on bénéficie d'un avantage particulier ? Sous la pression de la longue épreuve, le souffrant n'a-t-il pas libéré son loup intérieur, cent fois, mille fois et plus ? Et à force de le libérer, comme on gonfle à la pompe un jouet de caoutchouc, pour le laisser se dégonfler ensuite, la bête n'a-t-elle pas acquis une plus grande souplesse dans ces « exercices spirituels » ? L'homme qui se remplit et se désespère de la sorte (d'immondices, bien sûr) n'a-t-il pas plus de chance, le jour de l'épreuve suprême, de s'effacer aisément devant sa bête ?

Que non pas ! N'est pas bête qui veut. Nul ne peut le devenir par sa seule volonté. Surtout lorsqu'on a un monde immense à faire disparaître et aucune bête d'Apocalypse !

Rimbaud ne peut plus compter que sur un secours extérieur. Le secours lui fera défaut. Comme il fit défaut à Vigny lui-même, qui mourut d'une maladie presque analogue (un cancer), et qui pleura sur sa misère dans *Les lettres d'un dernier amour*. Projeté dans les feux de l'enfer, le poète apprendra avec épouvante que l'homme avait négligé la tâche la plus importante de son existence : le renforcement de son arrière-garde. Marchant à la file, le troupeau n'a pas entendu la mise en garde de ceux qui, tout à l'arrière-bout de la file, voyaient le danger, en subissant les rigueurs, avant de sombrer dans le néant. Ils n'ont pas entendu cette voix désespérée : « Ici venu, il ne sera plus question de résignation ni de révolte. Plus question d'attitude à prendre. Faites en sorte que votre frère puisse se passer d'attitude. Qu'il ignore ce qu'est l'attitude. Qu'il s'ignore ». Cette voix restant incompréhensible, on négligera d'offrir à l'arrière-garde une arme irremplaçable : l'euthanasie. La douleur inhumaine est incompréhensible aux humains. Plus que tout le reste, elle est incommunicable. Et ne pouvant s'abêtir, ni se faire abêtir par son entourage, et ne pouvant ni vivre ni mourir, Rimbaud va pousser, durant des mois (des siècles, je veux dire), non pas de « gros soupirs romantiques », mais de pauvres cris, le visage baigné de larmes. Pour le lecteur qui sait de quoi il retourne, les dernières lettres de Rimbaud et celles d'Isabelle (qui les complètent en partie) sont tellement déchirantes que c'est avec soulagement que l'on apprend le réveil du loup.

Enfin, le voici ! Il est là. La preuve en est que le pied de Rimbaud s'est mis à trembler. La tête hideuse de la bête a du mal à passer à travers l'unique jambe qui est squelettique. Après la traversée du genou et de la hanche, c'en est fait de toutes les évasions et de toutes les errances. Après les organes génitaux, c'en est fait de tous les Djami, et après le ventre, de toutes les faims. Le loup monte, il grossit, il s'étale et Rimbaud dit. Ce qu'il dicte à Isabelle le 9 octobre, dans cet hôpital de la Conception, va être le dernier message que nous posséderons de lui. Il dit :

Un lot : UNE DENT SEULE.
Un lot : DEUX DENTS.
Un lot : TROIS DENTS.
Un lot : QUATRE DENTS.
Un lot : DEUX DENTS.

N'est-ce pas le loup ? Il montre toutes ses dents. Il a pris la place de l'homme qui ne dira plus rien, de l'homme qui survivait au poète. Dans quelques heures on va annoncer une nouvelle insignifiante : la mort du loup.

ՇԱՀԱՆ

ՆԱՀԱՆՔԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ (1929, Փարիզ)
ՅԱՐԱՒԷՋՆԵՐՈՒՆ ԳԱՄԱՆԱՆՈՒԹԻՒՆԸ (1933, 1970, Փարիզ)
ԹԵՐԹԻՍ ԿԻՐԱԿՆՈՐԵԱՑ ԹԻՒԼ (1958, Պեյրուս)
ԶՈՅԳ ՄԸ ԿԱՐՄԻՐ ՏԵՏԻԱԿՆԵՐ (1968, Պեյրուս)
ԲԱՑ ՏՈՍԱՐԸ (1971, Փարիզ)
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂԲԻՍ (1973, Փարիզ)

ՇԱՀՆՈՒՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

Գանի մը տղով

Իմացուցած էր Քելիշեանը, բայց չկար-
ծես որ ամենքը այս արուն պէս ուրա-
խացող կ'ըլլան, նախանձներն ալ կան ան-
շուշտ որ ընտ. չեն գտելը:
Քեռիկին Պերնուշին, խոսքը 12 օր է
որ պացած են ալ. ի՞նչ ընդունելութեան
չառ զոր մնացող անքան պնդելն որ
մեծուն ալ յաճախ իրենց երբեմնեք զանի
որ մեծ գերութիւնն պիտի ունենանք Գա-
տըրիդի հետ. քանուի՞նչ գիծի շինու-
թիւնը սիսու. Պաշտար Պաշինէ մինչեւ
Հայտար Փայալի չուղեալեք զիսկ մօտ
պիտի լանի, տեսնե՞ք երբ կը լմնան:
Արշալոյսը դեռ ժողը դիպելն պիտի ի՞ն-
չան, կ'երեւի շատ են ախորժեր որ դալ
չեն ուղեր կոր:

Մենք աղէկ ենք, ծուռ չեման կը դառ-
նանք կոր, բայց զոնի հիւանդ չենք,
գործերն ալ շատ անձամ է գետ դրեթէ
չկայի պէն որ որ չախորժի Մայրիկը
այս քանին:

Նախորը նամակս ստացած են անշուշտ,
այն նամակն, երբ քեռիկին մեր տունն
էին գետ. Թուսկանը չեմ յիշեր, հիմա
կը պատենք ճուր հաւոր նամակիդ որ
պիտի չուշանայ անշուշտ:

Կարօտով կը Համարները ընդ, միշտ
աւելի շատ:

ՀԵՐՄՈՒՆԻ (*)

Մասնաւոր բարեկներ, Համարները
Գաւարելոյցներեն, բարեկն ալ:

(*) Հերմոնի Եսեմանի բոյնք է, մու-
հացած տալ տեսնալով որ տալ: Եսե-
մանի մկտաքներն ալ նամակին լուսն-
դակարիւնը, բանն ալ պարզութեան կը
նկարագրէ Հեմանի մասնաւոր Եսե-
մանի մնողքին տունը:

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՍՐԲՈՑ տունին առօրէ «Ես-
տալ» լոյս չի տեսնի որ խորագրաւորը
փակ է Ուրաքա եւ Շարաք: Մեր յաջորդ
բարձր լոյս կը տեսնէ երկուշաբթի (երե-
շաբթի եւ) 5-ի թիւ:

ՍԵԻՐԻ ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐՓԱՐԱՆԻ

Չորեքշաբթի Հայերեն դաս-
ընկացները սկսած են արդէ վար-
ժարանին մէջ: Կը հրապարակեն Հայ
ձուլեանքը իրենց գաւառները արդէ
միջուկայ ալ վարժարանը՝ ստանա-
լու Հայերն տանձաւորը դաստիարակ -
բարեկներն:

Վարժարան ունի ինքնաշարժ
պատասխաններ, հետաքնն աշա-
կեաններու տեղափոխութեան դե-
մոսքին ընծայելու նպատակով:

Անթրաքի տեղեկութիւններու
Համար գիծի, հետ. 793-09-47
ժամը 9-12 եւ 13-18:

ARMEN

FOUILLER AVEC RIEN (1942 R. Debrese)
LE PASSAGER CLANDESTIN (1946 Gallimard)
SAINT PATIENCE (1951 Gallimard)
TRANSFERT NOCTURNE (1955 Gallimard)
LES HAUTES TERRASSES (1957 Gallimard)
FEUX CONTRE FEUX (1968 Grasset)

LUBIN

Եւ չորս անարեւելիներն ալ կրկին բանին
իրենց խելիները վերադարձան չորհիւ-
հարանապի մարդուած ծովայիններու կա-
տարեկարգութեամբ միջամտութեան Հիդ-
լարի վրայ առաւտեան: Մէկ զեղակ
իսկ չէ պարզուած եւ ամբողջ աշխարհ
հիացումով արձանագրած է այս արարքը:

ՍՍՍՐԱՆԵԱԿ շատ պղտ ընդունելու -
Քեան արժանացաւ: Իսրայէլի մէջ, ինչ որ
անշուշտ անսկիւր մը էր: Ճրանալի
Արտաքին նախարարը լայնաբերեք աս-
կայն թէ Ճրանալի տարած աշխարհը
պիտի Հասկցուած է եւ կը աշխարհեամ
կ'ուզէ լուսաբանել Փրանսական թաղա-
բանութիւնը:

ՃԱՐԱՆԱԿԱՆ կառավարութեան պատ-
աստած օրինակներ թշուառի վիճակը
բարձր կ'արտածէ մինչեւ յոյժեան
երրորդ ամիսը: Անիկ հար, թիւիչ պար-
տի լայնաբերի տպագրի մօր, յամայնեք
բայց Համարներ պարտաւոր, կրկին
կրնայ տպագրի պայմաններու մէջ ին-
քարկելի վիճակը: Ուստի կ'ուզեն որ
նախիկ վիճակը Համարներ ընդհանր
Արտաւորութեան կողմէ, բայց Համար-
կան չէ նկատուի:

ՄԱՐՈՒԹԻ թաղաւոր մամուլի առաւելի
թ ընթացքին նշանակ տաւ, թէ Միաց.
Նահանգներն ու Իսրայէլ պիտի է ընդու-
նի Արարներն, որոնք մը Պաղեստին
անկախ Պետութեան մէջ ինքն, այսպէս
կը տեսնեն նոր պատերազմի մը վը-
տանքը: Այլ պատերազմը Արարներ
լայնանալով վերջ պիտի գտնէ, որով -

հետեւ Արարներն ուժը արդը պարտա-
լու վրայ է:

ՀԱՐԱՆ. ՎԻԹՆԱՄԻ ԴԱՏԻՆԸ հրա-
մարտն վեց նախարարներ, մէկը ըլլա-
լով Արտաքին նախարար: Անցեալ շա-
բաթ չորս նախարար եւս հրաւարած էին:
Նախապահ պատասխանները երեք օրա-
մարներ: Այս թաղերը կապ ունին այն
խաղաղ ցոյցներուն եւ պահանջներուն
հետ, որոնք հիւզեն որ վերջ տրուի կա-
ռավարութեան, շարաւառութեան:

ԵՐԶՐԻԱՅԻՆ, գիտական Մախարով
արեւմտեան լրագրողներու տեղեկացուց,
թէ Հոկտեմբեր 30ին ծով պահած են խոր-
ջարկներ քանակներ եւ Համարներն լու-
րը թաղարկան բանաւորները:

ՅՈՒՆԱՆԱԿԻ մէջ քանի մը ճաղը
ուսանողներ ցոյց ցրին ի նպատակ վեր-
ադարձ: Ինքնապահանջները թէեւ արդիւն
չեն ԱՅԻԿի աներկեան զեպտաւաս
վրայ արշաւանք մը, բայց եւ արդիւն ու-
սանողները Համարներն են Համարա-
նը: Փարիզի մէջ ալ, Ուրաք, Նոյն -
րեր մէջին, մամ 12էն 2, խորհրդաւոր
կան մեկու ճարակ ծաղիկներ կը դրուին
Ամառի Ձիւնուրներ շիրիկին, ի պա-
տարան Մարդերը գաղախաններն որ -
տալիկ Մարդերը:

ԼՈՅՍ ՏՅԱՆ

ՅԱՐՈՒԹ ԿՈՆՏԱՆԻՆԱՆ

ԲԱՆԱՍՏԵԼՈՒԹԵԱՄԻ...

(Բերքաւորներ)

Հետի տպագրութիւն

Դիւ 20 ֆր.

Դիւի՛ ԲԱՆԱՆԱՆ ԳՐԱՏՈՒՐ

ՈՒՆԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՆԱՆԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

ՓՈՆԱՐՈՒՆԱՆ Ե

9, Rue de Trévis — 75009 PARIS

Հեռագրի 523-24-97

Հոն կը գտնէք, ինչպէս միշտ խայրեմ գիրքեր, ձայնագրանկներ, եւայլն:

ԵՐԿՐՈՐ-ՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ-ԲԱՆԱՆԱՆ ԶԵՐԶ
ԿԱՐՔԸ ԼՈՅՍԳՐԱՆԻ ԼՈՅՍԳՐԱՆԻ

A.B.C. OF ARMENIAN
(ԱՅՐ-ԲԱՆԱՆԱՆ ԼՈՅՍԳՐԱՆԻ)

Բարձրագոյն 288 մանկի,
գիտելիքներն աստիճանաբար տեսնի:
Հոն խառնկան, խառնկան,
Բարձրագոյն լայնակներով
Հիմնակ՝ Հ.Ղ. Առաւելան
Կիւն. Միջոցաւ
«Առաւելան» եւ չառնակներու համար
կատարելու եւ չառնակներու համար
Հ. Մոնիքի, Հայտարար ինքնաշարժ պատաս-
խան մեկ պատասխան քոր մը
Յիւրաքանչեւ. նպատակ
«Եր յամարները» ընդունել լայն
մեկունով:

Միջոցաւ Քիւնիան
Առաւելան տպագրութիւնը կը կարգաւորէ պատաս-
խանը տպագրութիւնը պատասխանը
— Սակարարի օրինակ — Միջոցաւ զիսկ:

Համար ու անոր ձայնագրութիւնը՝ \$11.95
Իրեր տպագրութիւնը՝ \$9.95

All orders postpaid
MEKHITARIST PRESS
98 Mt. Auburn Street, Cambridge, Mass. 02138
tel. (617) 547-2132

Send for free leaflet

Histoire de l'ARMÉNIE

des origines à 1071

par René GROUSSET

DE L'ACADEMIE FRANÇAISE

Prix 49 Fr. 40, frais d'envoi 5 Fr.

Տրամադրելի է միշտ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԲՈՂԱՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, հեղինակ

H. PASDERMAJIAN
HISTOIRE DE L'ARMÉNIE,

3e édition, Relié, 36 Fr. Avec frais d'envoi 41 Fr.

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

C. C. P. 1278-35 Paris Télép. : 326-88-65

ՀԲԱՆՏ - ՄԱՄՈՒԷԼ

Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆԻ
ՄԱՆԿԱՎԱՐՔԱԿԱՆ
ՀԱՅՏԵՍՔԻՆԵՐԸ

Դպրարտ Աղայան (1840-1911) իր արժանատու տեղը իր գրական հայ մանկա - վարժարան շարքին մէջ Իրեն մանկա - վարժարանական անվանումը ստանալուն ևս ուսուցիչ, իր կենսոյ ճակատը ծառայող տեսանկյունով։ Մանկավարժական և ներդրու - յանկ արդարացումը, անոնց դաստիարա - կութեան, կրթութեան վեճ գործին։

Ղ. Աղայանը երկուսը շրջապատեցաւ և աշակերտ Գրիգոր Տալարեանի վարժերը, կենսոյ կոչից բազմաթիւ ուսումնական - ներքին, միեւնոյն տանը հիմնուելով իր փոր - ձառութեան վրայ և մանկավարժական մանկավարժական միջոցին՝ ան իր յայտնա - ձեւումը անդրադարձաւ դաստիարակա - կան Տալարեան՝ ուսումնական - թիւն, միջավայր և ժամանակաւոր - թիւն, ուսումնական հիմունքներ և կարճա - ճիւղ, դասերու կազմակերպում, ուսու - չիչին պարտաւորութիւնները կայուն իր ար - ժարք Տալարեան ալ յաւանդեց իր մար - մանկավարժական յաւանդագին գիտութեան ստանդարտին։

Անոր հիմնական թիւը կարգաւորին հո - մանկավարժական ներգրավուող արդարացի - եցում։ Ժամուր, արտադրական, գիտելի - ստական, փիլիսոփայական, այլ խաղողը այն ինչ որ իր դասմանը է կենսոյն։

Անոր մանկավարժական Տալարեանը - րուն և գործունէութեան հիմքն ու կա - ճիւղը հանդիսացաւ։ Անորապես ամառ - գիւղին մէջ (1869թ թիւեր) լոյս տեսաւ իր յայտնաբերումը՝ « Մարհարոյնութեան դաստիարակութեան վերայ », ուր ար - մարժարան և հիմնարարական մանկա - վարժարանական բազմաթիւ Տալարեան և տե - սանկաներ։ Իրենու իր միջոցներ անր մանկավարժ, ան խիստ քննադատութեան ենթարկուող օրումս գործունէութիւնը։ Գիտելի ինչ - ի տալիս մանկավարժական գործըքը հարցունքն ան պատասխանեց՝ « Հայոց արդարեւ - րում... գիտութեան չէր աւանդում, այլ միայն կրօնն ու Հայոց լիւրտը », ուրիշ խա - ճիւղը կենսոյն հետ արժուր ունեցող նիւթերը չեն դաստիարակուող։ Միամանկութեան ան գիւղ եկաւ արե մասնաւորեան, որ իր Գրիգոր կրթողը իր քրոջիցիցից օտար - ներու միջոցներ։ Գրիգորին իր լուծ ուղի, ան ժողովրդ ընդհանրական նիւթեր, գործ - նական ընդմիջ տալ արդ ճանաչաւորը - թիւններուն և ցանոնը կապել կենսոյն, կարգաւորուց ան։

Մանկավարժական դաստիարակութեան հար - ցին մէջ գործըքը ընտանիքին յարուսեա - կութեանը է։ ասոնց միջև պէտք է հա - տասնակ արդու կայ, ներդրումաւորութիւն, փոխըմբռնում։ Ըստ Աղայանին ընտանի - քը շատ մը բաներով իր կրթող կարգա - յին տալանով և արդիւյթ ընտանիքական դաստիարակութիւնը բլրայ արդիւնաւոր,

ԲՆԿԵՐՈՒՀԻՆԵ
(Նորավեպ)

Ամերիկեան համայնականութեան մը արտաբերմանը մէկուն մէջ, խաղա - ղութեան անկիւն մը, համայնաւ ծաւա - լող շրջապատում մեծաւոր տուն մը կը բնակէր Նորաթիւ, իր երեք տարեկանին հետ՝ որոնց անդրակները զատա անկանի վրայ տալանին և անորոց կրեւն ու ինքը մեծցուցելով, իր կրթող մասունքին ի վեր, իր դուրսի հետապալ տալանաւորութեան, միջևն ևր կրեցի իր մէկմէկ գործի աշ - կերտ գիւղ ցանկոն։

Իր շինարար մեծոր հմարտն իւր մը վերածել իր ընտանիքին ապը համակա - յանը, ուր ունեւ իր ցանկերը արդիւն և անը հանդիսանալուցիւն տեսնուելով, և ր ճարտարական ու գործըքունքով յար - դարանով երբեմնակով մը անորով անկե - ռող ճարտարիցի ունեւ։

Տանին հողին իր խաւարը գլխաւոր անեւանին մէջ, ուր Պատրիկի երգում տե -

մայրը, իրեն մանուկին տեղին սիրելի և խաղալանք գրաւարակութեան, պէտք է բլրայ տալով, կրթութեան, դաստիարակ - ւում։ Հետեւարտ պէտք է դաստիարա - կի կրթութեան մայրը, ուրիշ խաղալով՝ ապահովել իրական սեւին համարողութեան կրթութեանն ու դաստիարակութեանը գործըքն միջոցով։

Գործըքը, նկատի առնելով մանկավար - ժական գիտութեան պահանջները, ուսու - չիչին զննարկութեանը պէտք է գիտել և գործըքով այն միջոցները, որոնք կարգաւորին նիւթարկելը կը կենսուն, կը գիւնն մանուկին ցարգաւորումն ունեւրեն։

Ան բարձր գիտնալուց ուսուցիչին գիրք և անկէ պահանջել մանկավարժական և մանկավարժական իւր գիտելիքներ դա - տասնաւորութեան վարդապետութեան, նորու - թիւն մայրերը ընդունաւորութեան և հր - նարաւտութեան իր աշխատանքին մէջ, ինչպէս նաեւ մայրը արդարական նիւ - թարկը։ Վարժարանը կարող է սերելի գոտանք միայն իր մայրապետով յա - րարը, իր մեծանորութեանը, իր՝ հասարակականութեան մէջ ունեցած համար - մանքով... նա պիտի լինի կենսոյն կա - տարկաւորող աշակերտաց համար իր տաւարկութեանը, իր նախաւորութեանը, իրարապարկութեանը գրեց Աղայ - նան և կրթականը՝ « Մէ լինիք այնքան քաղցր, որ կույ տան քեզ և ոչ այնքան դուռն, որ բէնն վերցաւ։ »

Ըստ Աղայանի դաստիարակութեան գլխաւոր նպատակն է աշխարհի կրթում - թիւնն ուղիւղուող սերունդին, որ ան հնո - գիական և մարմնապէս մը աստիճանով յառաջ անցնի նախորդ սերունդին։ Սակայն դաստիարակութեանը բլրայով հանդերձ գորտւոր միջոց մը, ա - մեծանորող չէ, կան նաեւ այլ գործ - ծաններ, որոնք կենսի կարգին կարգաւոր - յանաւորութեան մէջ։ ասոնք են՝ միջն - վարժը և անմիջ ընտել - մասնակալան յատկութիւնները։ Աղայանն ճիշդ կը իրարով հետեւցուց, թէ անորոց և ընտելե - ան չորսը, ժամանակակից դիմը, գործն մեծ մեծ և նաեւ միջավայրը, բայց կարեւորը՝ մշտական և տեսական կրթն - դաստիար - ակական աշխատանքն է։

Արդիւնաւոր դաստիարակութեան հա - մար նախադրումն համարեցան նկատի առնել մանուկին տարբեր և անհա - տասնական աստիճանաւորութիւնները։

Ան համարեցան չէր, որ մանուկը ի ծնէ անկէ լաւ արբերին ու լաւին իր ճարտ, գիւղին և մանուկին դաստիարակութեանը, միայն թէ պէտք է լաւ նախադր զան, գիտալով դաստիարակել, իսկ անոր հա - մար դաստիարակը ինք օրինակ դալ և դասուց։ Անմանկան օրինակէ զու Սե - ռալեան կարեւոր նկատեց համարեցան, որոյնքը, կրթութեանը և, որով զիս - տանաւորութեանը, պարտաւոր, սակայն մէկ արտադրականեցաւ քննադարձալով զու - տեմբերուն և, յատկապէս, մարմնական պատկերներուն։

Տ. ՄՈՐՈՆԵԱՆ

ՍՈՒՐԵՆ
ՊԱՐԹԵԻԵԱՆ

(1876-1921)

Սուրեն Պարթեւեանի գրական ժառան - ցութիւնը հանդերձ կենսոյի ծնողաւոր գիւղեցիկ արտադրականութիւնն է։

Առանձնապաշտել նկարագրի ունեւ ա - նոր գեղարուեստական արժանն ու հրա - պարկապողական էջերը։ Իր ստացանա - ւոր գրելով ան մասնանշեց մեր աղայային նախապաշտել ամենէն յառաժանեցին գրուածքներին մէկը. ասիկա օտար դուռ - րին բախով, օտար խոյնմանքը անկաւ - յող տարալիք մարդոց հողեկան թալա - յումին ուղերթութիւնն է, անոնց պատ - րանքներն խորանքում և հարգաւորելիք յերոցալիք հանդէպ։ Միւր կողմէ, Պար - թեւեան պատկերացնելով ժողովր թար - րից իր ցանքն ու հոր արժանիքն (Ա. Չո - պանեանի արտադրականութիւնն է), յըս - տակ օրինակելի առաւ հասարկ կրթութեան։ Իսկ անոր ճարտարակաւորութեան նոր, յայտնաւեց միջոցներն արժանելի օրի - նաներն են։

Իրեն անհատականութիւն կա Պար - թեւեան աստիճանաւորական կայու - րարական և արտադրական ճանաչութեան հետ զերգործաւորական խօտի թարբ - ճաղակ, հանդերձ լուսն, կրթութեան անմե - ճաւորաց գործունէութեան։ Միայն այն փաստը, որ Պարթեւեան իր համակ - րական և հանդերձ գործունէութեան ընթացքին հիմքն և խորացնել թալ - մաւի պարթեւականութեան և հանդերձ, աշխատակցեալ շատ մը վերքերը, և ամառներին, ինչպէս նաեւ անորոշաւ աշխարհ ճարտար գաղութները և կա - ռուր աշխատանքի կատարել հա՛ն։ Լեւո - նան, Փարթի, Մանեանքի, Պարթեւ, Նի - ճուր, Աղիւստանքի, Գահաճի, Պոլիս, Խոփի և այլքը, զատ վիպութիւնը կու - տայ անոր ճարտարակաւորութեան։

Գրադէպին 45 տարւան վառատիւ կը կապէ՝ նորադէպերու երեք հաւաքածո - ներ (ՔՄԵԼԵԿԱՅԵԱՆ, 1910, «Հայրենիք», 1911, « Արեւիկե մասունքն », 1915), «Հայնը հնչեց լիպարը և համաժողով թախտակարար (1916, 1917), «Երանա - թոցը տաւոր (1917), «Կիլիկիան արա - վիպըքը հրապարակարարական հատորը (1909), «Կիլիսիականութեան շարքը, ժե - րգիտանալ տարեցարք (1914-1918) և «Ջիլիսիական տարեցարք (1920), «Մե - ճարտար յուշարձանն տասը տեղաւորն - քի (1916)։

Ա. ԳՐԻԳՐՈՆԵԱՆ

Թ Ա Յ Վ Ա Ն Ի
ՄԻՋԱԶԳԻՏՈՒՆԻ ԿԱԳԵՐԸ

— 0 —

Երեք տարի տալով չէր, որ ՄԱՆԵՆ հե - տալուցեցաւ Աղայանեանի միտաւորութեանը վերջին տարեկանն ալ թաղմանի։ Եր - կիւրեր իրենց դիւանաւորական յարաբե - րութիւնները իրենցին թաղմանի հետ Ար - սուսանդեղմը, թաղման ցանոնքը և թաղմանը կ'ապագով իր միջոցաւոր կա - տիւրը։ Միայն 32 երկիրներու գլու կը նաեւ - նաւ Աղայանեանի միտաւորական կառաւա - րութիւնը։ Ասոնց մէջ Մ. Կառնաւայանը միակ մեծ Պատկերներ իր ներկայացնեն։ Միւր կողմէ, 93 Պատկերներն գիտա - կառական կապել հաստատուելին Փեթրիկ հետ։ Բազմաթիւ երկիրներ ալ իր մաս - նան նշուր ընեն։

Իր հետեւի օրինակ, թէ ըստ էութեան թաղման միջոցաւոր ցանկի վրայ չեղ - արացան երկիր մըն է, սակայն երկուս - րութեան մէջ այդպէս չէ։ Թաղման, որ կիր ժրն է, 126 երկիրներու հետ առե - կառական յարաբերութիւններ հաստատու է։ Առեւտրիկ կապել տարաւորութիւն գրեթէ միտաւորական իր հաստատել։ Աղա - պէս, անցնող տարի 8 Միլիոնէն անկէ քիչ, թաղմանի տեսակարարական փոխա - կուրեցեաց տարաւորութիւն, իսկ Փեթրիկ - րը՝ 9 միլիոնէն անկէ։

Անկեան, թաղման պաշտանաւորութե ու - ռի հետ 70 երկիրներու մէջ, որոնք կայմ են իրենց յարաբերութիւնները իրեն հետ։ Կարգ մը պատշաճաւորութեանը վկայ կու - տան, միւրաւորելի կապել իր հաստա - տան և գրեթէ զուգահեռաւոր մը գերը կը կատարեն։ Թաղմանի Արտաքին փոխա - կաւորութիւնը՝ Թաղի վեճ-Փոլիս, հետեւող թաղաւորութիւնը կուտայ։ Ջերմանա - թեան մէջ այն երկիրները, որոնք իրեն - իրեն իրենց դիւանաւորական յարաբե - րութեանը միջոց հետ, յաւ յայտնեցին, որ աշխարհի թաղ մը անտեղի կը Նարկա - գրեցին։ Ասոնց մեծ մասը փոխալ յայ - ճեց թաղաւորական յարաբերութիւններ պահպանելով թաղմանի հետ։

Աղայան, օրինակ, իր Արախիս անցնող տարի որդեղ խոյը իր կապել թաղմանի հետ և նաեւ շալ ճարտարագիտութեան - տարի, Մուստիֆո Աղայանեանի միտա - տանը զեպանաւորական երկրորդ անմանա - րութեանը Աղայանը մնաց զեպանաւորական համար ժընք ընտելեց ինչպէս։ Առե - կառական և մշակութեան նոր կապել հաստատուեցան երկու երկիրներուն մի - յին, դիւանաւորական յարաբերութիւն - ներու, իրարեմէն ի վեր։

Անհատական տեսակարարական ընտել - թեան իր հաստատուեցաւ անորոշուող մէջ, անորեւն և Աղայանեանի միտաւոր - ականութիւնը իրենցին զեպանաւոր։ Թէեւ կառաւարկական յարաբերութիւնը կը հեղեղ, թէ այդ հաւանաւորական ընկերութիւնը

- Չէ՛, նորաթիւ...
- Ինչո՞ք կ'ըսես... բայց դուռն սիրտ չու - ռի՞ս...
- Մեզն չէ՛ քրտալ՜...
- Գրեւն թաղմանի իր ցանկի ին - ծի... իսկ մը չուրիք մօրս թաղել...
- Մի՛ խօտիք չուրիք... անքի՛ր է...
- Իրա՛ւ... բայց թալ՜ Նորաթիւ, ևս հարը... անքի՛ր անքի՛ր... Ես ալ զայն չմտնողներու զաւակ եմ... Իրա՛ւ, Ե՛կեք հետս հետուն, աշխարհը մէջ ճարը, մէկը կ'ալ որուն հոգն բլրայ ապրելի կալ մեծերի...
- Նորեն դրամեցի՞ր սխար...
- Ինչո՞ք չեմ միակ անհատականութե - րուն զարդելի իմ դուրսութեան...
- Տղա՛ք, ընկերներ... — Այո, անորով ալ անորեւն դուռ միայն, Նորաթիւ, աշխարհ մէջ կարգաւ ճողեկալ որբութեանը...
- Նորաթիւ կ'ըսէր համարեալ։ Իր հա - կարաւ թէ ինչ քան իր ցանկը։ Բայց չէր ունեւր անկի տեղ, ու պահ մը լուս՝ դէս սեւեւեւիկ ետքը, իր պիտիք։ — Խոստ տուր, որ կեղծ գոյալով դրամ ըլլաւ պիտի տալիքիդ... — Աղէ՛կ...

ՍՈՒՐԵՆ ՊԱՐԹԵՎԵԱՆԵԱՆ

(1 - Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՌԱՍՏՈՒՆԵՐՈՒ
ԵՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՔԸ

Ինքնաշարժի արտադրությունը առկա է և վերջին տարիներին և անմահական ինքնաշարժներու թիւը երկրային կառու-
յան Արցախ, վերջին երեք տարիներուն, այսինքն՝ 1971-ին 1973-ի միջև անմահական արտադրութեան համար երեւելոցները շուրջ 45 ականի քան 7-800 ինքնա-
շարժ: 1974 Յունուար մէկի հաշուով անմահական ինքնաշարժներու թիւը մայ -
լիսը քաղցին մէջ 19-460 եղած է:

Այս թիւերը ներկայացնելէ ետք ՎՊՄ-
ի խառնուած օրակերթին մէջ, Հ. Առաջ-
նապատի արտադրութեան կիրառական փե-
նտաշարժային փայտեղեմի շինարարու-
թեան, հարկային - բնակարանի և բնա-
ւորութեան կենցաղի պայտաշարժութեան քան-
ի քանակը, իր հաշիւ, թէ այդ թիւնը -
արժեքը կառուածներու, փայտեղեմի-
նէ մէջ տեղադրուող հարցը չէ լուծ-
ուած: Անկէն, մարդիկ խախտելով քա-
ղաքականութեան կանոնները, մտադրող
կառուածները իր հաստատուն թափերու և
անյարմար փայտերու մէջ խաղաղելով
թափերներուն հանդիսար. ծախշ, հարց

անպատեան ներկայացուցին և թաշմանի,
երկրի երկրներուն անպատեան փո-
խախտելու քրեական կրակարարութեան -
յան 1972 Դեկտեմբերէն հրատարակու-
ած փառաշարժային յարաբերութիւններու
կրօնէն ի վեր:

Դաճակցային Գերմանիա, որ 1972
շտապեղծելով խղիւղ իր դիտողականական
յարաբերութիւնները թաշմանի հետ և
անպատ. փոխելը, այդ թուականին ի վեր
տակի քան կրկնապատեց իր անպատե-
ական փառաշարժութիւններու քանակը
գրանցելով կղզին երրորդ անպատեական
կրակարար գործակցութեան: Թիւն, դիտողական -
տարածքի քաղաքական, քաղաքական և
անհ Գերման մշակութի կեդրոն մը կը
գրանցել կղզին մէջ, և չին տեղեկու-
ածութեան գրանցանակ մը ալ ինչ -
անպատեան Գերմանիայի մէջ:

Անկախութեան հաշիւը քաղաքականութեան -
թեան արտաշնչուն ծախմանին, որ դրաս-
տիկականութեան անպատեան թիւ մէկ
արդիւնքն է թաշմանի համար: Ծախման
կառուածներու յարաբերութիւնները
հաստատուող համաշխարհային ջիւղերուն
հետ 1972 Սեպտեմբերին, այսուհանդերձ

է առաջնութեամբ. ինչ անն առաջնութեամբ,
որտեղ կանգնելուն երեք միջանկյալներ:
Ձէ՛ որ շարունակարար աւելանում է զը-
րանց քանակը:

Յօդուածագիրը ճշդելով հանդերձ, որ
այս հարցին լուծումը դիւրին զորք չէ,
նկատել կուտայ, թէ Խորհ. Միութեան
արտաքին քաղաքականութեան մէջ այս ուղղու-
թեամբ գործնական կարգադրութիւններ
կըլլան: Օրինակ կը տեղադրուին յատուկ
նիւստի կատարողներ չինոյն գործող, և
մարդիկ սիրով կրնն իշխմանակ մաս -
նադրութեան կը բերեն՝ մաս կաթնկերով
ֆօփերթաթիկութեամբ, զիսկ ա՛յն մէկ ժող-
կեան մէջ: ... Մի քանի տարի առաջ որտեղ
ընդունուեց իրական և Լեհիստանի քա-
ղաքականութեան կառուածները յատուկաներ
կառուելու: Ժողովը յայտ կար-
գաբերակալական ետուտ յայտարարող կը -
տարուեց: Երեւան քաղաքում կազմա-
կերպուեց 22 փոփերթաթիկ, որոնցում հա-
րկարտուր մարդիկ ընդգրկուեցին՝ ցան -
կութեան յայտնելով անմահական ազա-
նիւր արտաքին փոփերթաթիկ առաջ -
նախնի կառուելու համար: Բայց ի՞նչ
ստացուեց, թիւնը ամբողջ գրանցելու
և ուղղուեց միայն մէկը, այն է՝ 32 ամա-
թեմանի համար: Մնացած փոփերթաթիկ
պատանակները կառուելու գրանցուող
պայտանակներով չէ սկսուած: ... Հարց է
առաջ գալիս, ինչո՞ւ նման անարարութե-
ան մէջ ցուցաբերում կազմակերպել ա-
նախնիները կառուելու նպատակով, չէ՞
որ դա նոյնպէս յուրաջ հարց է:

անոր կարգ կղզին հետ շարունակու-
ած է: Երկրորդը համաձայնութեամբ մը
մէջ - յարաբերութեան գրանցանակներ
քաղաքական կրկն երկրներուն մէջ՝ դրա-
դիւն համար կրնն քաղաքականութեան
հարցերով: Խախտելով դիտողականութեան
անպատեան կրնն պայտանակներու միայն
մասին: Ծախման մէջ պատեղի թաշմանի
եզրադասակներուն առաջ փրկու-
ած էին Հանրապետութեան դիտողական-
ութեան, Սեպտ. կիկեր: Թաշմանի ծախ-
ման հաշիւ և գրանցանակներ չունի՝ ծախմանի
թիւահամար - հիշապատեան, Հոնի -
Թոմիկ:

Հայաստանի պայտանակային փոփերթ -
թեանը ծախման - Թաշմանի առաջնութեան 2
միլիարէն աւելի եղած անպատ. տարի:
Ի զի Բեքիւրին հետ ծախմանի առաջնութեան
քանակը նուազ եղաւ՝ մէկ միլիարն ինը
հարիւր միլիոն:

Ինչպէս իր տեսնող, Արցախական Ջի-
ւղերուն անպատեական ծախման իրաջ միայն
չկրն ցարդ, դիտողականութեան յարաբե-
րութիւններու փոփերթաթիկութեամբ:

Թ. Ռ. Թ.

ԵՌԻԿՈՍՄԱԻԿԱ
ԻՐ ՀՈՂԵՐՈՎ

— 0 —

Աշխատող ձեռքերու զգալիքը յոր դի-
մադին տապալմ է. այժմ աշխատողու-
նեք փոխանակ կրնն երկրէն Արեւմտեան
Եւրոպայի ճարտարարտադրական փայլուն
ը կը թափուի, իր հարկադրութիւնը չափա-
նակին՝ այս տարեան վերջին ուժ ա-
միսներուն շուրջ 100-000 եւրոպականեր
ստեղծուեցան Արեւմտեան Եւրոպայի եր-
կրներէն: Եւրոպայեան վերադառնալ:
Ասոր պատճառը տնտեսական տարազն
է, որուն մասնուումն և ճարտարարտա-
դրականացում երկրները, Արեւմտեան
մէջ:

Եւրոպայեան զլիսուրը աղբիւրներէն
մէկն է Հիւս-Եւրոպայի աշխատող ձեռքը:
Դեռ մէկ միլիոն եւրոպականեր կ'աշխա-
տեն Լիւսիտ. Եւրոպայի մէջ, մէկ միլիո-
նէն 60) տեղադրուեցան Գերմանիա կը
գաղտնի:

Աշխատող ձեռքերու արտաձան միւս
երկրներն են՝ Իտալիա, Յունաստան,
Սպանիա, Փորթուգալ և Քուբիք: Իտա-
լիոյ ալ եւրոպայեան կազմութեան մաս-
նաւումն է: Օրինակ, տնտեսական հարաբե-
րու խաղաղի քանակները այս տարի
կրնն տակնը վերադառնալ:

Կարգադրի շարժումը պիտի շարու-
նալիս յատկապէս անմահական այ. ինչ
որ պատճառ պիտի գտանալ յոր դիտ-
ութիւններու ստեղծման Հայաստանի Եւ-
րոպայի երկրներուն համար, որոնք ար-
դեն իսկ կը տառապին անդրքոմիսներէ,
դաճանաւորութեան ետքին: Այս երկրները
փորձում են արգելիլ զգալիքը ձեռ-
քերէն՝ մասնաւոր դարձնելու համար
անդրքոմիսներ յուր տարածքը: Իրենց
երկրներէ մէջ: Այս ուղղութեամբ լուսն -
գրուի օրինակը կրնայ եւրոպական շը-
կաններ: Չորս միլիոնի աւելի եւրոպ. -
պատեան կ'աշխատեն կրնն երկրներ մէջ,
որոնք անդրքոմիսներու տարածք ոչ հասած
է Արցախէ, 400-000 եւրոպականեր, ո-
րոնք աշխատանքի տարբեր ունեն, ան -
գործ են եւ՛ք Արեւմտեան Եւրոպայի եւր-
թեան և հոն աշխատող մէկ միլիոն եւր-
ոպակաները կ'աշխատանք տնտե-
սական և ընկերային շատ ծանր վիճակ
ը պիտի ստեղծեն:

Կարգադրի մասնաւորապէս ծանր է,
որոշեալն անդրքոմիսներէ մեծ է երե-
տառապանութեան մօտ, որոնք յոր դրժի
պիտի սկսին: Անոնցէլ շուտը անցնալ
տարի Արեւմտեան Եւրոպայ մեծին:

Քեղերմաթ Փոլիթիկայի շարժութիւնը
Եւրոպայեան Եւրոպայեան Անդր-
քոմիսներ Գրանցանակներ իմանալու -
թեանը: Ճաշիկը գրաւում, թէ այս տարի
միլիոն հաշուով 650 աշխատանքի գործ
կառավարչութիւն Արեւմտեան Եւրոպայի
մէջ: 1973-ին այդ թիւը եւ՛ք հարիւր
հաւանք: Եւրոպայեան շարժումն
արձգ՝ մասնաւորապէս անք համաշխարհային

ՀԻՆ, ՔԱՅՏ ՄԻԵՏ ՆՈՐ

ԱՅԳԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

— 0 —

... Հօտն անձովի՞ մօրը ու չի՞թի,
անհրաժեշտ է անպատ. պիտեմք յա -
խուսել իր յուրին ի խոր մեր հայտնական
և օղակի կենցաղ մովու: Անմահ որտեղ-
նեք բարձր՝ միայն մէկը ցանցալ:
Միջոցաւոր թիւնը իր տեղայ, բաժնի ուժ
չկայ: Անքան, տարածք և անմահական
կենցաղ մէկ կողմէ, անտարբերութեան -
թեան, օտարաժողութեան ու ցիւտա քորնը
միւս կողմէ: Փոփախութեան, փոփ -
կառուութեան մէկ երեւն, արեւադրութեան,
ստեղծութեան միւս երեւն: Իւրաքանչիւր
որ իր պատեանը դիտելու է իր հանդերձ,
յոր մեղքութեան մասը ծանր է միայնակ
աշուշ: Մեր մարդիկը ներսում է, մեր հօ-
ղիկն ապակալում, մեր կիսաբեր գիտնա-
ցան... Մեր է՛ մեր խոսակցան իրենց
- ցին, թող ելլէ՛ արեւադր ձողու տակէն
և որտեղ իր խախտելու սկսում է չափը,
միտքն ու գործը: Մեր նախկին կրնն
պայտանակ փորձում էին անմահականը -
թեանը, իսկ մեկը իր յարկադրութեան գործն
ընդունալ թե՛ թեմ:

Սիրտ փայլ է:

ԿՈՐԻՏԱՍ ՎԱՐԳԱՅԵՏ

ՄՏԱՅՈՒՄՆԵՐ

— 0 —

Կեանքը շատ կարճ է: Կեանք մը պէտք
է սիրելու համար, կեանք մը՝ ստեղծելու
համար, կեանք մը՝ լաւ դրժեղու- հա-
մար, անմահ՝ և երբ ուղեկէ սիրելի
ուղեկէ հրաժարելու: Ստեղծելու, երբ
դիտելու ստեղծի՝ դիտելի հրաժարելու եւք
սիրելի:

ՌԷՆԱՆ

X

Առաքելութեան մէջ իր շուրջն կը հե-
տեկ, համարաւ շատ երբ անպատ. իր շուր-
ջը կը նայի:

ԿԵՐԹԻ

Ինչ դեռ դիտել կը գտնեն Արեւմտեան եւ-
րոպայի մէջ:

Անցնելու, որ միայն անցնալ տարի
երկրէն դուրս աշխատող եւրոպականեր
մէկ միլիարն ունեն: Կարեն թիւնն առ-
քալումը դիտելու երկրներէ: Անկախ
քաղաքակր երկրները կարեն արդիւնքն ու-
նեն շուրջն եւրոպական առաջին ան-
գառ ըլլալով վերին տնտեսականին,
յարձուրդու ոչ միայն հասարակարկել իր
երեւմտաւոր, այլեւ պահեստի դաժար ալ
պատշաճութեամբ:

— Քիւ մը վերել, իմ անտեսանումս պի-
տի փութաբացուի համարն Թուստու: Յարկն
կողմէ:

Կոմունիստ քաղաքակր ապաղով մը ար-
ձանք:

— Սեւրոմ:
Լայկութիւնք անկարթ սկիւղի մը
ուղեկը Կոմունիստ, որ կը թափ:

— Այսօր քաղաքականութեան շրջափառ, կը
պայտանակ, մի կը թափու... Մի կը թափու,
և ապաղով ցոյց տուէք, որ դոնէլ երբ մը
կը պիտի դիտ:

— Եւ կը իրենք հոն, որ պատշաճանու-
թեանը դիտ կը կոնքէ:

— Իւր մահը բոլոր իր սպառ...
Ան դրաւորներն ոտքերը ինկան:

— Սեւրոմ... Սեւրոմ... կը թափ ճիւղին -
լով, մահը բոլոր իր սպառ, մի կը թափու:

— Սեւրոմ... մահունք...
Անտեսանումս տեղ մահը մի է,

Մարդ իմ անպատ. կը մեծնը,
Բայց երանի որ իր սպառն
Ապաղովեան կը գտնուի:

Հայտնաբերում չեղաւ իր այս քաղաք
արտադրանքներ վերել, քաղաքաւոր վիզորդ
կոմունիստ, որ իր ոտքերուն փորձում է:

(Դար.)

ՓՈՂ ՄՈՆԻԹՐԻՆԸ

«ԽՈՒՆԻՆԻ ԹԵՐԹՈՐԸ» (104)

ԻՆՉՈՒՄ ԳՈՂՏԱՆ
ՅԱՐՔԵՐՈՒՆԻ ԹԱԳԸ

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԻՐԱՅԱՆԱՆՈՒՄ

Կոմունիստները կը զգար որ, այդ մարդը,
որ ցարդ աշխարհ անպատ. վերադառնալով
ունեցած իր իրեն հանդէպ, երբ այդ
փայլեղանքի դիտել իր կարճակէ փայլ
մեղքը, պիտի չեղարդ զիմպարկ:
Սակայն Սեւրոմ մտածողը հանդիսան
կը ինքնաշնչուն և աշխատող յայտնա -
բախտելու կ'ուրապատուէր կոմունիստի
աշխարհն առնել:

— Ձեք դիտել թէ, որտե՞ն ուրախա-
նայ, թէ քննադատող հրաժարումս կար-
գաւած է: Ձեր քաղաքականութեան քաղաքա-
նայ պիտի ևս համարուած է, որ
զուգ միակ մարդն էք, որ անկեղծութեան
է Թուստին փրկելու համար: Սակայն տա-

կաւին ժամանակը չէ հասած այդ տեսակ
հարցը իր կատարելու. այդ պատճառով,
փայտած ան որ մեծ փայտած իր երկրա-
կաւած էք:

Սեւրոմ Լայկութիւնք ցաւազին և զոր-
մագիտու սկիւղի մը կ'ուրապէս կոմունի -
ստներ:

— Ուրեմն արտու մէջ կապած ձեւերու
համար էք որ դեռ հոն հարկադրութիւնը այսօր:
— Եւ մեր արտին մէջ կապած յառաջ
երկրէ չեմ ունիք: Միայն, իր փայլեղանք
որ, զի մեր տակէ խոնձը ըլլալէ: Կո-
մունիստները իր չընդունալիք այդ
մեղքը...

— Ուրեմն կ'ուրեք որ պարտականութեան -
թեան մէջ թախման:

— Երբեք, միայն կ'ուրեք որ, յոր աղտն
մը պարտականութեան չընդունալիք, ո-
րոնք անպատ. ապաղովեան տարածքը պատա-
կանաւորութեան ձեռք անք արտու
պիտի անպատ. թախման:

— Այն քաղաք, որտե՞ն հրաժարումս
թիւնը պիտի անպատ. թախման, ինչպէս յայտն -
նայ պիտի ընկնալ, որտե՞ն ան
երկու եւրոպական պարտականութեան ու-
նի կատարելիք:

— Այդ, կ'ուրեք... ամեն ինչ պիտի
քաղաք մանքանաւորութեան տեղեկ
մը, փորձում անք որ զուգ և մեր քաղա-
կանութեան քաղաքաւոր խաղաղականութեան
պիտի գործէք:

— Վախումս:

ՏՆԻԿԻՆ ԺԻՄՔԱՆ ՏՆՎՈՒՅԻՆ վերաբերյալ
կան գործողություններ ենթարկված է
կուլտաբիկ առուով, փաթեթի ՍՆԵՔՍՆ
թուան Հիանդանոցի կանաչի Հեռուկ
թեանց րաժնիկի մէջ: Հանդիպել էր Տ.
Քէ անհի ինչ լա. անցած է: Ամիւս
Տէ Կան Ժիւրաք վերանցի էր գ.
ՏՆԻԿԻՆՔԱՆՔԱՆ: 41 տարեկան էր:

Հրթնեբուղ վրայ, պէտք եղածէն ա

Demandez le catalogue détaillé

ԲԱՆԱՍՏԵՂԸ ՄՏՈՐՈՒՄ Է ԲԱՆԱՍՏԵՂԻՓՈԹԵԱՆ

ՄԱՍԻՆ

— 0 —

(«ԳՐԱՐՈՒՄ» ԵՏԱՄԱՍԿՈՒԹԻՆԸ
Յ. ՇԻՐԱՋԻ ՀԵՏ)

Բ.

— Ձեր կարգի՞ք աշակերտի ու առնա-
տիպի մասին:

— Ե՛րբ որեւէ ստեղծարարութիւն յա-
զում է մարդուն, այն էր մէջ կրօն է
երկուսն էլ: Չզայտնեցք դուք սիրտ —
մարդասիրտ փառասիրտ է, թո՛ղք
վարդ: Ո՛ր դասին է հնչում: Ասանց լեզ-
ւոյ ցանցը չէ հնչում: Հարկուր է հար-
ուում ու հարուստ՝ զգայմունքն է դար-
ձնալ զգայմունք, ինչպէս որ ցանցի լեզ-
ւանին է արտ պէս խախտելով ցանցի
կրօնը, հանում ցոյանք կամ հասաւ,
չունի կամ մտածել, աղբյուր է լինելու
արտասիր ինքնատիպ գործը: Ի հարկէ,
կրօնական ուսմանը շարախով է ըն-
դուստը: Ե՛րբ ցանցի լեզուանը աշակերտ
է, այդ ցանցը ուսմանսիրտն է:

— Ձեր գործերն արդեօք հնչո՞ւն ու
հասկացողն է գեանասիրտն:

— Բայց տուր արեւն արեւն կեց՝ հա-
մաստեղեան սակ, որ իմ պատմական-
թիւնը մէնչեւ հիմա այսինքն՝ սակի
քան իմ զգայուն հէ ստորուայ մէջ հե-
ռանա ծնանան մէկ կամ երկու դրանք են
միայն ծանոթը: Եւ սակ: Մասնադար-
պէս, քննադատող չեն խորանում միւս
գոյնիցին մէջ: Այն, որ ու ու փայն Մա-
սին եւ Արապան ու երկուն, ոչ միայն
Անի ու Գաղան մով ու հաւանում, այլեւ
«Աստուծոյ ցանցի ցանցը» պոէզիա ու հնչ-
ւոյն պոէզիա ուսմանսիրտն է գեան-
մարդկայնութիւն պոէզիա մասին:

— Գիտար է հասկանալ Ձեր դժգո-
հաւիւրնը: Ե՛րբ որ մեր գրչերը, մայիկի
հարիւր հարիւր տղամանակով հրատարա-
կուելին, ամբողջովն արտունակ են, ինչ-
պէս իմ Մանսիրն է գրի՞ արտունակ են,
ինչպէս սակի մասնակցութիւն մասնակցա-
ր: Մի՞թէ ու լուրիքն է:

— Ի հարկէ ոչ: Եւ զգայմունքանսիրտ
լուսնիկներն են սակիցներն: Իմ կարծի —
թող, ի հարկէ, քանզի մէջ կան նաւ, այդ
պոէզիա, որ լուսն են ընթերցող մարդ
մարդը: Մի ուրիշ տարբեր արեւն եւս
խաղաղութեան մասին օրինակ տուա՞լ
եւ մի զոյն ու փայն քանտեսողութիւններ,
այլ եւ պէտք: Դնտուր ուսման հեղուր խա-
ղաղութեան պոէզիա, որը հարուում է 14
էջի փայն աշակերտ 360 արտ: Ո՛ր մի
քննադատ լեզք լեռանքով էր լուսն էլ
գուրս չնետա:

Միայն արարութեան ոսկէ կէտքը փ-
ղովորդն է: Գեանատուր մի անցք է, փ-
ղովորդը՝ գեանատուր մայր, երկնատուր:

Բնութեան մէջ էլ է արդպէս. սարի այս
կողմի լանքը մտկայարարի քաղաքանք
թիւք, մարդկանքով, միւս լանքին լինին
խախտին բնական մարդկանք եւ սակ, թէ
ինչ հմտի մեղանքին թուարդ, — խնամ-
տան մեղանքին պարզութիւն հնարից զա-
լով զարուում անցնում են թիւքի փայն-
քի գոյնով, ինքնով միւս լանքի վրայ,
բնական ձեւերով: Արդպէս էլ մարդկանք
մարդ ճանաչաւ հանաքան է, որը երբեք
չի սխալում, այս լանքին թոյնով Շե-
րազմեղին, երանմ է Լաւրակայնիքին,
Շէրազմեղինքին, Ֆերգուսինքին թար —
անհնչողք:

— Բնքան լուսն յայտնի է, Ձեր բերի-
լիանքան, «Աստուծոյ ցանցի ցանցը»,
«Հայաց Կանքիական» «Բնքար Հայաստա-
նին», «Եզնաշարմ մարդկան», «Սիւս —
մանք» եւ ինչպիսիքն քաղաքանակ են
ու փայնն անսնդն, այլեւ փայնանքին,
անպոէզիան, անպոէզիան, անպոէզիան, չե-
լիանքն, չեմարն, փայնանքն, քորիւքն եւ
քաղաքան այլ լեռնանքին: Մի՞թէյն են
քաղաքանքն:

— Երանի քաղաքն լեռանքն գիտնալի,
որ ցանց էր այս հարցի քաղաքն լեռ-
նանքն լեռնի: Շատ են քաղաքն, որ քաղ-
աքանքան չեն: Մակալն էր իմ գրա-
կան հանդիպումը հայաստանի երկնանք
օտար լեռանքին ինտուստուում, մի
խումբ ուսանողութիւն արտաստանի
Մարցիանում քաղաքանքութիւններէն
եւ հաստատանքն պոէզիանքն: Եւ պոէզի
ասում, որ անսնդներն շատ գուր կան,
գրեթէ թուրքն էլ գուր: Կանքն: Կարեն

լուսն էի հարցին կամ լուսնիկներն ար-
բեր գործերներէ վրայ (հիմաքն ուսման
տարբեր լեռանքն): Մի՞թէյն օրս արտա-
քն մէջ են կարեն խաղանքն, արար-
քն, պարենքն, փայնանքն ինտուստու-
անանքին յայն ու փայնիքն երկնիկները:
Այս իմ ստացած տարարութիւններէ վր-
կայութիւններն են նախ թարգմանում —
թիւններէ մասին հարցնիցք դուրս ե-
լած կարծիքները, որոնք դուքն են եր-
պատուում են:

— Իսկ զուգ թարգմանութիւններ չէ՞ք
անում:

— Ինչպէս չէ, քանտեսող մարդ կա,
չե՛ս կարգացել իմ գրչերը, «Հասարակ»
գրքին մէջ Լեռնանքին «Կարգակցիկ»
լեզուքն ու թարգմանի կամ վերադար-
ձեցիքն լեռանքին լեռնանքն Մաս —
կայանքն անսնդներն էլ է փոխադրել
հարցնիքն: Թարգմանի են նաւ. Գուշի-
նից էր երկու կողմ:

— Ձեր քաղաքանքան սակնակներին
մասին կարդի՞ք է խնամալ: Արտիկը՞ք էք
սխալում արդեօք:

— Իմ սկիզբը մարդկին ստեղծութիւն են,
հարցնիքն համարութիւնով, փայնիքն ինչ
որ ցանքն, այն էր հնչում:

Ինչպէս կարիք մարդ սխալում է հարցնի,
այնպէս էլ արդպէս սխալում է արդպէս
խորհիցքը: Բնականութեան մայր
սխալող մարդին հարց է, մարդին ինչ-
պէս էլ, նրա արտաստանքները, աղբի
ոսկուարը, աղբի զատակութեան մեծ
հարցնիցքը: Մարդ տակալացած համա —
մարդկայնի անսնդութեանքները: Այս
մասին սակի կամ կարդիք էլ զգալ մեծ-
նեղութիւն: Համարարկայնէն պոէզիա մէջ:

— Խախտարհումն քէ տարբարեան պո-
էզիանքն էք գրում:

— Երբ սիրտն արտունակ է, աղբիք
չեն կարգն ինչպիսի, այնպիսի մի փո-
ղուր քան քանտեսողութեան: Երբ մեղքը,
մարդ մասնակցը քաղաքանք է Մուսիկի
զգայնութիւնը, անսնդներն են ցանքան
աղբիքն եւ ծնում է արդպէս՝ քայ —
ուրիշ, Մուսիկ, քաղաքին... քաղաքին,
իմ փայն, քաղաքին... Ե՛րբ հարցն ուս-
մանքն կարգն է քանտեսողութեան
ցանքան, էլք նրան հարկուր է վրա
չէր, ինչպիսի արդպէսքն քայ, որ միւսա-
նով խաղանքն զոյգ հեռ, կարդիք է ծնել
միասուն, քայց այս քանտեսողութեան
էլ ծնունդն պէս թիւքի լինի զգայնիքն,
միասունի պէս անցողիկ էլ կը լինի:

— Ինչպէս էք յիշում մեր մանկու —
րիւնը:

— Թափախելու մեր քոտանքն, մարդին
սխալում է գեանիքն քայց մանկանք
քանդակներն սխալում է լուսն սխալով չեմ-
քն: Բայց այս ամէր լուսն ընդուն քա-
տանքն հարցնիքն հաստատութիւնը:

— Երբ քայց լինի, Ձեր պոէզիա մա-
կայնիքն կը փայնի՞ք մարդ մանկու —
րիւնը:

— Ե՛ս այն, ո՛ր է: Երկուն էլ պոէզ
են: Բայց քայնի հարցն քայն սալին,
որ քանտեսողութեան է: Բայց հիմա մանկա-
նայի, կատուի մայր պէս գուր, ընդուն

ԲԱՆԱՍՏԵՂԸ ԵՏԻՈՒՇԵՆԿՈ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

— 0 —

Երկուն եւտուսիքն, ուստ մասնակցա-
կից քաղաքին քանտեսողութեան մէջ,
ստանալով էք հասարակ հարատարակ
է: Գրական քանդակարարութիւններն
կարգն կը քաղի նաւ. թարգմանակ
գործով: Հայ գրչականութեան ստեղծար-
միքներն կը թարգմանած է: Բնական-
անքն ալ միմ է ստեղծութիւն:

Վերկուր «Հայաստան» հրատարակա-
կան հարցնի լուսն քանտեսող քանտեսող-
մին հարտարակ: Գրքը կարդան եւ յա-
նապարհը գրան է Գրքը իմին: Ինչն
է նաւ, որ քանտեսող — թարգմանի
Գրքին Երկունութեան նաւ թարգմանած
է հարտարակին մէջ գեանքան քեր —
թուանքներ:

Հասարակ կը քաղուի երկուն եւտուսի-
կայն «Հայկական կարկցութեան անկա-
կից գրչական յարտարակ», որուն հիմա-
կան միւսքեր հեռակարգն են:

«Հայաստան» քայցք մարդկին երկին
է. երբ եւ Հայաց հնարին ձեռնարկի
գեանքանքան՝ Մասնակցութեան սխ-
ալ քայնիքն ու ստեղծարարութեանք
քաղաքանքն թիւքներն, հարգալի
փրկումն է ստեղծարար քաղաքանքն մե-

լինիք, միայն թէ կանքը դեռ ամէն
կանք: Բայ լինիք լուսն մարդիկ կուստ,
միայն թէ չլինիք, որ կանքն է կեղն է
պոէզիանքն Մի՞նտուսիքն քաղաքանքն է գրա-
նիքն քաղաքանքն արդպէսքն:

— Բայց արդ համար ի՞նչ արժէք ունի:

— Ինչ որ չեմարդող կող մարդուն:
Ինչ որ փայնալով գեան քայն կանտեսող:
Ինչ որ չեմարդ էրկինքի վրայ լինող
կանքն, որը երկուն է Ե՛ս կապի, Ե՛ս
կուր: Այնին ինչ որ կուր մարդուն ու-
ղիցող մանկուր: Ինչ որ այն գեանքը,
որ ար մարդ ուրիւս անսնդն է կը մարդ
մարդիկ վրայ (փոխադրում), ասանց որի
ու մի մասն էլ կարդ պոէզիանքն: Ան-
հաստատար թուարդ քան էլ հարց է,
որը անկիւն քոտանքն:

— Ու՛րիշ եւ Ձեր հագնիցնիքն:

— Իմ հարցնիքն իմ մարդկայն է:

— Խաղաքանքն իմ մասին է:

— Մարդն իմ արքայութեան եւ արքան
է, որ ինձ շատ ուս: Բայն փնտրանքն
քան քաղաքին: Բայց հիմա են Միւսիկի
թարգմանիքն, Ե՛ս վայցիկ Գրքին
Թարգմանիքն լեռնանքն աղբի արքան են
միւս, եւ գեանքն է, որ արքանքն ան-
հաստատար քանտեսողն է, թէեւ Լաւրակ —
ցան քանքն հաստատար պոէզիան իմ Շէ-
րազմիքն:

(Մար. — 2)

Ոչ, ասում, երբ անկուրն լինայ, հե-
ռուր ցիտութեան մը կը տարբեր դը-
րուիս կարդի քաղաքն վրայ, ու ասը —
ստանդին կը քաղի թէ տըր չիմ կամքն
ու քաղաքանքն:

Լաւրակ, ինչպէս ամէն հեղուր, եկան
նաւում էր մաշիկն երբ, ու հիտարի
դեռ գեանքան հնար քաղաքին խաղա-
քն:

Թիւքն բնական մը հարցն էր՝ որուն
դուրի կուսին մէջ կը կաղաքանքն ան-
կուրնի չեք կը գրի արդքը:

Եւ անա՛, անտեսողութիւն մարդն մը,
մեղքեր յանքար էլ քանքն հիտարի
գրչիքն մեկն, այդ անտեսողութիւն փորձի
մարդին կարդին, գոր կը լուսն յայտնա
գրչականքներով:

Լաւրակ խաղաքին ընդունում մը կու-
նենալ, գոր լինի քաղաքն չեմարդ
կարդին անկ կը մասնակց լինի, վրա —
պա՛ս քաղաքանքն մը:

Անկու քանքն, ինչպէս ամէն, ու քա-
նքն անտեսողութիւն ու անպատկանատու:
Բայց Լաւրակ լինի մը կը արտայայ,
կըր անտեսողութիւն մեղքեր կը քանքն
գրչականքն փայնիքն:

Արդեօք մարդ լանքին թէ լինի հեռ
կըր փրկելովնաւում մը, այդ վարկի-
նին, երկունութեան մարդկայնի այն չե-
նքն մայրէք մը պոէզիա արտայայնող
... Գրքին նետուել համակցելի գեանքն
մը, որ գեանք այդ գեանք պոէզիա սխալ

տարբեր, կրկին ու կրկին սխալի խո-
շիկ հայ մարդկին հայաստանի մասին
«Ժողովրդական» մեծագործն որդուն է
ու թէ նրա քանակով, այլ նրա հարցն
հարտարակներ, նրա մասար գրչական
թիւքն, նրա մարդկայնի ու պատմական
սխալութեան: Հայ մարդկայնը քաղա
տաղաքանքն է կրկին թայց, ծայր
դասն, կարգացել է գրչիքի մէջ ձեռ
հասնել կը քաղաք մարդկայն, մեծ քա-
նքն պէս մեղքի արտ պոէզիանքն այ
մասնակի հարցնիքն... Ասանքն սալան
եւ Հայաստանում կեղն են Անտեսող
հարցնիքն թարգմանի օրերին: Երա թարգ-
ման էր պոէզիան՝ մասնակցութեան
տարած յայնքանի քաղաքանքն պոէզիան:

«... Երկու օր մեկն է ուն քանտեսող-
քն, որ ստեղծարար հարցնիքն կարդի
ստեղծարար մարդկայն միւսանքն
պոէզիան է պոէզիան ունիքն կը մա-
շիկ հարցնիքն այն պոէզին, երբ նրա մ-
եղքը հարցն է քանտեսող ընդուն է ան-
փրկարար՝ հայ քանտեսող հարաքն: Թիւք-
նա այդ պոէզին է, որ իմ ամէն սա-
նքն անսնդ լուսնից էր մարդկայն ու
գեան, ոչ լուսնիքն մէջ գրանք լինելու
որ պատմական արքայութեան եւ մա-
մատարի կը միւսանքն թիւքն, ոչ մայր
գրչիքն ընթերցում չեղարգն, այլ ու
թիւքն անկ գրչականքն լուսնից:

«... Ասանքն Հայց, որի հեռ եւ մա-
նքնիքն են եւ ընդունքն թիւքն արդէ
հանապի մարդ եւ քանտեսող Գրքը
Անտեսող է: Ե՛ս արտայայնում է երկն-
քն լուսն անսնդ էր հարցնի մասին ան-
քան իմ մանկութեանի պոէզիանքն ան-
քան, փոքր թիւքն ամէնքն թիւքն, Երեմ-
պոէզիա չեմարդներ, կարդի քանքն —
նքն եւ մեղքն, հաստ քաղաք... Գրա-
կանութեան ինտուստուում անտեսող
ստեղծարարն են, թիւքն Մուսիկանքն շա-
րքն ընդունքն ունիք, երկուն ինքն կար-
տուն էր Հայաստանի...»

«... Երկու օր մեկն է ուն քանտեսողքն, որի
հեռ եւ մանկութեան Մուսիկանքն հոյն
ստեղծարարն: Յովհաննէ Շերաքն էր,
Գրքը Մուսիկի լինի: Հայաստանը
Ի ստեղծարարութեան Մուսիկ անտեսող —
մեղքն թիւքն, Շերաքն քանտեսող —
թիւքն թիւքն հեռու էր ինքնից լինել
օրեկանքն անտեսողութեան ու անտեսողութեան
քայն եւ միւս թարգմանող գրչան էր քանքն
մէջ թիւքն: Ինչպիսիքն ինչպիսիքն ու մեղք,
արքն, աղա, այնքան էլ չի զգայում նրա
քանտեսողութեանքնի ստեղծարարն եւ գե-
պոէզիականքն թարգմանիքն ստեղծարար
մէջ: Բայց լին է որ լինի, թիւքն լուսն
այն, որ Շերաքն արեւն մէկն հեռ խաղ-
քն ստան է այն, ինչպիսիքն մասնակց —
արքան նրա քանտեսողական խա-
նաւումէր անտեսողի արքայնէն է:

«Երբեք հայ քանտեսողքն, որի հեռ
եւ մանկութեան խոյն այդ ստեղծարարն
Գրքը լինի էր, որ քաղաքանքն քանքն
նաւում չեն ոչ: Գրքը Մուսիկանքն եւ ոչ էլ
մեղքն ինքնիքն Շերաքն ինչ որ քանտեսող —
թիւքն, ոչ էլ կը քանտեսողութեանքն լու-
սով, աստի չէլք այդ պատմական էլ են

արդէ թէ անոր Երեմիքն քանքն
կարդ քաղաք...»

Բայց վարդարա՞նք:

Մարդիկ մեղքերն քանքնիքն ասկ կը
ստեղծել մեղք ստեղծարար մը, ու քան
մը արքան կը կրկին:

— Բնարդի, քանքն, քանքն, քանքն...
Յետոյ, քանքնիքն հայկական դեմով, ու-
ճեմարդն այն, քանքնիքն քանքն, կեղն
լինի ու անտեսողին մէջ մը արքն ընդուն
գուր կը կրկին, մէկն եւ արքն քաղա-
քն կը գեանքն ու անտեսողութեան քա-
ղաքանքն:

×

Ծայրագ աստուն երբ Լաւրակ ասուն
կը ընդ, կը քաղաքին ինտուստու, ինչպի-
սիւս, ինտուստու հանդիպ հարցնիքն եւ կա-
ղաքանքն պոէզիանքն:

Երբ հարցնիքն Գրքին ինքն էր
միւս երկուն, հարաքն, քանքն, քանքն
գրչան արքան, թէ կը պոէզիանքն արքան
Յովհաննէական հարաքն էր չի ար մարդ
սխալում կը զին մէկինքն քանքն թիւքն:
— Հը, Լաւրակ, մեղք...»

ՈՒՐԵՆ ԳՐԱՐԻՆԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

ԸՆԿԵՐՈՒՄ

(Նարակլի)

×

Վերադարձինք՝ եւ արդէ փոփոսմ կը-
րալի կը փոփոսում անտեսողին մէջ: Լա-
ւրակ մասնակցութեան երբ կը նստի զի մը:
Բանի էր զոյգ խոսք եւ կը փոխան —
կէնք: Յետոյ անտեսող վրայ կը հարկէ,
հայտնա կը հարկուր, երկունութեան
լուսնի կանքն կը քանքն, ու մեղք
անտեսողին ստեղծարար մը պէս գուր կը աս-
նէք՝ մարդկայն:

— Գիշեր քաղաք...
×

Անպա՛մ մը, կը կրկին թէ ստեղծարարն
սակի անպա՛մ ստեղծարար մը քանքն էր Լա-
րակի հրամայանքն ու ինքն ընտելանքն:

ՀԱՅԵՆԱԳԻՏՈՍ

ԵՆ. ՀԱՅԵՆԱԳԻՏՈՍ

Կրթիչի աղետին 52րդ տարեդարձին առթիվ, կազմակերպուած Իրմիւրի և Շրջաններու Հայրենակցական Միութեան կողմէ:

Կիրակի, Նոյ. 17, առաւօտեան Փա - րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ժամը 13ին, Հոգեհաշ

Maison des Centraux

8, Rue Jean-Goujon — Paris

Կը նախադասէ՛

Պ. ԳԵՌՈՐ. ՊԱՅՏԸՐՁԵԱՆ

Արձաւարուի Տեղաւայնելով — 357-42-71 և 206-14-39

ՀԱՅԵՆԱԳԻՏՈՍ

Այրի Տիկին Ալեա Քէճեանի և զա - ւակները՝ Քոթիկի և Ալեյ Հոգեհաշ - անուան հայտնի կատարիչ կուսան այս Կիրակի, Նոյ. 10, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին և յիշատակ նորոգ հանդիսացալ իրենց ամուսնոյն և հօր՝

ՎԱՀՐԱՄ ՔԵՃԵԱՆԻ

մահուան քառասուններե առթիւ ինչպէս նաեւ Քէճեանի և Նալպասեան ըն - տանիներու հանդիսացալ սիրելիներու յիշատակին:

Ի դիտութիւն որդասաններուն յի - շատակը յարգողներուն:

ՏԻՆԱՍԱՀԱՅ ԳԻՐԱՆԵՐՈՒ

ԸՆԿԵՐԱՅՑՈՒԹԻՒՆ

Գրական երեկոյ, նուիրուած՝ քանասերի **ՈՒՐԵՐԵՆԵՆԻՅ** (ծննդեան 100ամակիւն առիթով)

Կը նախադասէ՛ Ս. Բ. ԶԱՆԳՈՒ

Կը խօսի՛

Ե. ԱՂԱՄԱՆ և Է. ԳՈՒՅՈՒՄՅԱՆ

Արտասանութիւններ՝ Արեւմտաւայ տն - ուանի քանասերներէ զործերէն

Նոյ. 15, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20-30ին

Maison des Centraux

8, Rue Jean Goujon — Paris

Մուտք ազատ է

« Ե Ա Ռ Ա Զ »

ԲԱՐԳԱՆԱՅՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Կիւնզեան (Կոնս) 30 Քր.

Ուն Օրբորց մը 30 Քր.

Տիկին Աննա Երչեան 10 Քր.

ՇՆՈՐԱՊԱՆԻԷ

Այրի Տիկին Զապէլ Գարշեանի շնոր - հակաւորութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, փոխան ծաղկեղաւակի նուերներով, նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ամուսնոյն՝

ՀԱՅԵՆԱԳԻՏՈՍԻ

մահուան առթիւ:

ԿՈՉ

ԱՆՏՈՐՎԻՒՆ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

Մատարարուէ չորս տարի առաջ շնոր - հիւ քանի մը անձնուէր անհասանելու, ծնունդ կ'առնէ Անթրովիլի մէջ Հայ Մշա - կոյի Տան Ընկերակցութիւնը, և սեփա - կանատեղի կը դառնայ կալուածի մը, որ

կը ցանտի հարկական կերտնի մը մէջ - 9, Ռիւ տը Մարտիս, Անթրովիլ:

Գործարարաց, զանազան պատճառնե - րով ցարդ կարելի չէր եղած այդ հողին վրայ արժանաւորել կերպով բարբաղանէ

այն շէնքը, որ կարենայինք ամփոփուել և կեդրոնաւորել զամբար մեր հայ մշա - կոյի Տան և մասնաւորապէս մեր հայ երի - ւասարդութեան անխոր:

Այժմ ուրախութեամբ կը յայտարարենք թէ Անթրովիլի Մշակոյթի Տան վարչու - թիւնը, 1974 Յուլիս 10ի արտակարգ ժո - ղովին հաստիւթեամբ մտադրած է այդ շէնքը կառուցանել: Ցատակալիմը ար - դէն խիստ պարտաւոր, յանձնուած է վալ տը Մարտի նահանգապետութեան և և ի ժողով սկսել անոր նախնական աշխա - տանքներուն: Հետեւաբար մենք, այս պարտութիւն նամեա պատարարեանը, կը իրենք Անթրովիլի Հայութեան, որպէս - րէ թեւ ու թիկունք կանգնել մեր այս յանդուրձն ձեռնարկին, մինչև իրական - նապաստին այն շէնքին, որ լսելի ըլլայ մեր Միժնարանին բողոքահանչիկ դրօշմը:

ԱՆՏՈՐՎԻՒՆ ՀԱՅ ՄԵՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

LE VOYAGE EN GRECE

n'hésitez pas, adressez-vous à

Mayda BERBERIAN

6, Rue de l'Echelle, PARIS (1er)

Tél. : 260-30-20 et 260-67-34

de 9 h. à 19 h. tous les jours

spécialiste de voyages en Grèce, Orient, Moyen-Orient (Liban, Egypte etc...)

ՅԵՐ ԴՆՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀՆՄԵՐ

Դիւնգէ՛ ԲԱՅՏԱ ՊԵՐՏԵՐԻԱՆԻ

LE VOYAGE EN GRECE

Ամէ՛ օր ժամը 9է՛ 19

Ճամբորդութիւններ դէպի Յունաստան, Արեւելք, Եգիպտոս, Լիբանոս

ՆՊԱՏԻ ՈՒՆԵԱՆ

ԵՐԿՐՈՐ ԳՐԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ-ԲԱՅԱՆՈՒ ԶԱՂԵ

ԿԱՐԵՆ ԵՐԿՐՈՐ, ՆՈՐ ՈՐՈՍ ՏԵՆԻՍ

A.B.C. OF ARMENIAN

(ԱԲԲ-ՐԵՆԱՐԱՆ ՀԱՅԼԵՐՈՒՆ)

Բաղկացած 256 միասորի,

գիշերկողմ քաղաքապարտած էջերի:

2րդ՝ Խառնակամ, Երկրակամ,

քաղաքացիին լաւ իմանքով:

Հիշեմէ՛ Է՛Ղ. Մարտիան,

ԿՅԱՆ Միլիթարիս

«Ալեմակմեր» և չափաւորապէս համար

կատարուող ու երգչի զապարտէ՛

Հ. Մարտիան, Հայկական Երգչախումբ

«Յոյժ ցնամանի» քարժու:

Տիգրան Մարտիան

«Կը յանձնարարէ՛ ջութակը բոլոր

միջանկերուն»

Միւսին Քիւրճեան

Առաջին տպագրութիւնը երբէք ամէն տարուած:

Երկրորդ տպագրութիւնը յայտնի լինում:

— Սակաւարկ երկուն — միմիակամ կից —

Հատուկ ու ամբողջ ծախանքով միասին՝ \$11-95

Կ'ըրբ ամբողջով՝ \$8-95

All orders postpaid

MEKHMISTAR PRESS

98 Mt. Auburn Street, Cambridge, Mass. 02138

tel. (617) 547-2132

Send for free leaflet

Կապույտ Ուաշի Պոստին մասնակցի պարտահաշիւը՝ Նոյեմբեր 30ին:

Կապույտ Ուաշի Լիւնի մասնակցի առկիւն պարտահաշիւը Շաբաթ Նոյեմբեր 3ին, Շարպիլեիկի շէնքը արահներուն մէջ:

Կապույտ Ուաշի Սարաթ-Մանուիլի մասնակցի պարտահաշիւը ճաշը Նոյեմբեր 23, Շաբաթ:

Փարիզահայ Տիկնայ Միութեան Որ - րերու Օգն. Մարմին տարեկան պար - հանդէսը Ժորժ Ե-ի շէնքը արահներուն մէջ:

Դիւնգ - ՏԻՆԱ ժամը 10է՛ 24

Կապույտ Ուաշի Անի - Պուա Բոլովի մասնակցի տարեկան պարտահաշիւը, Փետրուար 2ին, Անիկո Սալ յի շէնքը արահներուն մէջ:

Մամուլի Մուրատեան վարձարար

ՏՕՆԱՄԱՐԸ

Դեկտեմբեր 14ին:

ՍԵՒՐԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՅՏԵԱՆ

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Ջորճիաթորեան հայերէն դաս - քերականութիւնը սկսած են արդէն վար - ժարանին մէջ: Կը հրատարակուի Հայ ծնողները իրենց զաւակները դրել միտել այս վարձարանը՝ ստանա - րու հայերէն տաճարանը դաստիարակ - րութիւնը:

Վարձարանը ունի ինքնավարի պատարարութիւն, հետաքննի աշա - կերաներու տեղափոխութեան զի - րութիւնը ընծայելու նպատակով:

Անհրաժեշտ տեղեկութիւններու համար դիմել, հեռ. 793-09-47

Ժամը 9-12 և 15-18:

LE DISQUE DE Alice CHAMIRIAN

RECITAL DE MELODIES ARMENIENNES

(33 T. LP 1021)

est en vente chez :

RAPHAEL disquaire — 44, La Canebière — 13001 Marseille

VOYAGES WASTEELS (Jacques Chélékian)

87, La Canebière — 13001 Marseille

MADAME CHAMIRIAN

175, Bd de la Libération — 13001 Marseille (Tél. 62-11-18)

Imprimé sur les Presses

DU JOURNAL «HARACHE»

83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Histoire de l'ARMÉNIE

des origines à 1071

par René GROUSSET

DE L'ACADEMIE FRANÇAISE

Prix 49 Fr. 40, frais d'envoi 5 Fr.

Տրամադրելի է միշտ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԲՈՂՋԱՎԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՂ, ինդիմով

H. PASDERMADJIAN

HISTOIRE DE L'ARMÉNIE,

3e édition, Relié, 36 Fr. Avec frais d'envoi 41 Fr.

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

C. C. P. 1278-35 Paris Téléc. : 326-88-65

ԲԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

ՓՈՆԱԳՐՈՒՄ Է

9, Rue de Trévis — 75009 PARIS

Հեռաձայն 523-24-97

Հան կը գտնուի, ինչպէս միշտ հայերէն գիրքն, ձայնագրակներ, եւայլն:

ՆԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԶԿՆՈՐՍՈՒԹԵԱՆ ՄԷ
 Նոր սարքերով կառարկադործու-
 լուկանացացնին փորձելը, Սևանի մէ-
 յաղլութիւն դառած են: Ասիկա առաջ
 անգամ լրջալով պիտի գործանելու լին-
 մէջ են որու շնորհիւ ձկնորսներուն ա-
 խառնակի արտադրողականութիւնը գր-
 թէ խառնակ եւեւեւեւեւ ընտանիքի մէջ

ՀՈԳԵՆԱԿԻՍ

ԵՒ ՀՈԳԵՆԱԿԻՍ

Իգմերի աղետին 52րդ տարեկանին առթիւ, կազմակերպուած Իգմերի և Երևաններու Հայրենակցական Միութեան կողմէ:

Կիրակի, Նոյ. 17, առաւօտեան փա - րիկի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին: Ժամը 13ին, հոգեհաշ:

Maison des Centraux
8, Rue Jean-Goujon — Paris

Կը նախագահէ՝
Պ. ԳԻՐԻԳ ՊԱՐՄԵՆՅԱՆ

Արձանագրութիւն Հեռաձայնելով:—
357-42-71 և 206-14-39

ՅԻՄՆԱՍԻՍ ԳՐԱՆԻՐՈՒ

ԵՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Գրական երեկոյ, նուիրուած՝ բանաստեղծ
ՌՈՒԲԵՆ ՈՐԲԵՐԵԱՆԻ
(ծննդեան 100ամակին առիթով)

Կը նախագահէ՝ Ս. Բ. ԶԱՆԳՈՒ

Կը խօսի՝
Ե. ԱՂԱՄԵԱՆ և Լ. ԳՈՒԾՈՒՄՅԱՆԱՆ

Արտասանութիւններ՝ Արեւմտահայ ան - ուանի բանաստեղծի գործերէն

Նոյ. 15, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20-30ին

Maison des Centraux

8, Rue Jean Goujon — Paris
Մուտքը ազատ է

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75001 Paris

ՇԱՀԱՆ

ՅԱՐԱԼԻՋՆԵՐՈՒՆ ԳԱՆԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ (1971, Փաթիկ)

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂԻՒՄ (1973, Փաթիկ)

(Մասնաշար «Յառաջ»)

ՇԱՀՆՈՒՐ

Դիմել՝ «Յառաջ»-ի, հաւորը 15 ֆր.

ՀԱՇ Ի ՊԱՏԻԻ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐԻՒՆ

Կիրակի, Նոյ. 17ին, ժամը 19-30ին
ձա. մը կը արուի ի պատիւ Պոլսոյ
Ենորհ Գաղութարեցի:
Մասնակցութիւն 60 ֆր. արձանագրութիւն
Եկեղեցին՝ 15, Ռի. Ժան Կոստան (Հեռա -
ձայն 359-67-03 միջու. Նոյեմբեր 15:

ԼՈՍ ՏԵՍԱՍ

ՅԱՐՈՒՐ ԿՈՆՍԱԿԵԱՆ

ԲԱՆԱՏԵԼՆՈՒԹԻՒՆԸ...

(Գերբնաճնէր)

Հնարի տպագրութիւն

Գին 20 ֆր.

Դիմել՝ ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

SOIRÉE

AU PROFIT DES
VICTIMES CHYPRIOTES HELLENES

Organisée par l'Association des Tailleurs Grecs dans les Salons de:
l'HOTEL INTERCONTINENTAL, 3, Rue de Castiglione — 75001 — PARIS

LE 7 DECEMBRE (de 21 heures à l'aube)

ACTIVATIONS DIVERSES et
PARTICIPATION BENEVOLE de
L'ENSEMBLE FOLKLORIQUE ARMENIEN
“ NAVASART ”

Entrée: 40 F — Etudiant: 30 F (Tenue de soirée recommandée)

Billets et réservations auprès de
AIR GRECE, 6, Rue de l'Echelle — 75001 PARIS — Tél.: 260-30-20

ԵՐԿՐՈՂ ՏՊԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ-ԲԱՆԱԿԱՆ ԶԵՆՆ
ԿԱՐԵԼ ԿՈՂԻՒՆՆՈՐ ԼՈՍՈՍ ՏԵՍՍԱՍ

A.B.C. OF ARMENIAN

(ԱՅՐ-ԲԵՆԻՐԱՆ ԶԱՑ ԼԵՑՈՒ)
Բաղկացած 206 մանկի,
«Կիւրիթ»-էն զատկապարտուած էրեւ:
ձեռ. «Խաղաղութիւն, Երասկական,
քաղաքական իր թափմանով:
Հոյսով» Լ.Ղ. Ասարեան,
«Գին»-Միջազգային
«Այսպէսով եւ չափաւանդու: Խաղար
կատարուի ու երաշխի զապահովման»
Հ. Մարտիրոս: Հարգանք մարմնաւ զապահովման
«Պոլսոյ Գաղութարեցի» զործման:
Տիրում Արեւ. Նոյեմբեր
«Կը յաճախարարիմ իր զործման թուր
մեղակարգ»:
Միւսում Քոլորիթ
Առաջին տպագրութիւն երեւ. առիթէն սպասուած:
Երկրորդ տպագրութիւնը պարտաւոր տեսած:
Ապագայի զործման ձեռնարկով զին:

Հատորն ու անոր ձայնագրակը միասին՝ \$11-95
Կիրք առանձին՝ 80-95

All orders postpaid
MEKHARIST PRESS
96 Mt. Auburn Street, Cambridge, Mass. 02138
Tel. (617) 547-2132

Send for free leaflet

voyage aux baléares

(palma)

Կազմակերպութեամբ ՍԵՒԱՆ ձամբորդութեան գրասենականին և
Կապույտ Պաշտ. Լիւնի մասնաճիւղին

1975 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25
ՄԱՐՏ 4

Ուղևորի կ'ընկերակցի Վարդան Սարգիսեան
ձամբորդութիւնը օդանւում, առաջին կարգի պանդոկի մէջ, լրիւ փանդոկով:

Մեկնում Լիւնի՝ 800 ֆր.
Մեկնում Մարտի 4՝ 700 ֆր.
Du 25 Février au 4 Mars
Départ de Lyon 800 F.
Départ de Marseille 700 F.

sevan voyages

50, Cours de la Liberté — Lyon
Tél.: 60-13-66 et 62-80-81

«ՅԱՌԱՋ»

ԸՆԴՈՒՅԻՆ ԱՋԳԵՐՈՒ
ՍԱԿԳԻՆ

Մանագը	100 ֆր.
Հոգեհաճութիւն	40 ֆր.
Ցաւալեցութիւն	20 ֆր.
Փոխան ծաղկեպալակի	20 ֆր.
Հարմար, ճշմարտութիւն	40 ֆր.
Սեւունգ	40 ֆր.
Կը փնտռուի	20 ֆր.
Կեղտի	30 ֆր.

Այս զինքը մէկ անգամ հրատա -
րակելի և սովորական ծաւալով ազ -
գերու համար են, չորրորդ էջ:
Կանխիկ վճարումը պարտաւորել է:
Առեւտրական և այլ ազգերու
մասնաւոր պայմաններու համար,
զիմել՝ թերթին վարչութեան:

ՍԵՒՐԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐՃԱՐԱՆԻ

✱

Զորեղբարեբոնայ հայերէն զա -
րեւալեցութեան սկսած են արդէն վա -
րձայնի մէջ: Կը հրատարակուի հայ
ծաղկեղբար իրենց զատկեղբար զին:
Միջոցայ այս վարձարանը՝ ստանա -
լու հայերէն ձեռնարկով զատար -
րակութեան:
Վարձարանը ունի իրենաւորի
պատարարութեան, հնարանակ ազա -
կաւորներու տեղափոխութեան զին:
Երեւելի ընծայելու նպատակով:
Անհրաժեշտ տեղեկութիւններու
համար զիմել, հեռ. 793-09-47
Ժամը 9-12 և 15-18:

Histoire de l'ARMÉNIE

des origines à 1071

par René GROUSSET

DE L'ACADEMIE FRANÇAISE

Prix 49 Fr. 40, frais d'envoi 5 Fr.

Տրամադրելի է միշտ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԱՐՈՂԱԿԱՆ ՊԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ, Ինքնակ

H. PASDERMAJIAN

HISTOIRE DE L'ARMENIE,

3e édition, Relié, 36 Fr. Avec frais d'envoi 41 Fr.

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

C. C. P. 1278-35 Paris Télép.: 326-88-65

ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

ՓՈՒՍՏԻՐՈՒՄ Է

9, Rue de Trévise — 75009 PARIS

Հեռաձայն 523-24-97

Հոն կը գտնուի, ինչպէս միշտ հայերէն գիրքեր, ձայնագրակներ, էսայլն:

Չորս չարքէն է չափաւոր թիւքստո
գործադրելն՝ Յաւանք՝ կանոնադրաբար
լայս տեսաւ, Թէկե թանձորոցներու, Թե
թերք աճեն ոչ զը իր թիւքն առաքան (Մ
սամբր) ընկերութեան մաս Այս զա
մաներու տակ, Յաւանքէ խմբաբար
Թիւքն որոշեց թաղապարար ի հարստ
թաղութիւնը ընդհանր զանի գր ու ե
տրառն ըլլալով նաեւ, ու թիւքստո
պարտաւոր, ոչ միայն վիճել չափ
այլեւ ցոյցանալ իր զործադրելն
էնկե ին թաղապարարի կարողութիւն
ընեն Յաւանքէ լայս չի տեսներ վարդ
այս չարքստոն յարկորդ օրերէ Ե
թաղեր Թիւք ընդհանր իր։ 19

(4 - 7000)

«ЗУ.Н.У.Д.»

այս աղբի գրականության պատմության մեջ արեւելքը, գաղափարը կը զրկանայ, և մեծամեծորէն ընթերցումներով առաւ աստուգը կը հաւաքէ:

Սուրբայի ուսանողութեան շրջանին՝ փոքրիկ աստղաճառի մը պատրաստութեանը կը տեսնէ, ուսումնասիրելով Փոյլ Կալերիի թանաթագծութիւնը, Քրանտեան եւ Լուրդալի պրոֆանութիւններու համապատկերները մը ցոյցերուն ընդէմէն, որ պիտի կարգէ ապագայ եւ որպիսիին հրատարակութիւնը (1947) Այլ օրերուն է, որ կը ծանոթանայ Արշակ Զօպանեանի, Շաւարժ Մխաթեանի, Նարոյնի, Աւարտ Տառութեան, Նշան Պէլիկեանի, ինչպէս նաեւ այլ գրաւէտներու հետ, ընդ-հիւս մշակելով թարգմանական ու գրական լեզու կարգի, մասնաւոր Չօպան-եանի հետ, որուն հանդէպ կը տանք ժիւծ գրադարձ ու գիտահետազոտ:

Գրադարձի շրջանի սպընդաւորութեան (1939-1942) շէ, Մանգրի Կանդիկի Կան-տինի, Մուրադ - Ռաֆայէլեանի մէջ Կան-տինի արտաքին Ռուսոփապիկի պաշտօնը, իսկ աւելի արտաքին կը նստի իրենց իր նախադրանքի մէջ: Իր պատրաստով Հայաստանի աշխարհագրութեան, իմաստասիրութեան, յայն եւ հասկանալի գրա-թանաթագծութեան տունը գրադարձները, ասպիտակութեան ներկայացնելով խո-րաթու յոսանքներին:

Այս մասնաւոր շրջանին՝ կը ընկնէ աշխատանքային իր Բեմադրութիւնը, թիւեւ սուս ցանցայ, հրատարակելով ընդհան-րապէս հայագրագրութեան՝ տարեկան հանդէսները եւ ոգեկոչումները: Նշելի է, այս շրջանին, յատկապէս երկու կար-կերս աշխատութիւններ, մէկը՝ Գրիգոր Աղբարեանի «Մեկնութիւն Միջերկրացւո-» քանց երկի մասին (1935), միւրը՝ Հայ Առետարակներու համալիրի մասու-մէն մասին (1937), յօդուաններ, որոնք զբաղեցնէ աւելի՛ պատմա - թանաթագ-րան ու կրօնական հիշգրտելու հանդէսներ կը մտնան: Եւ Մանգրի ծանախանքի մէջ: Զարմանալիորէն՝ այս շրջանին յոյժ օրեւէ գրական ուսումնասիրութեան նա-խադրէ, թանաթագծելու յայտնութիւնն այ Կուշանայ մինչեւ 1942:

Հ. ՆԵՐՍԷԱ ՎՐԻՐ. ՏԻՐ-ՆԵՐՍԷԱՆԵԱՆ

ՆԵՐՍԷԱՐ

Մարդու մը ո՛ր երկրի քարաքայքի ը-լալը գիտնալու համար կը բաւէ ներկա-րացնել զոչ արեւուն հիմը մը: Եթէ կը զգայ ճառը, Անգլիայի մըն է, եթէ կը համարէ՞ Փրանսիայի մըն է, եթէ կը համարէ՞ Ֆրանսիայի մըն է, եթէ կը համարէ՞ Ֆրանսիայի մըն է, իսկ եթէ Մոսկուա կը հնազանդէ հայահաղթել ստանալու համար, Ռուս-մըն է:

ՀԱՄ ԷՅԵՐ

ԳՐՈՒԱԳՆԵՐ

ՆԱՐ. ՊԵՏԻ

ՆԵՐՍԷԱՆ ԿԵԱՆԿԻՆ

Համար կը փութար կը ցուակցութիւն-ները յայտնել պատմական մը միջնոց, հրատարակով միեւնոջ տանն մասնաւոր գրադաշտ մը արտադրելու համար: Քրա-տին եւ գործարարներ խելին: Բ. Կիւ-մանեանի հոյակապ ընտանեացիները - արտակով Անանիան Մարտիանի կողմէ՛ կը թանձարէր Տրիքիւրայ Սրբազանի, ճանչ-իսկ Սուրբայի խոսանոցին ինքնուրեւ:

Անցին Նուրմը եւ Արշական համադու-ր հաւը՝ զինքն գրադար առիկ մը ստեղծե-լի, փառքի իր գրապիտակները համայնի պիտանանք քարաքայքի տապալուելու հա-մար: Առաջինը ժողովրդագրութեան թիւեւ-թիւեւ մասին տարաժող տեղեկութիւն-ք մը ինչի պատճառով մը կ'ընթացող պաշ-տիկ Նուրմը, յանձնել Սրբազանի կողմէ՛ իրեն յանձնուած եւ Քրաւ. թիւեւթիւեւ-նը գրադարձելով... ԵՏԻ վերջեր

ԱՌ. ԻՍԱՀԱԿՅԱՆԻ

ՄԵԾ ՍԵՐԷ՛

ՇՈՒՇԻԿ

— 0 —

Շուշանիկ Մատափեան անունը Շուշիկ, Շուշան ձեռով պատուան եւ Անեակը Իսա-հանեանի փրակին երկրորդն է: Շու-շանով ոգեշնչուած եւ թանաթագծելու ե-րիտասարդ տարիքի ընթերցումները, ինչ-պէս նաեւ ծերութեան շրջանի գրած գրուել գործիչները: Օրապիւրներուն մէջ եւս յաճախ խաղ կ'ըլլայ Շուշանի մե-տէ: Այնպէս կարելու սեղ կը գրուէ յոյժանի շարք թանաթագծելի սերեր - գրութեան մէջ, որ կ'արժէ անդադարանալու համար, մասնաւոր որ մեր թանաթագ-րութեան մինչեւ նիւստ դեռ էր քաջայայ-տաւ աղբ անդադարանալը:

Մեծը ծնունդ կ'ընդ եթէ Ք՛ Վարդի-սեան, թէ՛ Շուշիկին, եւ մեր խաղը անա-նաւոր մարդու խաղ է, այս անհամասնիկ փայտիկին: Այս փայտիկները ամբողջ - զինակն գործադրած ենք ընկնելով ձեռա-ւը՝ իրենք ու փառքեանութիւնը, ինչպէս նաեւ կատարելով հարցոյցներով Շուշիկի եւ անոր ընտանիքի անդամներու մաս:

Շուշիկ Մատափեան ընկի Գիւմրեցի կը (Ենկնեանեցի), տանիկ ընտանիքի աղ-բիկ: Մնաւ կը Կարաբանի տարբ մը ետը՝ 1876 Հոկտեմբեր օրը, հայրը իրաւունք-ն էր: Շուշիկի մեծ հայրը (ծար կոչով) հանքային ծանօթ գործիչ կը եղած է՝ Յովսէփ Գուտանեան, իսկ անոր զաւակ - ներք եղան եւ փրանական Կարաբան Գու-տանեան եւ թանաթագծ Յովսէփ Գուտա-նեան: Շուշիկի միւս մեծ հայրը (ծար կոչ-ով) Յակոբ Մատափեան Նուրմա՛ն էր - Լուրդակն կ'ընդ զարգած է Այս մեր խաղը յոյժանի մէջ է, որ ձեռնարկուած է Շու-շիկի, որ կը կրթութիւնը ստացած է հա-մարի քաղաքը, ինքնապատշաճով չը-տապալին յայտնացած է իր ուսման մա-րարդը:

Անեակը Թանահանի սերը Շուշիկի հանդէպ փոքր տարեկին ծալք տուած է - նոր սպասումներ եւ քանի ժը պարտաւ - ներ: Նախ գրեթէ տարեկիցներ կ'ընդ եւ, ապա ապրած եւ նորի թաղը, իրեն նշն տանի հնուար ապրակներով մանուկ Մարգարիկ իրարու տուն զգացած-կիւմն է: Սակայն թախտ այլ կ'ընդ անորման է անոցը հակադասութիւն: Այսպէս, 1890ա-նակ թուականներու ժեպած եւ Անեակի եւ Շուշիկի հայրերը: Անեակը ուսումը չարձանակելու համար 1893ին կ'եղանու, արտասահման ճեպածով է: 18 տարեկանի զայն արեւն: Շուշիկ Գիւմրի ճեպածով է: Անոց մինչև թիւեւ խոփուութիւն մը տեսնուածով է:

Նշել թուականին զաւաթ վերադարձած

է Երազայի մէջ թարգմարդի մանկադար-նական ուսումն ասացած տեղացիք մը՝ Յովհաննէս Տէր-Միրաքեան: Շուշիկի ար-ձանագացած է անոր հետ: 17 տարեկան երեսնասարուհին զարմած է կինը 34 տարեկան ուսուցչին: Հարմարեւն, իր - սին հնուար ապրակներով, ներկայ գրա-նուած եւ Անեակի մօտէն Մրաւաւ եւ քաղը՝ Գիւմրաքը, այս վերջին ամա-տութեան յուրը հայուցուց է երրորդ ա-հալեցին: Համախախ է, որ Շուշիկի եւ Անեակի ծալքները ենթադրած են, իր-կենց զայնքներուն սերը փայտնայակ թը-րապարդ մըն էր՝ ընտրել անոցն տարեկին: Անեակը մէկ-երկու թանաթագծութիւն - ներս այ, որոնք այդ օրերուն նուրմաւոր-նէն Շուշիկի, համարած են թանաթագ-ծական՝ վերացական սիրով տարբ մը: Անցնելու նաեւ թէ՛ կ'ըն նորիկ Անե-ակը զաւաթել միեւնոյ ըլլար, անպար-կար որ արտանմանային, քանի որ Անեակը անանիոն իրաւասարդ մըն էր եւ է՛լ - միւսանիկ Գիւմրեան ճեպարածին հնա-րուած կ'ը մասնագիտ ըլլալով աշուրի - տարան ջոյքներ: Այսպէս այն մասնակ ո՛վ կ'ընտանացներ 17 եւ 18 տարեկան սրբեանիցները, ա՛յն ալ յոյժ քաղաքիցն է:

Սակայն իրականութիւնը ուրիշ քան հաստատուած է: Լուրդ ասանայուն պէ-տականքի սերը անի քորքարած է ան-տուած է մինչեւ թանաթագծելի մար: Տա-նեակ գործընդը՝ Շուշանի աղբիկ, զու-գերկն եւ, մարդու զաւթ տարբ անոր, միւրեցի, Խարս Թարսան, Վարդիկ սի-րան կին կը տեսնան, Վարդի Թարի թուանակ լինելու եւայն, թանաթագծ իր-գած է իր սերը, հոգեւորաց տեղեկով իր-գած է իր մեծ կուրաւոր:

Ուշուց կ'երեսայ Շուշիկի գրած թա-նաթագծութիւններին՝ ան այ, թիւեւ քա-րայական նիւրապրի սեր, զգացած է իր սիրով կուրաւոր, թանաթագծելի հոգեկան փայտնը:

Յնադանային Թանահանի 25 տարի (1911-1936) արտասահման ապրած է: Շուշիկ Նուրմա՛ն հնապած է իր զաւաթին, ամուսինին հետ գործել թիւեւանով դա-նուած է Թուրքի, Կովկասի շատ մը քա-ղաքները: Ամուսինը անցած են անոր մայրամուտի տարեկները: 1938ին ժեպած է ամուսինը, որ շուրջ միջոց ասանակի ծալքուած էր հայ պաղարին, Հեղինակն ու Քարաբանած կը գրեցին: Շուշիկ տե-սած է նաեւ իր փոքր աղբիկը՝ Ռուշայի մահը, ժեպ աղբիկը՝ մանկապարտ Արեւ-նուհի՛ն ամուսնոյ մարդ՝ զո՛ւ պատկառ-պէս, ինքն այն ժեպած է 1944 Հոկտեմբեր 16ին: Այս տղերքը դրոշմ կ'ընդակերպե-լան քաղաքը:

Շուշիկ թիւեւ անմահացած է Վարսի - սին երկրորդն մէջ, անպէս միւսեւ: Հի-մա անմահաց ծնացած է հասարակական իրենքի արկանն զմեզ: Մինչդեռ ան գրած է յափառյոյ եւ արձակ գործեր: Անոր

մօտ երեք ասանակ տեղեկագրութիւն-ները իրական կուտան թուելու, թէ ան թանաթագծութիւն կը եղած է, որ գրել սկսած է 1890ական թուականներու տա-րին կէսէն՝ արեթէ Ե: Թուանակներ եւ Ա. Թանահանի հետ: Կարեւոր եւ նաեւ անոր արձակ էջերը, որոնք հրապար-կաւորական յօդուաններ են՝ նուրմա-կերկեր, արտասահման հարցերուն: Շու-րմանները յոյժ տեսնել են ընդհանրապէս հայ արդերթաններուն մէջ՝ Այսպիս ծանկանուած: Այս յօդուաններուն ժեպ-քանին այն կ'ընդ է, թէ հասարակ-կութիւնը երկու թիւ ունի, որոնց համա-լով զարգացումով կ'անար կ'ընայ յաւա-կերթ: Այդ թիւերն են՝ աշըր եւ կինը: Հրապարակագրութիւն ընդմեջն ասած է նաեւ զեղարկաստանի գրականութեան մէջ կ'ընդ էութիւնը, անոր աշխարհ ար-տասարկան խոփերին: Ժիւսնոյն ասան-ն ան ծանօթ կ'ընդ է արեւի երկրորդին, ինչ-նեւ, արտասահմանի զարմանքները, հրապարակագրութիւն, դատական գրա-կանութեան: Իրեն կին հրապարակագրի - ա՛յն այ ամբողջովին կ'երկեր, արտա-ւ - թիւան հարցերը թնոյլ, ան ասանին եւ Թանահի եւ Թանահանի Հայաստանի մէջ:

Շուշիկի թանաթագծութիւնները զարգ-մացած են անոցիկ: Անոց մըն ձեռքն ան անցած անոր աղբիկը՝ Արեւնուհի՛ն մի-ջոցս: Հեղինակը իր ամուսին տղաւոր-թիւնն է՛ յանձնած գրեթէ, թիւեւանով որ իր քնոր համաւոր քնորը կը հեղինակ միւսին: Սակայն համաւոր քնորը, իր-կանը, անոր նշն հեղինակ, քորարք քնա-րներու կողքին: Իսկ ներկայ գրադարձը, իր կենդանի կաց ունի Ա. Թանահանի սիրունի կերպեր, արդերթանները: Շու-շիկի թէ՛ արձակը, թէ՛ յօդուանն, կը տեսնան յուրը կարգաւորութիւն եւ հնա-րուածութիւն կը տեսնեն: Թանահանի երկրորդն զարգացումը հրատարակու-թիւնը, որուն ձեռնարկած է Հայաստանի Գիւմրեանները: Այսպիսով կ'ընդ կա-նուցանէ ճեպարակները, անպարկա-ր, ի յայտ կը ընկնէ նոր տեղեկագրութիւն-ները, որոնք աւելի կը թարգմարդեն եւ կը զրուստարեն Շուշիկի դէմքը:

ՄՈՒՇԵՆ ԼԱՐԵԱՆ

«Հետադարձ»

ՆԵՐՍԷԱՐ

Անց կ'ընդներ կ'ամուսնանան, որովհե-տաւ հարեւրեկը կը պաղտ օր բորբոն այ կ'ընդներ իրենց պարտաւորութիւնը, զարմանքները կ'ամուսնանան, արդեւոր լաւ խոստանոց ը աննան, Ռուշայի կ'ա-մուսնանան, որովհետեւ երկուսով նուազ դժբախտ կ'ըլլան զան թէ ասանին, իսկ Հոյկիւրիտի մէջ կ'ընդներ անոցիկը կ'ընդներ կ'ընդներ ամուսնանալու:

Այս յայտնութիւնն 14 մամ հետ, 1892 Նոյ. 4, անպիտանութիւն դադր նման թուանակ տարեկին կ'ընդներ՝ յանդար-ձական մասնաւոր յարը կը արարումը իրենցի մէջ...: Յուրապարտութիւնն այ անուր տեղի կ'ունենայ, լրանանքը շրջապատած է: Իր օրտաւանաւ տանա-ծելին՝ Երազայի անդուրարները եւր - պալի հայրաքաղաքի մարցոյ թախանա-մանը այլ երեւիք միտադիրք զանախան Համար տուել կը պարտիք, զարմանքն միջնեւանով անոր գրուել ուսակով վեր-լուպիկ:

... 29 տարեկան անցած են խորհրդա-ւոր անհնապանութիւն ի վեր զգացող-քերկերն որ ա՛նքն անոյ՛ զեղ աղ-բիկն, երրորդը տարեկան է Հայու - թիւան է, որ զարգած է գրակն ինչ պէս հայալեզուներ կ'ընդ Սրբազանեանի կը իր ինքնութիւնը: Այսպիսով անոցիկը տա-րեկն կ'ընդարձակում է, որուն զարգա-լիքը կ'ընդ միայն անմահան գրակնը Սրբազանի: Լուսնեանն արգանքանին շա-նուպէս աղբիկն է, ինչ ու նոր սերունդին կատարելով ժողովրդի մասնակի կ'ըն-դան մարդկային - իր կարողի երդը կ'ունենար, երբ լեզու քնար ձեռք տան՝ կ'ուրը վերջին օրերուն:

Թաւիկ իմ պարտն, Երբ գաւ ի գրաւն, Մարդիկ իմ օտանն, Յիւլէ՛ զիմ ստացան...

(Շաբ. Ա. էջ 18)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ժող ձեռ, որ մերձեց թոյլ տալ Սողոմոն թագաւորին կիսել իր դաւաճ, միջոցն հեղձ մայրը՝ ընդունեցաւ:

Իսրայէլի ներկայացուցիչը՝ Թէքաւ, ինչպէս կ'անկեալուէր, խօսք տնեւով մեկնեց ճանաչալ Պաղեստինի Արաւա - գրաւեան Կաթմակերպութեան իշխանութիւնը Պաղեստինի արեւելեկ մասին վրայ, որովհետեւ Արգամտիւրը ինչ որտեղ ալ տայ, չի կրնար ծանձնել ալը կաթմակերպութեան ճոճալին Նկարագիրը: Արգէն Թէքաւի ճամար Արաֆատի յայտարարութիւնը ցոյց կուտայ, թէ ան կ'ուզէ չննել Իսրայէլի Պետութիւնը: Իսրայէլը պարտաւ թէ քանակեցրու Յորդա - նանի ձեռ խաղաղութեան ճառատման ճամար: Յորդանանցիներու եւ Պաղեստինցիներու ուրոյն զինավոր իրենց իր արտայայտութիւնը պտեղ Վերդանան - եան - պաղեստինեան Պետութեան մը մէջ՝ Իսրայէլի արեւելքը:

Մարտիմարտի յարուած կացու - թիւն մը տակձուցեալ Մերձ. Արեւելքի մէկ եւ, յառկապէս, Սուրիոյ սահմանադրախիթ վրայ: Արգարեւ պատերազմի մը վարք մէջեղեց կեալ, երբ Իսրայէլի վարչապետը՝ Ռապէլ, յայտարարեց, թէ խորհրդային բան իսրայէլ լաթմախչ իսրայէլեան թեմ զանաւորութեան ուսումնասիրեց ցամար կը ճաննէ: Իսրայէլեան անտիկապէս սպառնաց Սուրիոյ ճուղիքն ճակատարկութեան դիմել: Իսրայէլեան բանակն ալ մասնակի զորակոչ զինեց: Ուաշինթոնի մէջ Քիթինկեր փորձեց իսրայէլ պատերազմի վարք խորհրդային թեմ, թէ ճանմիջական բախումն մը վրայ զիպ: Այսուհանդերձ, Ուաշինթոն - թրը չիտմ ճառատեց թէլ Ալիքի, Գաւաթիւրը եւ Մուսկուայի ձեռ եւ շարքեան սկիւրը յայտնի կը դառնար, թէ անտիկապէս պատերազմի մը վրայ շարքեց զապաձ եւ առաջմ, սակայն կացութիւնը միշտ յարուած կը մնայ: Ասոր հիմնական պատճառն այն է, որ Գամալաթս ցարդ իր տուած իր ճամաւորութիւնը ՄԱԻԿ ու - ժերու, շարք, որտեղ միջեւ Նոյեմբեր 30 կը մնան Սուրիա - Իսրայէլ սահմանին վրայ, իսկ անկեւ կարգեց եւ երկու կողմերու ճամաւորութիւնը ունեան, որ պէտք չարեւանակն պաձակի գեր կատարել:

Մարտիմարտի զիսուր քարք - ներուն մէջ Պաղեստինցիներ, մասնաւորապէս Նաբիւրաւոր ուսանողներ, բուն ցոյցեր կատարեցին: Ճեմինի մէջ արքա աղիւլի մը մեռաւ, երուսաղէմի մէջ երկու ուսումըր պայթեցան, ալ քաղաքի մը մէջ հրէական ճաւառն մը հրկիւրեցաւ: Իսրայէլեան իշխանութիւնները լուարդել ճառատեցին Ճեմինի, Նաղլուղի, Հեպրոնի մէջ: 1967-ին ի վեր առաջին անգամն է, որ ճակատարկեցան ալքան թեմ ծաւակի ցոյցեր կ'ունենան Արգարեւանի մէջ:

ՍԱՆԱՐՈՎ ԿԸ ՆՈՒՄԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՁԵՐԲԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Մուսկուայի մէջ, Նոյեմբեր 13-ին, գիտնական Անդրէ Մախարով յայտարարեց, թէ 11 երեսասարկեր Ճայտարեան երկրի մէջ երբեք տարուն թանաքալուքեան զատապարտուած են, որովհետեւ հիմնած են ոչ ճամբովար, անճառաղան կուսկուրութիւն մը՝ «Հայկական Արգարեւ Միտանկանութիւն»: Բանաւորութեան զատապարտուած երեսասարկերն զատ,

Ընդ. Ա. Փաւլուսեան, իր կարգի՝ Հայկական Փաւլուսեանի մահուան Ա. ասորիք - ցին աթիկ 100 ֆր. կը նուիրէ Սեւանի Կապուրտ Ուաշի «Տուն-Իսրայէլ» ֆոնդին: (Մասնալ Յառաջէն):

անցեալ ամիս ինչ Նոյի ալ ճերակարուած է: Արգէն իր երեսասարգ մը, որ արգէն թանաքալուած էր 1969-ին 1973, ճակատարկեցալին զործնականութեան ամրատանութեամբ, վերադարձուցալին վրայ է նոյն ամրատանութեամբ: 11 երեսասարկերը զատապարտուած են երեք տաննին զատապարտութիւններու ընթացքին, վերջին միջ ամիսներուն:

ԱՐԵՏԱԿՈՎ ՎԻՃԱԿ ՓՐԸՈՒՆԵՆԻ ՄԵՋ

Վերջին շարքիներու անձրեւները, յաճախ տեղատարալ, պատճառ եղան, որ Վիլին գետ յորդի եւ աղետալ զինմ մը տակձուր Պրիմանիլի եւ, յառկա - պէս, Պրիմանիլի մայրաքաղաքին՝ Ռեւնի մէջ: Կարգ մը չըմաններու մէջ զիսու - ր փոքրիկները Նուրիւր տակ մնացած են, Վիլի ճանաչանկալան, Ռեւնի քաղաքի քաղաքի Քաղաքի Նուրիւր ուղղով ուղղ - ուած են, տուններ, հիւանդանոցներ ճարի տնեւուն եւ զարկել: Երեւանի ճանաչ - զաղաք Օրսեկի ծրարիլը ի զործ գրած է: Արգէն իսկ չըմանի զիսուտանակալ արտադրութիւնները 50 տոկոսով փնացած կը նկատուին:

Նոյմանիլի մէջ ալ քաղաքի գետեր յորդած են՝ վերջին օրերու տեղատարալ անձրեւներուն հետեւանով:

Լիւրն, Ռամսի (Տոմ) մէջ ալ միջն - յոյցներ գտնուած են մերկիկ հետեւանով: Նիւթական վանաները մեծ են:

ԲԱՆԻ ՄԻ ՏՈՂՈՎ

ՎԻՇՈՒՐՈՒ ՏԷ ՄԻՔԱ, իսրայէլի ծանօթ եւ սիրուած գերատն - թեմալըր մեռաւ: ամի օր, 73 տարեկանին, Փարիլի մէջ: ԾԻՐԱՔ մէկ օրուան ճամար Իրանուս գնացեալ, փոխարքերութիւնները եւ զործնականութիւնը սերտացնելու ճամար: Այս աթիկ, Ճրանասի Նախարարալար յայտարարած է թէ պէտք է եւրոպան կուտեցանել նախիկ առանց Մեծն Իր - տանիլ:

ԻՄԻՆԻՍԻՔԻ նոր տնօրէն Նշանակուեցաւ Ռոյան Լուուս փոխարքերութիւնը Էթիէն Ճամար, որ 25 տարի է թերթին զր - լուրը կը գտնուէր: Լուուս, որ ինքնա - զարգացումով հասած նախիկն ուղեւոր մըն է, Ճրանասի ճամաւորալ կուտակ - ցութեան տեսարանը եւ մասուրական զուլար կը նկատուին:

ԻՄԻՆԻՍԻՔԻ նախապէս՝ Երեւանի Չի - արքը, որ 1973 Մայիսին Վարդալի Նուրդու իր նախապէս պաձածով, մե - րած է արտ տաղանով 69 տարեկանին: ՉԻՐԱՏԱԿՈՎ վարչապետը երկու քուլիս ամիս առաջ ստամաքի խիլիլ վրա - րուտական զործնականութեան ենթարկուած է:

Imprimé sur les Pressees
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՇԱՀԱՆ

ՅԱՐԱԿԶՆԵՐՈՒՆ ԴԱՄԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԲԱՅ ՏՈՄԱՐԷ (1971, Փաթիկ)

ԿՐԱԿԷ ԿՐԻՔԻՍ (1973, Փաթիկ)

(Մասնաշար Յառաջէն)

ՇԱՀՆՈՒՐ

Դիմել՝ «Յառաջի», հաւորը 15 ֆր.

SOIRÉE

AU PROFIT DES
VICTIMES CHYPRIOTES HELLENES

Organisée par l'Association des Tailleurs Grecs dans les Salons de:
l'HOTEL INTERCONTINENTAL, 3, Rue de Castiglione — 75001 — PARIS

LE 7 DECEMBRE (de 21 heures à l'aube)

ATTRACTIONS DIVERSES et
PARTICIPATION BENEVOLE de
L'ENSEMBLE FOLKLORIQUE ARMENIEN

“ NAVASART ”

Entrée: 40 F — Etudiant: 30 F (Tenue de soirée recommandée)

Billets et réservations auprès de
AIL GRECE, 6, Rue de l'Echelle — 75001 PARIS — Tél.: 260-30-20

LE VOYAGE EN GRECE

n'hésitez pas, adressez-vous à

Mayda BERBERIAN
6, Rue de l'Echelle, PARIS (1er)
Tél.: 260-30-20 et 260-67-34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

spécialiste de voyages en Grèce, Orient, Moyen-Orient
(Liban, Egypte etc...)

ՁԵՐ ԶԱՐԳԱՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՐԱՐ

Դիմել՝ ՄԱՅԱ ՊԵՐԵՐԻԱՆԻ
LE VOYAGE EN GRECE
Ամէն օր ժամը 9-ին 19

Ճամբորդութիւններ գէպի Յունաստան, Արեւելք, Եգիպտոս, Լիբանան

Histoire de l'ARMÉNIE

des origines à 1071

par René GROUSSET

DE L'ACADEMIE FRANÇAISE

Prix 49 Fr. 40, frais d'envoi 5 Fr.

Ցրամադրիլի է միշտ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ, հեղինակ

H. PASDERMADJIAN
HISTOIRE DE L'ARMENIE,
3e édition, Relié, 36 Fr. Avec frais d'envoi 41 Fr.

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)
C. C. P. 1278-35 Paris Téléc.: 326-88-65

pour passer en douceur
du noir à la couleur...

TÉLÉVISEUR
sonolor
Couleur
Finition "grand constructeur"

AGENT TÉLÉ-ROBIN KALDJIAN
OFFICIEL: 5, rue Charles-Robin 75010 Paris 208 82 13

RADIOS
ELECTROPHONES
TRANSISTORS

Հայաստանի հիւսիսարեւմտացի Հաս-
տատուի միջ և ութ բնիկներ՝ Բր-
կարեւմտի փայտի բն, որուն նմո-
շի Հայաստանի երկրագլխի կարճ Տա-
րով քր պիտի բնայալ Անգղիոյկան
Պատար Երկրորդ երկրագլխի։ Կա-
ռուցուի միջ և նաեւ փայտի բն՝
ինչպէս Եւ. երկրագլխի երկրեւր-
եան Համար, Սեւոր լեռնացիք տակը
Լոտի շրջանի մէջ Կապուր լաւա-
ն գործան յանձնուած և փայտի բն ին-
չպէս Երկրեւրեան Համար, Պա-
ռուցուի լեռնացիք տակ։

Կէրէր Երեւանի մէջ գտնարեւմ-
տ և Համարեւմտեան ժողով բն, որու բն-
ացիք ընծրեւմտ անունով եւ փայտ-
շինքեր։ Սալայեան Զարդեր։

(6 - 7up.)

(Շաբ. Ա. Էջիճ)

Որքո՞նք մրցանակը, որու արժանացու
Ժորժ Պորթո Վուլպատ և լեքրա՞ծէ՞ն
գործին համար, որ տեսել մը ինքնա -
կենսագրութիւն է և խորհրդածութիւն
կենսի մասին:

ՊԱՆԵԱՏԻՆՅՈՒՆ Էրեք աճարեկիներ իս-
րաքեկան Պէժ Եֆն թաղաւր մասնաւոր տան
մը վրայ խոսեցին և շորս Բարսիլաղի-
ներ սպանեցին: Բարսիլա զորահաճութեան
- Բեան ուսերը անմիջապէս պարտեցին
չէնքը և իրենց կարգին սպանեցին երեք
աճարեկները: Ամբողջ զայրացած երեք
սպանեցած աճարեկիներուն զիպկները
հրկիզեց փողոցին մէջ: 19 Բարսիլաղիներ
թիւն և մը իրաւարունեան խոնապահար
փախուտի ընթացքին՝ աճարեկիներուն
զարմանքն չէնքն: Միւս կողմէ Արար-
յոյրաճանի կարգ մը թաղաքներու մէջ
արար ուսանողներ կը շարունակեն ցոյցեր
կատարել Բարսիլաղիներու դէմ:

Մ. ՆԱՄԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախա-
րարը առաջարկած է Անդարաշի, որ Լո-
յիմբեր 30ին, Մեքո, Արեւելք կատարելիք
չբաղադրալէն Լոք, Քուրքիա այցելէ
Կիւրտիկ խորքին լուծման առիթու -
թեամբ: Անորա առաջարկած է, որ Քի-
սիսիէր Գեկեմները Տին կամ Յին այցելէ
Անդարա, քանի այդ Քուրտահներուն
Քիսիսիէր եւրոպայի տիպի գտնուի Աս-
լանեան Ուլաթ խորհրդածողութիւն մաս-
նակցելու համար: Երկրորդ անգամն է,
որ Անդարա ընթացք չի տար Մ. Նամանգ-
ներու Արտաքին նախարարին առաջար-
կին:

ՆԱՄԱՆԳՆԱԾ ՖՈՐՏ Քուրքիայի մէջ, ընկե-
րակցութեամբ Քիսիսիէր, տեսակցու -
թիւններ ունեցաւ: Զարմանք վարչապետին
և Արտաքին նախարարին հետ: Ընդուն-
ուեցաւ նաեւ կաշան կողմէ: Ֆորտի Քու-
րտի այցելութեան առթիւ իշխանութիւն-
ները պաշտօնութեան քաղաքիկ միջոցներ
ձեռք տան: 25-000 ոստիկան դիրք դրա-
ւեց թաղաքին զիստի տնջերուն, ար-
գիւրելու համար ձմեռադեման տարրե -
րուն՝ հակամարտեան ցոյցեր կատարե-
լու: Այսուհանդերձ քուրտ բարիամիտ
տեղի ունեցան հազարաւոր ցուցարարնե-
րու և ոստիկաններու միջեւ, զոգակալա-
նին մօտերը, երբ Ֆորտ զոգակալան կը
փախանէր:

ՓՐԻՄԱՏԱՆԻ Արտաքին նախարարու -
թեան քորերը չեղանք Աման Յրման
Քուրտի լուրը, ըստ որուն չին մարշալպետ
ստամբուլի խորհրդի գործողութեան են -
թարկուած է:

ԲՐԻԵՒԵՆԻ Սուրիա պիտի այցելէ Եւռո-
պային:

ՊԱՐՈՒՅ Ժաճըր երկրորդ պաշտօնական
այցելութիւն մը կատարեց Մուրուս:
Եւրոպայի մէջ իրենց խոսակցեան
երկու կրկիններու համադրանկերով
յուրի, ընդհանրապէս անհաշտներու մէջ:
Եւրոպայի միջոցով այցելութիւնն էր Պար-
սիլաղի Միւսթիւն:

ՉԱՏԻ նախագահը շարժմը մը փարկի կը
մտնէ: Այցելութիւնը անպատշաճ ընդթ
մտնէ: Չորեքշաբթի օր կը ճաշէ Լան-
րապետութեան նախագահին հետ:

ԻՐԱՆԻՍԻՆԻ գիտնական Ա. Սախա -
րի միջոցաւ Դաշնակցային Գերմանիոյ
Արտաքին նախարարութիւնը ձեռք ձեռն
չ գիտնալուցի մը, որով ծագումով դըր-
մանցով զից հազար ընտանիքներ կ'ուզէ
Պարս. Միւսթիւնին Արեւմտեան Գերմա-
նիա գաղթել:

ԱՐԱՐԱՅԱՆ Ժողին մէջ Սենթոյի նա -
ւային ուսմամբները կը կատարուին:
Սենթոյի անդամ երկիրները՝ Փարսիստան,
Պարսիստան, Քուրդիստ, Մ. Նամանգ -
ներ և Անդարա կը մասնակցին ուսմա-
մբներուն 48 ուսմամբներով:

ԹԵՂԵՐԱՆԻ շարժանկարի միջազգային
երրորդ փառատուրը տեղի կ'ունենայ Լո-
յիմբեր 24ին Գեկեմներ 5: Տաճարից
երկիրներ 22 երկար և ծոցեան կարճ
ժապուղիներ պիտի ցուցարարեն: Դառա-
նայի տարւոյ անդամ պիտի ունենայ: Մ.
Նամանգիներ պիտի ներկայացնեն Ռուբէն
Մամուլեան:

ԴԵՐՆԵԿԻ ԲԵՅՇԵՐԿԻ ՆՈՒՆԵՐԵՆԵՐԻՍ

ԼԻՒՍԻ ԻՇԵԱՆԵԱՆ

Կը նուագէ՝

MOZART — BRAHMS — KHATCHA-
TURIAN — CHOPIN — LISZT

THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES
15, Ave. Montaigne, Paris (8)
(Métro Alma-Marceau)

Jeudi, 28 Novembre à 20 h. 30

Տոխիքու զին՝ Տէն 40 ֆրանկ

Ստանալու համար դիմել Շան զ'էլիզէի
Թատրադարձը, Թատրոնի ամսանները
կամ հեռագրայինով 225-44-36 ժամը 12-18
նաեւ: 924-91-27:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՐ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ
(Հայկ. Տնօրէնութիւն)

LA CAPPADOCE

3, Rue Marivaux
(derrière l'Opéra-Comique, Métro Richelieu-Drouot) Tél. 742-83-65

ՈՒՐ ԵՐԱՎԵՏԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԻՆՈՒՈՐՏԻ ՄԸ ՄԷՋ, ԿԸ ԳՏԷՔ

ՃՈՆԱ ՃԱՇԱՐԱՆԻՍԱԿ և յատուկ ճաշեր իրիկունները:

ԵՐԵՎԱՆԻ — ՎԵՄԵՐՍ

ՀԻՆԴ-ԵՐԱՐԹԻ — ՎԵՄԵՐՍ

ՈՒՐԵՎԱԿ — ՎԵՄԵՐՍ

Մէկ օր՝ Տնօրէն-Քաղաք

ԲԱՏ Է ԱՐԵՒԵԼ ԵՐԱՎԵՏԱԿԱՆ

ԱՐԱ. ՊԱՐԹԵՆԵԱՆԻ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ

Արա Պարթեւեանի երաժշտական գոր-
ծունէութեան յիշատակային յորեմանը տե-
ղի կ'ունենայ Կիրակի Գեկա. 15, Սալ-
կաթ, Հայաստանի Կաթնաշուրճի Կաթնաշուրճի
Պատուարիկ Մերովը Արք. Մանուկ -
եանի և Հ. Բ. Ը. Բ. Ի փարկի մասնա-
հերին:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ-
ցին՝ Փարթեւեան երգչախումբը, Բոնաթ
Բոյն նուագախումբը և անուանի ար -
ուեստաչիները:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՆԱԿԱՆ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապույտ խաչի Պոստի մասնահերկի
պարահանէսը՝ Երկիրներ 30ին:

Կապույտ խաչի Մարտի-Անուանի մա-
նահերկի պարահանի ճաշը Երկիրներ 23,
Շաբաթ:

Փարթեւեան Տիկնանց Միւսթիւն Որ -
բերու Օգն. Մարտին տարեկան պարս -
հանգէսը Ժորժ Ե. չեղ յարահանուած
մէջ:

Գեկ. 8ԻՆ Ժամը 16ԻՆ 24

Կապույտ խաչի Անիւ - Պառ Բարսիլաղի
մասնահերկի տարեկան պարահանգէսը,
Փարսիստ 2ին, Անիւ Ե. Սալ ան ճիճի
չեղ յարահանուած մէջ:

Սամուկի Մուրտանի փորձարանի
ՏՈՒՆԵՐԻՍ
Գեկեմներ 14ին:

Սամուկի Մուրտանի փորձարանի
ՏՈՒՆԵՐԻՍ
Գեկեմներ 14ին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

NANE CARZOU
signera son livre

Le voyage en Arménie

(Ed. Flammarion)
postface de J.-M. CARZOU

à
L'OBSIDIENNE
(à l'occasion de son inauguration)

le mercredi 27 novembre
de 17 h 30 à 20 h
28, ave Matignon - Paris 8

ՍԵՒՐԻ ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐՃԱՐԱՆԻ

✱

Չորեքշաբթեան հայերն զա-
նթացները սկսած են արդէն վա-
րճարանի մէջ: Կը հրաւիրուին շա-
ճարները իրենց զաւակները զրկել
միջոցայ արք. վարձարանը՝ ստանա-
լու հայերն տունը տունը զաւակ -
րակութիւն:

Վարձարանը ունի ինքնաշարժ
սպասարկութիւն, հեռաձայն աշ-
կերտներու, տեղագիրտութեան զիւ-
րութիւն ընծայելու նպատակով:

Անհամար տեղեկութիւններու
համար դիմել, հեռ. 793-09-47
ժամը 9-12 և 15-18:

ՇԱՀԱՆ

ՅԱՐԱԼԷՐՆԵՐՈՒՆ ԳԱՆԱՅԱՆԻՈՒԹԻՆԸ

ԲԱՏ ՏՈՒՐԱԸ (1971, Փարիզ)

ԿՐԱԿԸ ԿՈՐԳԻՍ (1973, Փարիզ)

(Մատենադար «Յառաջ»)

ՇԱՀՆՈՒՐ

Գիմի՝ «Յառաջ», Խաղարկ 15 ֆր.

Histoire de l'ARMÉNIE

des origines à 1071

par René GROUSSET

DE L'ACADEMIE FRANÇAISE

Prix 49 Fr. 40, frais d'envoi 5 Fr.

Տրամադրելի է միշտ ԼԱՅԱՍԱՆԻ ԱՐԲՈՂԱՅԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՆԸ, Խեղճմով

H. PASDERMAJIAN

HISTOIRE DE L'ARMÉNIE,

3e édition, Relié, 36 Fr. Avec frais d'envoi 41 Fr.

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

C. C. P. 1278-35 Paris Téléc. : 326-88-65

Օ Ր Ա Ք Ե Ր Ք
ՀԻՄՆԱԿԻՐ ՀԱՄԱՐԵՍ ՄԻՍԱԳԵԱՆ
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱՍՏԱՆՈՐԻՍՏԻՐՈՒՄ
Տրա 170 ֆր. Վեցամսյակ 90 ֆր.
Տրա 200 ֆր. Հասար 1 ֆր.

50e ANNÉE — N° 13.162

ՖԻՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՀԱՐԻՁՈՐԸ ԿԸ ՍԿԱՂ ՊԱՅՄԱՆԱՐԱԼ
ԲԱՅՑ ԳԻՐԻՍՏՈՒՆԵՐԸ
ԿԸ ՀԱՐՈՒՆԿՈՒՄԻՆ

ՔԱՆԱՍՈՒՆ ՕՐԷ ԹՂԹԱՏԱՐԸ ԶԻ ԲԱՆԻՐ

Առաւելորար Փոքր և Միլիոն Զեռ - հարկերն են որ կը տուան թղթատարի գործադուլէն. մասնագործներն կը - բաժանու են խուճաղի և արդէն իսկ կազմակերպութեան նախագիծը՝ ժէն - ժամար յայտարարելով թէ վերջնական հաստատութեանց 80 առ հարիւր ի վի - ճակն չէ վճարողները ընկող. ամսոյս վերջէ՝ Թէև թերթաւոր մէկ մասը կ'ուզէ հաստատու և համաձայն հարկաբերելով թէ ստոր սկսած է հաշիւ, բայց և այնպէս միջնորդար նամակներ և թերթեր դի - ռուս կը մտնէ թղթատարի կեդրոններ և երկրապարտներ կազմակերպած դու - դաժնե սպառողներին, որ հարկեր հազար նամակի ստացում կ'սպասողէ օ - բարան, ու մէկ քան կը լսուէ՝ երկրապ - արտար սակարն յատուտ է՝ Բուէնարիկ ապէ՛ հոգ ընդ ընդստուր պիտուենի որ - լով (1973թ.) նաև թղթատարներ, յայտարար - ւելով թէ Յուլիոս մէկին, 2000 նոր պաշ - աններ պիտի տեսնուին Իրաքահին մէջ թէև 2000 տնտեսական են որոշեց զիր - քից քառասունհինգամայն՝ Նախարար կրկնեց սակարն թէ պահանջներն ստու - լելով թերթներուն կարելի չէ դաժնացած ապ, ոչ միայն անոնց մասովն, այլևս թողիթի պատճառով:

Ազգին կալ նաև արդաւորակներու գործադուլը: Գեղը և քան թէ սպասար - կալիներն կան, ինչպէս արդաւորակնե - րին և հւստաւորակները, որոնց գոր - ծադուրը անընդունելի են, քանի կ'սկս - ան ինքնաշարժութեան և կ'անդի - Անթաշ Հանրապետական երկրապարտն որ ստացուողը եր կը - րու վրայ կ'ուսուցանու արդերը: Ծառեր արտադրական կ'առած էին այս երկու - ստերը, ապէնքով թէ... դուշէ խաղը երկաթիտանները աղքատ օդատիր աշ - խատանքը որ արարած էին:

Վերջին քանի որ օրուան ընթացքին, 6 հազար թնա արտ Կոպուլի որ զիտու - րաբար արտադրել կ'ուզէ, մինչ ևս կ'ը - րը փողովաւորներ որ զեւշէ իր նեղուիկ արդերը և միայն անհաճախուր... յետո՛ւ: Հանրապետական Նախարարն ալ ու - զրգարածած է որ արդաւորակներու վի - ռուսին և թերթաւոր որ ստաց պահանջ - ներ լաւ ուսումնասիրուին:

Ազգին կառավարութիւնը ընդունացու - րացացած առ արդաւորակներու կարգ - թէ պահանջներուն, ինչպէս աշխատանքի ծաւրեր, զեւշէ, ամսական պարգև. մը եւսով: Աշխատանքի ծաւրերու վրայ կ'է - րուս անգամ զեւշէ և 71 ֆրանք որ ամսական պարգև. մը կ'ուսուցանել: Արդաւորակ - ներու մեծամասնութիւնը դաժնացուել կը զանի այս ամսաշրջանին և կ'ընդ - րուս իր զործադուլին շարքաներին: Անի պարագայի մէջ, սեփականութիւնը կը շարունակէ լսողականութիւնը պահան - քն ժամանակ որ երեւոյթներ օրուան պատկանելի ջոյքը ըստական ուժ տալի - րենց չ'արդաւորակներու ծաւրն 55 ապրի - ւն հազար զուցարարի մասին կը խօսէ, որ մեծ պարզ և որ 300 հազարի հասած որ անոնց թիւն (400 հազար կ'ըսէին Նոյնիկի կազմակերպիչները):

× Էքիփ և. Փարիզին կիցիւր վեր - ական յոյս տեսնել Հինգշաբթի օր, հա - մաժայնութիւն մը դադարած ըլլալով Միլ -

արհեստակցականին հետ: Նեփոստիկոն կացութեան պատճառով սակարն կըրորը շարքին է որ յոյս չէ տեսնել՝ Մաշ, և կ' և թիւի-Սէր-ժուռ:

×

Գործադուլիներու թիւը օրէ օր կը շարունակուի շատ ծանր կացութիւն մը ստեղ - ծելով: Թղթատարի գործադուլին ալ պատճառ եղաւ անոնց թիւին յաւելում: Հոկտեմբերին 630 հազար հոգի գործ կը փնտռէին, Նոյնիկի վերջ՝ հաստատուել է որ այս թիւը մէկ միլիոնը անցին:

ՀԱՓՈՆ - ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԽՈՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱՆ

×

Ճափոն - ամերիկեան խոսակցութիւն - ները վերջ գտած միացեալ գեղացիք մը: Ինչպէս հաղորդած էին, Նախարար Ծորտ, ընկերակցութեանը Արտաքին նա - խարար Բիւրօնները, Բոգոյն այցելելով խոսակցութիւններ ունեցած որ Ճափոնի մարշալները, Արտաքին նախարարին հետ և տեսնուած էր Նոյնիկի կայսրին հետ:

Միացեալ գեղացիք երկու կէտերու մէջ գտնուած կուտան Ճափոնիներուն: Նոյն յոսակ կը ընդունէ, թէ երկու երկրներն յարաբերութիւններ հաստատուած են հաստատութեան սկզբունքին վրայ: Երկ - րորդ՝ Նոյնիկ կ'անունի Թոքոյի ինչ - փաթէ՝ հիւշակահի զեւշերու ստանձան - քան ինչպէս շարք, ինչպէս նաև կը ընտուի կարեւորութիւնը պատշաճութեան հիւշե - րու պատշաճութեան զէմ այս երկրները, որոնք գործի են հիւշակահի ուժին: Միւս կողմէ միացեալ գեղացիք կը մտածանք Մ. Նոյնիկիներու և Ճափոնի դերը Նոյնիկ և ինչպէս կ'ապրի երկրներուն զարգացման գործին մէջ:

Վաւերացիքը հաղորդ կարեւոր տեղ կը դրուէր երկու երկրներուն խոսակցու - րեանց մէջ: Միացեալ գեղացիք մէկ կը ընտուի, թէ երկուստեք մեծ կարեւ - րութիւն կուտան համարաբանական զարգացման շարքից պատշաճ երկրներին մէջ, ինչպէս նաև նպատակ ունեն, այլ երկրներու հետ համարաբանոր, ներ - դաժնակ յարաբերութիւններ մշակել ծա - րից արտադուլ երկրներուն հետ:

Վաւերացիքը Նոյնիկ մէջ Ճափոն արտադուլը չէ հետեւելու ամերիկեան զա - րգաւորութեան: Ճափոն գրեթէ իր ամ - րակի մոտեցողութիւնը կը ներածէ և երե - րորդ զարգացող երկրներին հետ հա - զարգացող ծառայողութեան համար: Գործած էր համարաբանական հետ և որ ան կը խոսակցու - զիւր Նոյնիկ շարքից արտադուլ երկր - ներու զէմ, ինչպէս կը խոսակցուէ Բի - ւիւրիկի ծառից: Թոքոյն ապէս որք - մադի կը թուի ըլլալ հետեւելու ֆրան - սական զարգացմանութեան, որ կը նա - խառնէ խորհրդածառով մը կազմակեր - պել շարքից արտադուլ և պատշաճ եր - կրներուն. մասնականութիւնը:

Ճափոն - ամերիկեան միացեալ գեղացիք (Լուրներ Ծոր. Ի կողմով Գ. Էշ)

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓՈՐԻԶ ՀԵՐՈՇԻԳ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնիլիւ, Նոյ. 14-18)

«ԱՐԱՐԱՏ»-Ի ԵՐԱՐԹԱՆԻՐԸ

«Արարաճ»-ի Նախարարին միջոցով՝ Նորէ: Միւսեան տնտեսական տնտես - նութեան շարքին, կատարած է Նոյնիկի 17ին, «Հարաւոր» մէջ: Մրցակից ունե - ցած է Գիւնիկի հետաքրքիր խոսքը, ո - րուն յաջեցած է 2-1 կէտով:

Մրցումի 10րդ վայրկեանին Արարա - ցիւր արդէն երեք անգամ ինչու արձա - նադար են, երբ Բոլոնիան գնալով ուղարկած է մրցակիցին բոլորին առէն և Եւրոպիան Միւսեանի հարաւոր մը զարե փոխանցած է Զանապախին և այս վերջին ալ զոյգակը բոլորէն ներս մտնուցած է: Առաջին կիսախաղին Ար - արաճից քանի մը լաւ տրիքներ չեն կը - ցած օգտուել:

Երկրորդ կիսախաղին սկիւրը Փոքու - րէն առ կըրէն ճնշուած է պաշտպանու - րեան շարքին և գնալով փոխանցած է Գարաբաղին, որ երկրորդ կը ընտուի - կաւ է:

Առէ կ'սկս այս պատուարները ուն - ցած են մարտաբանները, թէ Արարաճի խոսակցութիւնը կը զարգանայ երեք յար - ձախոսները: Սակարն հիւշ - վայրկեան կ'ընտուի զուր զալ զերեւ ընտուող երեք Արարաճիներու շարքին, որոնք սու - լարով անհիշակի բերած է Արարաճի թերթապատէ՛ Արարաճին:

Այդ կողմէ երեք «Արարաճ» քանի մը փորձ կատարած է յաւելուլ կէտեր ար - ձախոսները համար, սակարն չէ յաւե - րած:

Այժմ Արարաճ 29 մրցումներէ կ'ա - ղանած է 30 կէտ և միշտ կը դուռէ նոր տեղը:

×

«ԱՐԱՐԱՆԱՐՈՐ ԱՐՏԻՍ»-Ի ԿՈՅՈՒՄ

«Արարաճ»-ի Արարաճի կուտած ստա - ցած են երեւելու օգնութիւն և պաշէ թառարնի մեծահասարակութիւնը Բա - րաբաղին, Օրլա Գարաբաղին, Տեղան Լե - ւոնեան, Արարաճ Հայրիկեան, Մուրազ Մուրազեան, Թուրաթի Առաւելու և հա - յապտուին պետական անդրեւական երբ - անքանի խմբակար Նորէն Մէյնի և նախեան:

×

ԵՆԿՏՐԱՐԱՆ ՄԱՐԿԵԻՆԵՐԻՈՒ

Ընթացիկ համաժողովին Հայաստանի արտադրութեան մէջ մեծ մասով լա - ցարած է երկրորդականութիւնը: Կենտ - րապետութեան համաժողովն ուժ տուաւ ու - նեցած է այս հիւշակի արտադրութիւնը: Երկրորդականութեան երեք զարգացող կը կազմէ մեծ ու փոք շար - քիները, երկրորդական փոխարկիչները միւսին: Այս մեծիկները կը արդուն և Միւսեան գրեթէ բոլոր շրջանները: 70 երկրներն ալ կ'ուսուցանու:

×

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑ ԿԵՐՊՈՐԱՏԻՆԱՆ»

Նորէ: Միւսեանի Նախարարներ Մի -

ոթիւր լաւագոյն գիրքերու շարքին դա - րած է 1973ին յոյս տեսնել «Հայկական ՍՈՑ կերպարներ» գիրքը, որուն հե - ղիւնին է Վաւաճ Եւրոպիան: Գիր - քը յոյս տեսնել իր լեկտիւրա՝ հայերէն, ռուսերէն և անգլերէն լաւ լինելով: Հա - րարին հեղինակը իր աշխատութեան հա - մար պատուարի մը ստացած է:

Հեղինակը համառօտակի ներկայաւո - ցած է հայ ներգաղթեան լաւագոյններն ունին, նշած է անոր զարգացման հիմնա - կան փուլերը, ընտանեային մեծ տեղ յաւակցելով Հայաստանի ներգաղթե - րութեանը: Յայտ տեսնել է ներգաղթե - ան պաշտպան զարգացման կազմակերպ - ւորներն ու օրինակաւորները, վերադա - րած է այն նուազանիւսները, որոնք արձա - նադարած են Հայաստանի մէջ վերին հիւշ տնտեսականներուն:

Հայաստանի ընտանի ներգաղթեան դաս, հեղինակը ներկայացուցած է նաև հայ ներգաղթեան արտադրանքի մէջ մեծ լուսակ ունեցած լաւագոյն ներգաղթեան, որոնք տարբերակներ արարած են, ինչպէս Սե - րգի Միլիկովը, Գրիգոր Քէլիկեան, Եւգէն Ալիպովսկի և ուրիշներ:

×

«ՊԱՐԱՐԱՆ» ԱՐԱՐԱՆԻ ՆԵՐԱՐԱՆԻՆԻՐԸ

Բնակող Գրիգոր Միլիկեանի ներ - կարանքին սկսած է Ս. Պարիկեանի «Պարարաճ» Արարաճ: Ժողովարար հա - մար Պարիկեանի գործը վերադարձ է և րա - ղաւորական թառարկութեան: Սեմալուն ստեղծած է արձախաղի Արարաճի պաշ - ան, երաւաւորութեան հեղինակն է Առա - ւելուսեան:

Նոր ժողովարար մը ալ պատրաստուելու վրայ է՝ Միլիկեան Մարտիրոս խորալ - րով: Ժողովարար պիտի զուգարէ արդ - ւաժնակները թերթներն ալ շարունակ, որ մաս կ'առնուի և Բարաճի օրու արդաւորակ:

Ժողովարար մը պատրաստուելու վրայ է՝ Նուրիկեան Արարաճի Միւսեանի:

ՏԵՐԻՆԻ

ՏԻՒՆԻ ԼԻ. ՉԻՆԻԿԻՐԱՆ

Փարիզի մէջ Նոյնիկի 19ին իր մա - րապետին կեցած է Տիւնիկի Նոյնիկի մե - լիկներուն (Ճնշակ Չնիկեան), շարք 80 տարեկան:

Ինչի Պարիզի, որպէսզէն ուսուցա - կան պաշտած վարած է Պարիզ Լեւոնի զարգացող, Ա. Աշխատանքի տա - րիկներու, ապա հաստատուած Փարիզ: Գործին անգամ ինչպէս յայտարար իւր, Փա - րիզի և արտադրանքներու մէջ ալ, եր - րորդ տարեկան, հայերէնի վարժարան - քան զարգացման: Հայաստանի իր յա - մաժայնակ տարեկան, զուր քան իր տա - րիկն առաջ, ինչ որ դաստանին կապող իւր Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի անգամաւորութեան: Աշխատանքի և Վեստաճի Բրիտանիկ իրմաներով և զո - րակի յոյսունակով:

Տիւնիկի Նոյնիկի մէջ Նոյնիկի 19ին իր մա - րապետին կեցած է Տիւնիկի Նոյնիկի մե - լիկներու, ապա հաստատուած Փարիզ: Գործին անգամ ինչպէս յայտարար իւր, Փա - րիզի և արտադրանքներու մէջ ալ, եր - րորդ տարեկան, հայերէնի վարժարան - քան զարգացման: Հայաստանի իր յա - մաժայնակ տարեկան, զուր քան իր տա - րիկն առաջ, ինչ որ դաստանին կապող իւր Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի անգամաւորութեան: Աշխատանքի և Վեստաճի Բրիտանիկ իրմաներով և զո - րակի յոյսունակով:

ԿԵՆՇԵԿԻ
ԲԱՅԵՌԻԿ
ՆՈՒԵԳԵՆՋԵՆԴԵՍ
ԼԻՒՍԻ ԻՇԽԱՆՆԵՍ
ԿՐ ԽՈՒՂԷ՝
MOZART — BRAHMS — KHATCHA-
TURIAN — CHOPIN — LISZT
THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES
15, Ave. Montaigne, Paris (8)
(Métro Alma-Marceau)
Jeudi, 12 Novembre à 20 h. 30
Տոստիսիւն. զին՝ Տե՛ն 40 փքսիֆ
Ստանալու համար դիմել Շան դ'Էյֆֆէ
Քառերարարը, Քառերար մանանդը
կամ հեռախոյնով 225-44-36 ժամը 12-18
տանէ՝ 924-91-27:

ԿԱՎԱՏ ԴՈՒՆԵԱԼ
Կապույտ Խաչի Անդէո - Պառ Քոլովզի
ժառանգիչին տարեկան պարահանդէս
Փետրուար 2ին, Անիէրի Սալ աէ Յիֆի
հրէրը սրահներուն մէջ:
X
Սամուէլ Մուրադեան զլարարտեհի
ՏՕՒԱՄԲԵՐԷ
Դիտեմք 14ին:

ԵՐԵՎԱՆԻ
ԳՈՐԵԲԱՐԻՒՄ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
26-27
MARDI
MERCREDI
26-27 NOVEMBRE
1974

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPÏK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

LE NUMERO 1 F.

Օ Ր Ա Ք Ե Ր Ք
ՀՆՈՒՆԳԻՐ ՀԱՄԱՐ ՄՄՈՒԴՆԱՆ

50ԻՔ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13-163

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

50e ANNÉE — N° 13.163

ՄԻԶԱԶԳԱՍՏԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԳՆԿԱԿԱՀԱՐՈՒՄՆԵՐ ԵԹՈՎՊԹՈՅ ՄԷԶ

ՅԻՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՖՈՐՏ - ԲԵԹՆԵԻ ՀԱՆԿԻՊՈՒՄԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ՆՈՐ ԱՀԱՐԵԿՈՒՄ

ԵԹՈՎՊՈՒ

Յարգ « Հանդարտ ինդուստրիա »
հրատարակող Եթովպիայի գիտության հիմնադրամը
շարժում է, որ ծայր ստանձն էր Փե-
րսիայից։ Արդարև, պետական հար-
ուստքը զանազան փուլերի անցան էր, սա-
կարք միշտ առանց արհեստագործական։

Շարժումներին, սակայն, դանդաղ -
ձայնի դեղատարածումներ կատարվեցան
սահմանափակ կերպով։ Այսպես Եթովպիայի
ձայնագրող Նադորգե, թէ վախճան
հոգե զննարկաբանություն են, որովհետև
փորձան են տարալատվածություններ են, բա-
նաժանաներ ստեղծել քանակի շարժումներ
ներս, ուղղում են Գետաժան զանգված
ստանդարտի շարժանքով իրենց իշխա -
նությունը։

Ֆուգալիստներն են (29 քաղաքա-
նի են 31 աղյուս) մէջ են Չոր. Աման Ամ-
ամ, ինչպես նաև. Նախկին վարչապետի
բոլոր գործակալները, բացառաբար. Նախ-
կին Նախարարներ, գահընկէց կայսեր
Բադ. Իշխան Արքեպիսկոպոս Տեառն, Նախ-
կին երկու վարչապետներ են ուղղված։
Բարձր այ մաս կը կարգվեն այն 200
մերթապալաններուն, որոնք գահընկէց
կայսեր են Պալատին մէջ արշակաբան-
ներն են։

Չոր. Աման Ամամ, որ դեղակաշար
ստանդարտին մէջն է, Նախկան էր ստ-
ժանայն գիտության հիմնադրամը են կը
կատարէր թէ. մէկ անձնատարներին
նոր վարչապետներին։ Գիտականությունն
էր ստանձն արշակապետներին էր անհա-
ստակներն արտադրութիւններն էր յայտ
նաժան ըլլալու, արտադրութիւններ։

Օրտան քաղաքում մարդկեր կը կատարէր
շարժանումներ մը. Մեկերին շույն
Մարտի, փոքրագուծներն ինքուրներն -
Բնան քան կամակարգելու, որ միշտ
վերջին հրապարակ չէր իշխել են շուրջ
մէջ կը մնար։

ՅԻՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԳՈՐԱՄԱԶԳՈՒԹԻՒՆԻՆ ԻՐ ՄԱՍԻՆ

Աշխատողները վերականգնող հասանք մը
կայ թէն, բայց կը աշխույժ քորտով թրջ-
ժառանգող վաճառական, ոչ մէկ յոյս
կայ ընդհանուր բարեկամութիւն։ Եթովպիայի
արտադրող են աշխատողներն, բայց ի՞նչ
կրնան ընել երբ գոտսի կը կատարէր ձայն-
ագրողները միշտ 87 առ հարկերի համա-
նաժանութիւն մը կը պահէ են կ'անդամա-
րան մէջ անէն ինչ։ Վերականգնող արարա-
յին այ, անհասանալի վնաս շարքի պէտք է
որդեղից կ'ըլլաւ մամաններն ու թեր-
հարկ գոտսին են որոշ կանանդուրդներ
մը պիտի։

Սնանդանները պատասխանեցին Շերա-
բէ, յայտնելով թէ արտադրատ են րա -
նակցելու բայց մինչ այդ շարժումը կը

շարժանալու։ Սնանդանները մասնաւոր են
նաև. ի տես գործադրութեան մանու-
նայ ծառայման։ Վախ կայ որ ի մասն
գործադրութիւններ թեր մէկ միջինի
Հասնի։ Որոշ չորս օրուան թեքերի դու-
ժադրութիւնն մը որդալ են Գետաժան
սկիզբը են կ'ըստ թէ Սկիզբուն կը պա-
րտադրէ 1500էն 2000 քանուր պաշտո-
նադրելու։

× Փարիսիան քան հիւանդանոցներ
գործադրող մէջ են և. անհնալիս
Փաճանքի օր մը կը պարտադրեն Նո-
յեմբեր 28ին ձայնար։ Նուազային ամ-
սական աշխատողները կը պահանջեն
1700 ֆրանք, աշխատանքի 13 Նադոր նոր
պաշտոնի ստեղծում, 200 ֆրանքի անվ-
բանի հաստատում մը։

× Մամուլի Անդ. Գաշապետներ
տնօրէն կ'ըստեն իրենց անհնալիս են հա-
րաչին իշխանութեան անպարտական կոչ
մը կ'ընեն որպէս ժամ առաջ միջեր գրուի
Իշխանները գործադրութիւն։ Այս գործա -
դրող, կ'ըստեն կ'ընեն մէջ, ծանոթալից
վաճառի մէջ կը զին քաղաք թերթերն ու-
րորե թանադրողներն են կ'ըստեն -
սինն։

ՎԻՃԱՌՈՐ ԱՀԱՐԱՐՈՒՄ ԲՈՂՈՒՄԻ ԱՌՋԵՒ

Երեւոյթի օր է որ Արդ. Ժողովը պիտի
արտադրանքով վիճառի նոր օրինա-
դրման մասին, որ Ընկերով 1920ին յետս -
գիտական օրէնքը, օրինական ընդմէ պիտի
արտադրէ փոխադրութիւն, որոն անուր, Նախը-
նարարը կ'ըլլայ Ջորջիան ընդհա -
նաժան։ Նախ շարժանայն արտադրանք
կ'ըստեն զրոյթներին կանխարկելով միջն-
ները, այսինքն աստիարակը հաշուար, որ
կ'ըստ արտի ինքնին աշխատանք աղ-
ջեցանք, անհասանալի կ'ըլլալ։ Առէկ գտա
վիճառը կ'ըստեն միջին, զրոյթներն
10րդ շարքից բայց պէտք է կատարուի
թիւնի մը կ'ըստ։ Անէն հաւ ալ կ'ըստ
վիճառը կ'ըստեն զրոյթներն վիճառը վիճառ-
ապալակ մը արտադրանքին կ'ըստեն վիճառ-
ապալակ մը։ Այս վիճառները չեն հա-
ստատուի Բոլորներն Արտադրութեան
կ'ըստ։ Օրինակներն ընդգրկողներն ալ
շատ են տակալին Վերջին, որ արտերն
շարժանայն քանակին կ'ըստեն կ'ըստեն
ներս։ Արդարև, Ժողովին, մէջ, անկէն
բուսն կ'ըստեն կ'ըստեն Նախա -
բարապիտ Միշն Տրոյկ, որ թէ կը
անէն զրոյթներն արտադրանքին թեր, ոչ շուրջ
որ պիտի, ընդհանրական հարկեր մի-
ջինն ընդհանուր մը կ'ըստեն։

Անէն արտադրող մէջ, միջնադրի են, որ
Յրտանային նման երկրներ են, որ ժայռ յաւա-
նալով զարգացանքներն են օրտն՝ արտ-
ադրանք մաքր, ընա 1974ին հիւանդանոց
գաղան, կ'ըստ միշտ 1920ին ժամանա-
կաբերկ օրէնքին, որ կ'ըստեն վիճառը։

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓՐՈՐԶ ՀԵՌՏԻՊ

ԵՐԵՎԱՆ (Արմ.Ռեդիո, Նոյ. 14-18)

ՀԻՒԼԿԱՆԱՆ ԵՆԿԵՏՐԱԿԱՆՈՒՄԻ ՕԳՈՐԾԸ

Արարատեան դաշտին մէջ կառուցուող
հիւանդանոց երկրորդականը կ'ըստանա -
տիկ մեծութիւնը պիտի ունենայ համա -
նման այն կայաններուն, որոնք շինու-
ն են Երեւանի Գերմանիոյ, Պոլսի, Երեւոյ
և Հունգարիոյ մէջ խորհրդային մասնա-
գէտներու կողմէ։ Առաջին հաստատմը պիտի
ըստանայ երկու քանիւններ, որոնց -
մէ խորանարդը պիտի ունենայ 440-000
քիլոյամէր տարողութիւնը ուղեգրողներ և.
երկու Դաշին կ'ըստան 220-000անոց քի-
լոյամէր։ Ծանադրման դրուելի հաւ ա-
նանց չափաբան երկրորդին ապուր -
դութիւնը պիտի ձայնար 1971-1975
գրաւանի սկիզբի Հայաստանի բոլոր շեր-
մակայաններուն և քաղաքաներուն. ար-
տադրած երկրորդ կ'ըստան։

Լ. ԳԱՐԻՆԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԱՐ ԼԻՐԱՆԱՀԱ ՃԱՌՔԸ ԵՐԵՎԱՆԻ ԳԱ-

ՖՈՐՏ - ԲԵԹՆԵԻ ՏԵՍԻՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Վլադիմիր Բաբայանի մէջ շարժումներին
Ֆորտ և Բեթնե. համաժողովներն անհ-
մասնապիկ յարձանակներն ընդմէ քա-
ղաքի հիւանդանոցները միշտ են 1985։

Ֆիւնիկէն բազմաթիւ փոխանակումներ
այս համաժողովներն կ'ըստեն. շուրջ,
յայտարարել, թէ Նախկին են այն ին-
քերը, որոնք գործադրութիւնը պիտի սա-
մանապիկ, այլ խոսողով Մ. Նախկին-
ներն ու Խորհ. Միութիւն իրաւունք պիտի
ունենան որոշ քանակներն Նախկին
օրինակ թեր մեծութիւն տակ ունենայ։ Թեք
ընկերներ, մարմադրութիւններն
քանակներն պիտի ստանան յետադրանք
փոխելի մէջ։ Յամենայն զէպա Բիւնիկէն
կը յայտայ, որ համաժողովները կ'ըստեն
յաւազմակայ ամառ, երբ Բեթնե. Մ.
Նախկիններն ալցել։

Միացեալ զինուորին մէջ երկուստեք կը
ընտան, թէ կարելու է յաւել աշխատանք
կատարել, որպէսզի հիւանդանոցները
շարժանային աշխարհի անէն կ'ըստեն
չլուսանային աշխարհի խաղաղութիւնը։
Երկուստեք խորապէս համապարտ են,
որ պէտք է միջնադրի մեծ անուրի
հիւանդանոց քանակներն մը վաճառելի զէպ -
Արդարև, շարժան կ'ըստեն իրաւունքներն
միջակայ զինուորին մէջ կը ընտան, թէ
երկու կողմերը հաստատ արտադրանքներն
կ'ըստեն մաքր, ընա 1974ին հիւանդանոց
գաղան, կ'ըստ միշտ 1920ին ժամանա-
կաբերկ օրէնքին, որ կ'ըստեն վիճառը։

Երեւոյթի զինուն։
Մերձ. Արեւելի արշարկութեան ան-
հաստատու կը նկատեն փոխին խաղաղու-
թեան խորհրդաժողովներն լուսաւորել վի-
սաւորներ, շարժ որ այդ խորհրդաժողով -
ը պէտք է կարելու զեր խաղաղ շարժա-
ր են մայրուսն խաղաղութեան մը հա -
ստատան՝ Միշն. Արեւելի մէջ։
Երեւոյթի շարժումը կը նկատեն խոր-
հրդաժողովներ մը գոյնարարել երապա-
տաւորութեան և համադրանքուն -
թեան համար։ Միայն զինուորին մէջ ոչ
մէկ անկերի կ'ըլլայ վիճառողի գո-
ւաճառան կարելուութեան մասին։ Երկու
(Լուրերու շարժ կ'ըստ Պ. Էջ)

ԵՐԵՎԱՆ

ԱՐՄԵՐԻԱՆ ԳՆԱՆ

— 0 —

Շարժան Նոյեմբեր 28ին, Երեւանի Եր-
արատեան նոր Երբ հասաւ, ուրիշ Լու-
նակցելու անգառ (Նոյ. 24-26) ապա Կիւ-
թայ Ժողովը, որ Նոյեմբեր 27ին կ'ը-
նենայ իր առաջին մըքումը։ Լու-Նանկը
վերադառնալով, հոս ալ կը մըքի Նոյեմ-
բեր 30ին։

Միշն. Գեկու. 7 տասնամեակի հա -
յաստանին խոսքը զանազան մըքումներ
կ'ըստեն։

Բրճեան Նոյեմբեր 13ին, Հաջիկէլարմո-
նայի մեծ քանակ մէջ երգանակը մը
ստան է։ Երապալիքը քանակին հետա-
քրքրական կ'ըստեն կ'ըստեն ժողովը
գաղանի կ'ըստեն, հայ երգանակներ և.
գաղաններն. ստեղծարարութիւններն է։
Երգելի մեծ զարկութեան մըքումը է Մա-
յր թէ Նոյեմբ. Երապալիքը Մաշտոտի-
նի, Երկու Գաղաններին, Արտա Մարկինի,
Անտա Գաղաններին, Բարեք Մարկինի-
նան, գաղաններ Արտա. Ծաւնի, Մա-
տանի են ալ հեղինակներն երգելը։

ԿԻՐՈՎԱՆԻ ԱՍՏՈՒՄ ՆՈՐ ԳՐԱՄԱՐԱՆԸ

Նախատեսուած է կերպանակ մըք -
դարանք մը հաստատուի կերպանակի մէջ։
Նորակապող չէքին մէջ կարելի պիտի
ըլլայ մոտ 300-000 զէքը անպարտել։
Ընթերցարաններն ապաւորութիւնը 1500
մէքը պիտի ըլլայ։ Շէքերն ալ յարմա -
րութիւններն ալ պիտի ունենայ՝ ստան -
նաժանակները պիտանան աշխատանքներն
համար, մասնաժողովներն զէքերն. քան
կ'ըստեն։

Կերպանակի մէջ ներկայիս մոտ 50
հանրային գրադարաններ կ'ըստեն մանկա -
կան, մասնաժողովներն կ'ըստեն։ Առանց
զէքերն. ընդհանուր քանակը մէկ միջին-
նէն առէլ է։ Անէն. հինը ըստան
Գորիկէն գրադարանն է, որ ունի առէլ
մոտ 150-000 զէքը։ Այս գրադարանն է,
որ հինը պիտի կ'ըստեն նոր գրադարանին։

ՈՍԿԻ ԵՐԱՆԵԱՆ ԱՅՏ ԲԵՆՄԻՆԻՐԻՆ

Ոսկայի Աղայի Բարեք Նախկին Նոր Տե-
հի մէջ ունի շարժան աստուած է, ար-
ժանապալով ըստեն մըքումներն, մայա-
նէններն միջակային փառատուն։

Փառատունը 107 երկրներն ներկայիս -
ցուցան են 580 մայալաններն Զայ թէ -
մայրերն ներառան անկերան սերն
արտադրանքը մայալանը արժանապա-
կ էրապալիքին անէն բարձր զնաւաստն-
ներն։ Ժողովներն մէջ արժանապա-
կ էրապալիքին էրբ քանակներն հա-
նէկ։

Մարդը են քանակներն իրաւունքներն -
թիւններն մասին պիտի արտադրանք
նախկին քանակներն զնաւորներ մը քա-
ղաքներն. զէքը անգառ կ'ըստեն։ Բնա-
կերը պիտի ներառան իրաւ. է զայն է զայն -
Ֆիւնիկէն արտադրանքին մէջ։

— 0 —

ԵՐԱՆԱՐԻ ՆՈՐ ԳՐԱՄԱՐԱՆԸ

Փառանքի գիտահիմունքներն մէջ շինուելու
մայր է լուսաւորներն. գործադրանք են, ու-
րոր արտերն արտադրութիւնը պիտի
հանրի 30-000 երկրն յայտնեն. պա-
րատուն երկաթաշարքը, մարմալ են
պալարն։

(Շաբ. Ա. Էջմ)

երկրիները մեծ կարևորություն կառնում Գրիգորյան ուժերը կրճատված են — բոլորովին կեղծումը։
Երկու երկրներում առևտրական և անասնաբուծական համապարփակությունը ալ կարևոր էր նկատվում։
Բրեմեն հաղթելուց և Ֆորթի կողմէ այցելելի Մ. Նաճանյանը 1975ին։

ՕՐԱՆԱԿԱՆ ԱՌԵՆԻԱՆԳՈՒՄ

Պաղատանցիկ չորս աճարկները անդ- լիական (Գրիգորյան) կրթական (Բրեմեն) Վա-10 ճամբորդարար օդանավ մը առե - անդելով Տուրքի օդակայանին մէջ, ստիպեցին օդանավը, որ ճամբորդ - ներով լեցում օդանավը վաղը կ'առա- րէ Ռուսիայի օդակայանը։

Առևտրական երկրները անմիջապէս ներկայա- ցուցին իրենց պահանջները՝ երկրորդական իշխանութիւնները պէտք է ապաւ արձա- կեն այն 13 Պաղատանցիկները, որոնք 1973 Մարտ 3ին Ռաբիտի Մատուական Արա- բիայի գետնաշերտի վրայ յարձակում կա- արարած էին և նոյն տարին, Օգոստոս 5ին, Հոսի օդակայանի վրայ ժամադրու- անք կատարած էին։ Հորանական իշխա- նութիւններն ալ պէտք է ապաւ արձակեն երկու Պաղատանցիկները, որոնք յառաջա- կուցիական դատաւարարուած էին, որոշե- ան 1974 Մարտին անդլիական օդանա- վը քանդած էին։ Երկրորդ պահանջ մըն ալ ներկայացուցին անդլիական իշխանու- թեանը՝ Անգլիայի կառավարութիւնը պէտք է հրապարակէ հաղորդագրութիւն որ ըն- դուշեմով էր պատասխանատուութիւնը Իսրայէլի կառավարութեան մէջ և պատա - պարած Պաղատիկ յայտարարութիւնը։ Եթէ այս պահանջներուն դժուարում չար- օւի, ժամէ ժամը անդաւ մը անդլիայի պատանջ մը կը պահանջենք։

Մինչ ընդհանուր վրդովումը կը տա - րածուէր ամենուր և նոյնիսկ Պաղատիկի Ազատագրութեան կառավարութիւնը և Գաւաթի կը դատաւարարէր օդանաւ - անքն արարքը, աճարկներին կը պահա- նեն զիբանայի ճամբորդ մը անդրին զերանի դատաւարին մը ծիրիկի մէջ։
Գաւաթի թէն, նախ կը մտնէր ըն - քաղը տու առևտրական պահանջներ, սակայն ժողովարարական մասնաճիւղ - Թիւրքիայի իշխանութիւնը արդաւ արձակել - անք Պաղատանցիկները։ Հորանական իշ- խանութիւնները, իրենց կարգին, նոյն պահանջներով, ապա կ'արձակէին ի- րենց ձեռքը գտնուող երկու Պաղատիկ - ցիկները։

Երկրորդիկ առուտ ապաւ արձակ - ուած երկու Պաղատանցիկները յանձնուած էին օդանաւներուն և ասանք իրենց կար- ցին թող իրաւասին թուր ճամբորդներուն հետեւող օդանաւին։ Ամանակողմի երեք աշտանները դեռ կը մնային օդանաւներուն ձեռքը՝ իրեն պատանջը։

Երբ կը կարծուէր թէ ամէն ինչ վերջ դը- րած է խաղաղ ձեւով, օդանաւները նոր պահանջով մ'աշխարհ կը դնէին՝ պէտք է յանձնուին Պաղատիկի Ազատագրութեան կառավարութեան և ոչ ալ Ռուսիայի արդարադատութեան։

Երկու Պաղատիկ առուտ ժամը 9.25ին աճա- րկները կ'իջնէին օդանաւէն իրենց պա- անջներով, զոր հրապարակ պատանջիկ տակ րոտած էին։ Երկու պատանջները շրջապատուած էին չորսական, իսկ եր- րորդը ալ երեք աճարկներով ու երեք աշտաններ կառուէր։ Մէջ կը ծաղկէին։ Այդ ձեւով կը հաստատուէր, որ թէ Ռուսիայի ներքին նախարարը ընդունած էր աճա - րկներին երկու վերջին պահանջները։ Անպէս վերջ կը գտնէ օդանաւի առևտը - դուծի ամենին ողորդական արարքներէն մէկը, որ չի նպաստէր արդիականութեան պահին պայտի տանը մը, երբ Արաբիք օրէ օր բարեկեցի կը շաւէր։

Սըպորտովը կը յաջորդական արդիականութիւնով զոհացում առաւ արաբ աշխարհի զոհանքներուն։ Նախ վերա - հաստատուց պաղատանքն Բոլոնիայի իշխանութիւնը անկախ Պետութեան մը հիմ - ներով, որ հողերուն վրայ և ձեռք ձեռքի կը տալուց անդրին։ Բանաձեւին մէջ Իս- րայէլի իշխանութիւնը չէ կատար - ուած։ Երկրորդ արդիւնով մը իրաւար - տուաւ Պաղատիկի Ազատագրութեան կառավարութեան՝ զէտի հաղապար - թով մասնակցելու։ ՄԱԿի Բոլոնիայի - Բոլոնիայի որոշումի ի նպատակ բաւարարե- ցին 89 երկրներ, զիմ բաւարարեցին՝ 8, իսկ ձեռնարկ մնացին 37 երկրներ։ Այս

ՅՈՒՇԱՆԵՐ

ԿԱՊՈՏՏ ԽԱՅԻ ԱՅԻՆ — Պուս Բոլոնիայի մասնաճիւղի ընկերական ընդ - Բոլոնիայի մեղի կ'ունենայ Նոյնիսկ 25ին, Ռաբիտի երկրորդ ժամը 20.30ին, ընկերական Պա - օդակայանի ընտանքները՝ 28, Ռիս Աճա- րկիւ, ԱՌԵՆԻԱ։ Բոլոնիայի ներկայութիւնը պարտաւորել է։

ՅԱՄԱՅՈՒԹԻՆ

Յր. Կապույտ Խաչի Երվ. Վարդանիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Սթաթիկան և ընտանքին իր ամուսնոյն թաղելու Սրաքեմի կոնգրէսի մասնուն առթիւ։

×

Կապույտ Խաչի Երվ. Վարդանիւնը ցա- ւակցութիւն կը յայտնէ Սերբիան և Վաղարշիկան ընտանքներուն իրենց մօր՝ Միւսիկան վաղեմի անդամուհի՝ Տիկին Հո. Տիկինիկիանի մասնուն առթիւ։

ԴԵՐՆԵԿԻ

ԲԵՅՏԱՌԻԿ

ՆՈՒՆԴՆԵՐԿԱՆԻՍ

ԼԻՒՍԻ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Կը նուազէ՝
MOZART — BRAHMS — KHATCHATURIAN — CHOPIN — LISZT

THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES
15, Ave. Montaigne, Paris (8)
(Métro Alma-Marceau)

Jeudi, 28 Novembre à 20 h. 30

Տոմարով զիմ՝ 85 և 40 ֆրանկ

Ստանալու համար դիմել Շան գէլիկի թատերարարին, թատերին ամսաները կամ հեռագրանքներով 225-44-36 ժամը 12-18
Նան՝ 924-91-27:

Imprimé sur les Presses
du JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

վերջիններուն մէջ էր նաև Ծրանաւ։
Երկրորդ արդիւնին ի նպատակ բաւարարեցին 95, զիմ՝ 17, իսկ ձեռնարկ մնացին 19 երկրներ։ Ծրանաւ այս բաւ- արարութեան մէջ ևս ձեռնարկ մնաց, մինչ հասարակաց Շուկայի միւս երկր- ները զիմ բաւարարեցին։

Մարտիկի արտադրութիւնը ևս Իւ- նեկուրին (Ամենայն մէջ Երաբարիկ կը գէրէ թէ այնու Իսրայէլ շէրիկները կը կը քաղաղ) յաղարար ժեմ է ամէն կողմ, մասնաւոր հրեական լրեսանքներու մէջ, Ծրանաւի ձեռնարկը հիմնադրուած էր նախապէս Երաբարիկի և այս առթիւ։— Չմեղ կըրտ ընդլիկ մը իր նախաձեռնութիւններով, կը ձեռն- պահուցիւններով, Ծրանաւ օժանդակ լանկի ծանրակշիւ զարմեկու Իսրայէլի ողորդական կողմացումը և աւելցնելու Մեր. Արեւիկի յարուածութիւնը։

ՆՈՐ ՊԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋ

Ճիւղերն ընդ Նիւրայ թրիկին Նո- յանի 25 թիւով հետեւալ յուրը կը հա- ւորէր։— Երեսուն մէջ Ռաբիտ օր Հայ ար՝ Պարզը Արաբիան, Հայաստանի Գե- րապոյի Ռուսիայի կողմէ երկր տարուան թանաքարութեան և երեք տարուան ալ ներքին աքսորի դատաւարարուեցաւ, հա- զորքը հիմնական Ա. Մախարով։ Այ - րաքեան արդէ 1969-1973 չորս տարուան թանաքարութեան գրառուութեան էր « հակաթորթորային » գործունէութեան ամբաստանութեան։
Պարզը Արաբիան ամբաստանուած է, որ հակաթորթորային հայ աղաքանական կառակցութեան մը հիմնով է։ Նոյն ամ- րաստանութեան 11 օրէք Հայեր ալ թանաքարութեան գրառուարարուած են արդէն։

NANE CARZOU
signera son livre

le voyage
en Arménie

(Ed. Flammarion)
postface de J.-M. CARZOU

à
L'OBSIDIENNE
(à l'occasion de son inauguration)

le mercredi 27 novembre
de 17 h 30 à 20 h
28, ave Matignon - Paris 8

LES VENDREDIS DE LA QUATRA

le Vendredi 29 Novembre à 20 h 45

RECITAL
SUSANNA KANTOROW MULLER

MUSIQUE DE CHAMBRE . TRIO
ROUVIER KANTOROW MULLER

MOZART — BARADJANIAN

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16
PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30

ՓԱՐԻԶԱՆՑ ՏԻԿԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԹ ՊԱՐԱՆԱՆԻՍԸ
Կիրակի Դեկտ. 8, ժամը 17:00 կէս զիշը
Dans les Salons de l'Hôtel George V — 31, Avenue George V, Paris (8e)
Sous la Haute Présidence de Monsieur JACQUES DOMINATI
Député de Paris
Rapporteur général du personnel de la Ville de Paris
Ancien Président du Conseil de Paris
Կուսակցութիւն ՎԱՐԴԱՆԻՍԵԱՆ
NOMBREUSES ATTRACTIONS — DANSES ET CHANTS
Houssep Moukoudjian, Evelyne Rstikian et Djan Tatlian
Մոտ 20 ֆրանկ — Ուսանողներուն կէս զիմ

SOIRÉE
AU PROFIT DES
VICTIMES CHYPRIOTES HELLENES
Organisée par l'Association des Tailleurs Grecs dans les Salons de:
l'HOTEL INTERCONTINENTAL, 3, Rue de Castiglione — 75001 — PARIS
LE 7 DECEMBRE (de 21 heures à l'aube)
ATTRACTIONS DIVERSES et
PARTICIPATION BENEVOLE de
L'ENSEMBLE FOLKLORIQUE ARMENIEN
" NAVASART "
Entrée: 40 F — Etudiant: 30 F (Tenue de soirée recommandée)
Billets et réservations auprès de
AIR GRECE, 6, Rue de l'Echelle — 75001 PARIS — Tél.: 260-30-20

Պոլսոյ Պատրիարքին հետ

(4 - Temp.)

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16
PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30